

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

ТОРБАТА

съ

Р
У
С
А
Л
К
И
С
А
М
О
Д
И
В
И

Ц
А
Р
С
К
И
С
И
Н
О
В
Е

ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Прераказани за деца и юноши отъ Николай Райновъ.

№ 9

ТОРБА ПРИКАЗКИ

ЗА

РУСАЛКИ, САМОДИВИ,
ЦАРЕ, ЦАРСКИ СИНОВЕ И ДР.

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ
София, ул. Неофитъ Рилски 36

Златната прежда

(английска приказка)

Едно време имало въ една много далечна страна единъ царь. Земята му била хубава, и самъ той билъ хубавецъ. Съпругата му била сжщо хубава и много добра, а и децата му били кротки, добросърдечни и мили. Дворецътъ, дето живѣли, билъ великолепенъ, защото царътъ билъ много богатъ. Това царско семейство живѣло щастливо.

Но и царството на тоя царь било много честито. Земята била живописна и плодородна. Жътвата всѣкога била изобилна. Добитъкътъ тамъ не знаелъ лишение. Народътъ билъ богатъ, здравъ и веселъ.

Тѣзи щастливи дни продължили много години, но най-сетне имъ дошълъ краятъ. Народътъ се преситилъ отъ удоволствия и разкошъ и станалъ ленивъ и себелюбивъ: нещастieto заслужено го сполетѣло; както и да е, нещастieto дошло.

И наистина, голѣмо нещастие било то, макаръ че го причинили едни съвсемъ дребни животинки. Малки гжсеници налетѣли върху Страната на Усмивкитѣ и я обърнали въ Страна на Сълзитѣ. Надошли тѣ на милиони и изпояли всичко посадено. Жътвата не дала нищо, а добитъкътъ измрѣлъ. Настаналъ ужасенъ гладъ по цѣлата страна.

Всѣки въ тая далечна страна престаналъ да се грижи за другитѣ; хората престанали да си помагатъ: всѣки мислѣлъ само за себе си и за своитѣ грижи.

Царътъ трѣбвало да помогне на своитѣ поданици, защото билъ много богатъ. Но и той се уплашилъ да не осиромашее, а това било за него много грозно. Колкото повече мислѣлъ за това царътъ, толкова повече се загрижвалъ. Най-сетне решилъ нищо да не дава и никого да не пуска въ двореца си.

Имало само една душа, която не била като другитѣ. Нещастieto, вмѣсто да направи сърдцето ѝ кораво, правило го по-добро и по-милостиво. Тя била княгинята, най-малката дъщеря на царя. Всѣка нощъ възглавницата ѝ се измокряла отъ сълзитѣ, които тя проливала заради бедствията на народа, и презъ цѣлия день само за това мислѣла. Тя ходѣла навредъ, тайно отъ баща си, и всѣкжде, кждето стѣпи кракътъ ѝ, носѣла радостъ и утеха. Въ много кжщи тя разнесла сжпни подарѣци.

Всичко това тя вършела преоблѣчена и никой не знаелъ, коя е тази малка госпожица, която посещава опечаленитѣ домове и дава голѣми помощи. Никой не знаелъ, че е царската дъщеря.

Единъ день, когато слънцето клонѣло да зайде, тя се връщала отъ такава обиколка. Тя бързала. Лицето ѝ било завито съ було — да я не познае нѣкой. На една пжтека срещнала овчаръ, който куцалъ предъ една овца. Той билъ много старъ и изглеждалъ боленъ. Сухото му, мършаво лице показвало, че е изгладнѣлъ. Овцата се сжщо озъртала по пжтя — да намѣри сухи сламки, за да се нахрани.

„Ахъ!“ — извикала княгинята. — „Ти си много нещастенъ, дѣдо! Азъ ще ти помогна. Сега нѣмамъ много нѣщо останало, но каквото имамъ, ще ти го дамъ“.

Старецьтъ се усмихналъ съ хубава усмивка — последната усмивка, останала въ тая нещастна страна. А който може да се усмихне тѣй, не изглеждалъ вече боленъ и нещастенъ.

„Ваше Височество сте много милостива“, — казалъ старецътъ кротко, — „но азъ не се нуждая отъ помощъ“.

Княгинята се изчервила, защото видѣла, че старецътъ я позналъ.

„Какъ ме позна, дѣдо?“ — попитала тя.

„Азъ зная много нѣща“, — отговорилъ старецътъ. — „Ако обичашъ, поседни край пжтя — да ти разкажа нѣщо“.

Тя седнала, развила своето було и открила хубавото си лице.

„Ела“, — рекълъ старецътъ: — „слънцето се спуща бързо, а азъ нѣмамъ време за бавежъ. Ела по-насамъ“.

Тѣзи думи той казалъ не на княгинята, а на овцата, която го послушала и се приближила къмъ него.

„Голѣма беда сполетѣ тази страна“, продължилъ старецътъ, като се обърналъ той пжтъ къмъ момата; — „но — още по-голѣма ще дойде. На, вземи това“.

Той отскубналъ една шѣпа вълна отъ гърба на овцата, свилъ я на топка и я подалъ на княгинята.

„Занеси я у дома си, мило момиче, изпери я, извлачи я и я изпреди. Ти ще се зачудишъ на дължината на преждата, която ще излѣзе отъ нея. Пази тая прежда: въ твоитѣ ржце тя ще бжде вълшебна прежда. Ако ви заплашва нѣкоя опасностъ, развий жицата около вашия домъ и нищо лошо не ще може да влѣзе въ него. Но само въ твоитѣ ржце тя ще има това вълшебно свойство, защото само въ твоитѣ ржце и въ твоето сърдце остава милостъ въ тия тежки времена“.

Следъ това момата тръгнала на една страна, а овчарътъ съ овцата си — на друга. Нощта бързо настъпила.

Както казалъ старецътъ, тѣй и станало. Все повече нещастия нападали тая страна, и тѣ дошли много по-скоро, отъ колкото очаквала княгинята.

Всѣки день народътъ ставалъ все по-недоволенъ.

„Защо царътъ ни не помогне?“ — викали хората. — „Защо той да живѣе охолно въ двореца си, а ние да мремъ въ колибитѣ?“

Отчаянието растѣло. Захванали да шушнатъ, че народътъ крои нѣщо страшно. Всички войници избѣгали единъ по единъ — та нѣмало дори кой да пази двореца.

Тогава малката княгиня се измъкнала посрѣдъ нощъ и размотала кълбото си по земята, около двореца — чудното, вълшебно кълбо, което никакъ не намалявало, макаръ че обиколило цѣлия дворецъ. Въ ржцетѣ на княгинята преждата станала златна: тя свѣтнала.

Въ зори къмъ двореца се втурнала голѣма, дива тѣлпа отъ гладни хора, които викали: „Долу царътъ!“ Тѣ се приближавали къмъ двореца и люто се заканвали, но не можели нищо да сторятъ, защото — като дошли до златната прежда, не могли да минатъ по-нататкъ. Не могли да я махнатъ, не могли дори да я побутнатъ. Го-

лъмо било тѣхното очудване, но нѣмало какво да правятъ; трѣбвало да се върнатъ по домоветъ си.

Но вълшебната прежда направила и друго чудо: сърдцето на царя се смилило къмъ беднитъ поданици и той дори раздѣлилъ храната си съ тѣхъ. А това ги укротило за нѣкое време.

Но ето, че княгинята си казала на ума веднѣжъ:

„Ако преждата можа да спаси двореца отъ беда, защо да не спаси и цѣлата страна? Навѣрно, трудна работа ще бжде да се обиколи цѣлото царство, но азъ ще отида и ще го обградя съ златната прежда“.

Като намислила това, тя обула здравитъ си обувки и излѣзла. Стигнала до границата на бащиното си царство; после тръгнала на дѣсно и захванала да развива кълбото по границата. Не била изминала много пжтъ, когато срещнала стария овчаръ съ овцата.

„Княгиньо!“ — казалъ той съ своята чудна усмивка. — „Азъ ида да ти помогна. Безъ моята помощъ ще ти е потрѣбна цѣла година и седемъ деня, за да обиколишъ бащиното си царство; но азъ ще ти помогна да извършишъ това за една нощъ. Ела. Качи се на овцата ми и карай следъ мене“.

Княгинята се качила на овцата и тръгнала следъ стареца, като развивала кълбото и пушчала преждата по земята.

Когато се пукнала зората, тѣ били на сжщото мѣсто, одето били тръгнали, и кълбото се свършило.

„Сбогомъ!“ — казалъ старецътъ, — „иди си сега. Ти спаси страната отъ голѣми нещастия. Бжди цѣлъ животъ щастлива!“

Княгинята съ върнала въ двореца за закуска. Преди да изпиятъ първото кафе, пристигналъ пратеникъ, който съобщилъ, че всички гжсеници изчезнали. Къмъ обѣдъ дошла вестъ, че тревата по полето и житото по нивитъ поникнали. Преди вечеря всѣки знаелъ, че житата били узрѣли, а овощнитъ дървета — натежали отъ плодове.

Следъ седмица всички грижи изчезнали отъ тая земя, всички сълзи изсъхнали и по устнитъ пакъ се появили щастливи усмивки. Страната на Сълзитъ пакъ се обърнала въ Страна на Усмивкигъ.

Лъвъ и чакали

(индийска приказка)

Въ една голъма пустиня живѣлъ едно време лъвъ. Той билъ царъ на цѣлата околностъ. Всѣки день излизалъ отъ скритата въ скалитѣ пещера и ревѣлъ съ силенъ гнѣвенъ гласъ. Когато зареве, изплашвали се всички животни въ пустинята, които били негови поданици, и се изпокривали кой кждето може. Царьтъ лъвъ се нахвърлювалъ върху тѣхъ, разкъсвалъ ги и ги изяждалъ.

Така вървѣло дълго време, докато най-сетне въ пустинята останали само два чакала — мъжъ и жена.

Тогава настъпило тежко време за клетитѣ малки чакали, които трѣбвало да бѣгатъ ту тукъ, ту тамъ, само и само да избѣгатъ отъ грозния лъвъ.

Всѣки день чакалката казвала на своя съпругъ: „Азъ се боя, че той днесъ ще ни улови! Слушашъ ли го, какъ реве? О, небе! О, небе!“ А чакальтъ се мъчелъ да я успокои: „Не се бой отъ нищо: азъ ще те пазя. Ние ще се отдалечимъ на нѣколко километра отъ тукъ. Хайде — бърже, бърже, бърже!“

И тѣ избѣгали отъ тамъ, колкото имъ стигали силитѣ.

Следъ като бѣгали — днесъ тукъ, утре — тамъ, намѣрили се единъ день много близо до лъва, — толкова близо, че не можели вече да се изкубнатъ.

Тогава чакалката рекла: „Мили мъжо, ахъ, мили, мъжо, азъ се боя ужасно! Царьтъ-лъвъ е сърдитъ! Той ще ни изеде сигурно съ все кожа и кости. Какво да направимъ сега?“ Ала мъжъ ѝ отговорилъ: „Не бой се, жено! Ние още можемъ да се спасимъ. Ела, азъ ще ти покажа, какъ ще направимъ туй!“

Чакалитѣ се опжити право къмъ пещерата на лъва, и когато той ги съгледалъ, че идатъ къмъ него, почналъ да реве, разтърсилъ своята грива и рекълъ:

„Ахъ, вие, дребни гадинки! Елате насамъ, елате: съ все кожа и кости ще ви излапамъ. Три дни вече нищо не съмъ ялъ и презъ ридове и долове съмъ тичалъ, само васъ да намѣря! Елате насамъ, казвамъ ви! И той тропналъ съ своята опашка, заскърцалъ съ зѣби и изгледалъ чакалитѣ много страшно.

Ала чакалтѣ пропѣлзѣлъ предъ него и му рекълъ: „О велики, могъщи царю-лъве! Ние знаемъ добре, че си нашъ господарь, и отдавна щѣхме да послушаме заповѣдта ти, ала по чужда вина това не можа да стане. Има въ тая пустиня още единъ лъвъ, много по-силенъ отъ тебе — и той ни гони, да ни улови и изеде. Той вървѣше по диритѣ ни, та трѣбваше да побѣгнемъ.“ — „Какво ми разправяте вие?“ — изрѣмжалъ царьтъ-лъвъ; — „нѣма никакъвъ другъ царь-лъвъ въ тая пустиня, освенъ мене!“ — „Да, господарю,“ — отговорилъ чакалтѣ, — „ти си наистина много страшенъ: само отъ гласа ти всѣки затреперва; ала работата е тъй, както ти казваме, защото ние съ собственитѣ си очи видѣхме единъ лъвъ, съ който ти не би могълъ да се мѣришь. Неговиятъ погледъ е като пламъци огънь, неговата стѣпка, — като грѣмъ, а силата му надминава всичко.“

„Не е възможно!“ — прекъсналъ го лъвътъ; — „покажи ми тоя силенъ врагъ, отъ който сте се изплашили; ей сега ще го разкъсамъ!“

Затичали се тогава двата чакала предъ него, докато го довели до единъ дълбокъ камененъ кладенецъ.

Чакалтѣ показалъ на лъва неговия образъ въ водата на кладенеца и му рекълъ: „Погледни, господарю: ето страшниятъ лъвъ, за който ти говоримъ.“

Когато царьтъ-лъвъ погледналъ въ кладенеца, разсърдилъ се грозно, защото помислилъ, че вижда тамъ другъ лъвъ. Той заревалъ и замахалъ силната си опашка; лъвътъ долу сѣщо заревалъ и замахалъ своята опашка, сякашъ го предизвиква. Най-сетне, лъвътъ се ядосалъ страшно на своя неприятель долу и скочилъ въ кладенеца да го разкъса. Ала тамъ нѣмало лъвъ. Стѣнитѣ на кладенеца били толкова високи, че той не можалъ да изкочи отъ него и да накаже двата чакала, които гледали отъ горе и му се надсмивали. Като се побѣх-

галь изъ водата, безъ да може да излѣзе, лъвътъ се удавилъ въ кладенеца.

Двата чакала, доволни отъ станалото, хвърляли камъни долу, играели хоро около кладенеца и пѣли :
„Ау! ау! ау! Царътъ на пустинята умрѣ, умрѣ! Ние убихме голѣмия лъвъ, който искаше да ни изеде! [Ау! ау! ау! Рин-га-нингъ, дин-га-нингъ! Рин-га-тинга, дин-га-тингъ! Ау! ау! ау!“

Наддуманата княгиня

(норвежка приказка)

Единъ царъ ималъ дъщеря, която била хитра и много заядлива: искала все тя да каже последната дума. Царътъ заповѣдалъ да разгласятъ, че който успѣе да наддума княгинята, ще се ожени за нея и ще получи половина отъ царството.

Мнозина се полакомили за зестрата и за момата. На всѣкиго се искало да стане царски зеть. Заредили се всѣкакви хора, отъ всички крайща на царството, но никой не успѣлъ да наддума княгинята. Най-после на царя омързнало да посрѣща и изпраща гости, затова заповѣдалъ да се извести, че занаяпредъ ще отрѣзватъ ушитѣ на оногова, който не успѣе да наддума княгинята.

Тази заповѣдъ отишла до ушитѣ на трима братя. Тѣ били бедни. Всѣки отъ тѣхъ решилъ да се опита, дали нѣма да сполучи да вземе царската дъщеря и половината отъ царството. Тѣ се обичали много, затова тръгнали заедно.

Като повървѣли малко, най-малкиятъ намѣрилъ една мрътва гарга.

Той извикалъ: „Намѣрихъ, намѣрихъ!“.

„Какво намѣри?“ — попитали братята.

„Мрътва гарга“, — отговорилъ той.

„Тю, хвърли я! За що ти е?“

„Тя ми е късметъ: ще си я взема!“

По-нататкъ намѣрилъ единъ дървенъ обржчъ и извикалъ отново:

„Намѣрихъ, намѣрихъ!“

„Какво намѣри пѣкъ сега?“ — попитали братята.

„Намѣрихъ дървенъ обржчъ“, — отговорилъ той.

„Я го остави! За какво ти е?“ — извикали двамата братя.

„Късметъ ми е — ще си го взема!“ — отговорилъ малкиятъ.

Още по-нататъкъ намѣрилъ една счупена паничка и зпочналъ отново да вика:

„Братя, намѣрихъ, намѣрихъ!“

„Брей, че какво ли си намѣрилъ пакъ?“ — запитали братята.

„Счупена паничка!“

„Колко си глупавъ! И нея ли ще вземешъ? Хвърли я!“

Но той я прибралъ.

Като повървѣлъ още малко, намѣрилъ единъ рогъ отъ козелъ, а малко по-нататъкъ — още единъ.

„Братя, намѣрихъ, намѣрихъ!“ — извикалъ.

„Какво намѣри пакъ?“ — попитали тѣ.

„Два кози рога“.

И тѣхъ взелъ.

Още по-нататъкъ намѣрилъ единъ клинъ. Прибралъ и него.

Като приближили царския дворецъ, момъкътъ съгледалъ въ сметъта една скжсана обувка, взелъ я и извикалъ:

„Братя, намѣрихъ, намѣрихъ!“

„Да даде Господъ да намѣришъ малко умъ, докато стигнемъ въ двореца“, — казали братята му. — „Какво намѣри пакъ?“

„Скжсана обувка“, — отговорилъ той.

„За какъвъ бѣсъ ти е? Хвърли я!“

„Нѣма да я хвърля: късметъ ми е. Ще я взема. Азъ ще спечеля княгинята и половината царство“.

„Надявай се!“ — отговорили братята му.

Дошли до царския дворецъ, и най-голѣмиятъ братъ влѣзълъ пръвъ.

„Добъръ день!“, — казалъ той.

„Добъръ день“, — отговорила княгинята и го изгледала ядовито.

„Колко е топло тука“, — продължилъ той.

„Да, но горещитѣ ножици сж още по-топли“, — отговорила княгинята и посочила нагорещенитѣ ножици въ мангала.

Като ги видѣлъ, той се сбъркалъ и занѣмѣлъ. Отрѣзали му ушитѣ.

Влѣзълъ подиръ него вториятъ братъ.

„Добъръ день!“ — рекълъ.

„Добъръ день“, — отговорила княгинята и се начумерила.

„Тукъ е много горещо“, — продължилъ той.

„Горещитѣ ножици сж още по-горещи“, — възразила княгинята

И той занѣмѣлъ. И нему отрѣзали ушитѣ.

Най-после влѣзълъ най-малкиятъ и казалъ:

„Добъръ день, княгиньо!“

„Добъръ день“, — отговорила княгинята и започнала да се върти насамъ-натамъ.

„Колко е приятна топлината тукъ!“, — казалъ той.

„Да, но топлината на горещитѣ ножици е още по-голѣма“, — отговорила княгинята.

„Тогава мога ли да си опека на тѣхъ гаргата?“ — попиталъ той.

„Страхъ ме е да се не пукне“, — казала царската дъщеря.

„За това недей бра грижа. Азъ ще стегна гаргата съ тоя дървенъ обржчъ“.

„Много е голѣмъ“, — забележила княгинята.

„Нищо: азъ ще поставя тоя клинъ“, — възразилъ момъкътъ и показалъ клина.

„Но масъта ще изтече“, — казала царската дъщеря.

„Азъ ще подложя това“, — възразилъ оня и извадилъ счупената паничка.

„Кривъ ти е пжтътъ, момко“, — извикала княгинята.

„Моятъ пжтъ не е кривъ, но ето това е криво“, — отговорилъ той и извадилъ единия рогъ.

„Такова нѣщо не съмъ виждала“, — казала княгинята.

„А азъ имамъ още единъ“, отговорилъ момъкътъ и извадилъ другия рогъ.

„Ти ще се скжсашъ да ме наддумвашъ“, — казала княгинята.

„Не, азъ нѣма да се скжсамъ, но това тука се е скжсало“, — рекълъ оня и показалъ старата обувка.

Княгинята се забъркала и млѣкнала.

„Сега си вече моя“, — извикалъ момъкътъ.

Той се оженилъ за нея и получилъ половината царство.

Хитъръ селенинъ

(маджарска приказка)

Имало единъ кралъ. Боляритѣ, които се навъртали около него, често го безпокоели съ молби, които той не можелъ да изпълни, ако не иска да причини вреда на народа. Единъ искалъ голѣмъ чинъ за себе си, другъ — високо мѣсто за сина си, а трети настоявалъ да му се платятъ дълговетѣ отъ държавата. Когато веднѣжъ се явили при него трима боляри съ таква просби, той ги поканилъ да го придружатъ на разходка вънъ отъ града, по полето.

Вървейки, тѣ срещнали единъ старецъ, който орѣлъ съ два чифта волове. Кралтъ изведнѣжъ позналъ селенина, който на млади години билъ единъ отъ най-добритѣ му войници и се билъ прочулъ по това, че въ време на почивка размивалъ другаритѣ си съ своитѣ остроумни приказки и шеги. Кралтъ пристъпилъ къмъ стареца и завързалъ съ него следния разговоръ.:

— Е, приятелю, докжде стига далечината?

— Само до рогата на първия чифтъ волове, благородни господарю!

— А колко сж тридесеттѣхъ и два?

— Само дванадесетъ останаха.

— Но тритѣхъ кози все още можешъ да измълзешъ, нали?

— Съ Божия помощъ, направлямъ го.

Кралтъ се засмѣлъ и продължилъ разходката си. Когато се върнали, той се обърналъ къмъ боляритѣ и имъ казалъ: „Азъ ще изпълня желанията ви, ако доутре отгатнете, що приказвахъ съ стареца“.

Зарадвани до уши, просителитѣ отишли задружно да помислятъ за разговора и да го разтълкуватъ. Но работата не била лесна; тѣ решили да идатъ при селенина и да го разпитатъ.

Намѣрили го на полето и го запитали за първия въпросъ.

Ще ви го разтълкувамъ, ако ми дадете сто жълтици, — рекълъ селенинътъ.

Дали му.

Тогавъ старецътъ имъ казалъ: „Когато бѣхъ младъ, далечината стигаше за мене хей до тамъ, чакъ задъ планинитѣ; очитѣ ми бѣха силни и азъ виждахъ всичко; ала сега съмъ старъ, изнемощѣлъ, и далечината стига за мене до рогата на първия чифтъ волове, защото по-чататъкъ не виждамъ“.

— „Добре“, продумали боляритѣ. — „Но какво значи вториятъ въпросъ?“

„И него ще ви кажа“, — рекълъ старецътъ, — „ала за двесте жълтици“.

Боляритѣ се намусили, но нѣмало какво да правятъ, дали му паритѣ.

„Кралътъ искаше да знае, колко зжби имамъ. Понапредъ имахъ тридесетъ и два, а сега сж ми останали само дванадесетъ“.

„Та това било лесно за отгатване,“ — рекли боляритѣ. — „Разтълкувай ни третия въпросъ, който е най-труденъ!“

„Наистина е труденъ“, — отвърналъ старецътъ, — „и за по-малко отъ триста жълтици нѣма да ви го обясня“.

Боляритѣ опулили очи. Не имъ се давали толкова пари, ала старецътъ не отстъпвалъ, та се принудили да му наброятъ жълтицитѣ.

Тогавъ старецътъ рекълъ, усмихвайки се подъ мустака: „Подъ тритѣ кози кралътъ разбираше васъ тримата, и ме попита, дали съмъ още хитъръ, за да извлѣка полза отъ вашата глупостъ.“

Тия думи на стареца засрамили боляритѣ; тѣ и не помислили следъ това да отиватъ вече при краля и да го безпокоятъ съ молби.

Свирачътъ въ омагьосания замъкъ

(нѣмска приказка)

Имало едно време единъ веселъ момъкъ, който свирѣлъ хубаво на флейта.

Той пжтувалъ, свирѣлъ по села и градове и си изкарвалъ съ това прехраната. Една вечеръ замръкналъ въ единъ чифликъ и останалъ да пренощува. Чифликчията го нагостилъ, а следъ вечерята момъкътъ изсвирилъ нѣколко пѣсни. Свирейки, той съгледалъ презъ прозореца единъ старъ замъкъ, съ много кули, които стърчели въ тъмнината.

„Какъвъ е тоя замъкъ?“ — запиталъ той чифликчията.

Оня му разказалъ, че преди много години тамъ живѣлъ боляринъ, който билъ много богатъ, но и голѣмъ скъперникъ. Той измъчвалъ своитѣ поданици, никому не давалъ милостиня, и най-сетне умрѣлъ безъ наследници. Следъ това роднинитѣ му искали да взематъ наследството, ала не могли да намѣрятъ ни една парица. Говорѣло се, че той билъ закопалъ съкровището си, което лежело нѣкъде скрито въ замъка. Мнозина ходили да дирятъ имането, ала който влѣзълъ, не излизалъ.

Момъкътъ слушалъ съ внимание и когато чифликчията довѣршилъ разказа си, той заявилъ, че ще отиде въ замъка. Чифликчията го убеждавалъ да се откаже отъ желанието си, ала свирачътъ казалъ, че си не жали живота и иска непременно да отиде и влѣзе въ кулата.

Чифликчията далъ заповѣдь и двама слуги запалили фенери и придружили смѣлия момъкъ до замъка. Като стигнали тамъ, слугитѣ се върнали съ единия фенеръ, а другия оставили на свирача.

Момъкътъ влѣзълъ смѣло въ замъка и се покачилъ по една стълба. Сетне се намѣрилъ въ голѣма зала, съ

много врати. Той отворилъ първата врата, влѣзълъ вжтре, седналъ на една стара маса, сложилъ фенера на нея и почналъ да свири съ флейтата. Свирачътъ редѣлъ безъ страхъ една по една пѣснитѣ и нехаелъ.

По едно време го налѣгналъ гладъ, та станалъ да поразгледа насамъ-нататъкъ изъ стаята, ще ли му се намѣри нѣщо за ядене. На едно мѣсто съгледалъ гърне, пълно съ неварена леща, а на друга маса забележилъ сждъ съ вода. — другъ съ соль, а трети съ вино. Той налѣлъ вода въ гърнето съ лещата, турналъ соль, наклалъ огънь и сварилъ лещена чорба. Докато се свари лещата, той изпилъ виното и пакъ започналъ да свири. Когато лещата уврѣла, той я дрѣпналъ отъ огъня, сипалъ я въ паница и се наялъ.

Погледналъ часовника: било тъкмо срѣднощъ.

Въ тоя мигъ една врата се отворила, и въ стаята влѣзли две дълги черни човѣчета и внесли мъртвешки ковчегъ, безъ да продуматъ дума. Тѣ сложили ковчега предъ свирача, който си дояждалъ спокойно и се не смутилъ никакъ, па мълчешкомъ излѣзли изъ сжщата врата. Когато се отдалечили, момъкътъ скочилъ смѣло и отхлюпилъ ковчега.

Едно старо човѣче, дребно и вкоченясало, съ бѣли коси, лежело вжтре; ала момъкътъ се не уплашилъ, а го извадилъ изъ ковчега и го турналъ до огнището. Щомъ се постоплило, човѣчето почнало да се съживява. Той му далъ леща да яде и се погрижилъ за него, като майка за своето дете. Човѣчето се съживило съвсемъ и рекло на момъка: — „Ела следъ мене!“ То трѣгнало напредъ, а свирачътъ взелъ фенера и отишълъ следъ него. По една полусъборена стълба тѣ слѣзли въ едно подземие, кждето трѣпки побивали човѣка отъ страхъ.

Тамъ лежелъ голѣмъ купъ пари. Човѣчето рекло на момъка: „Раздѣли ми тоя купъ пари на две съвсемъ равни части, така че нищо да не остане; ако не, ще ти взема живота!“ Момъкътъ се позасмѣлъ, почналъ да брои и да отдѣля на две маси паритѣ. За кжсо време той раздѣлилъ паритѣ на две части, ала — най-накрая — останала една парá излишна. Свирачътъ, обаче, се не замислилъ много; извадилъ си ножчето отъ джеба, турналъ го съ острото връзъ парата, ударилъ съ единъ

чукъ и парата се раздѣлила на две. Когато турналь едната половинка при едната купчина, а другата — при другата, човѣчето се развеселило и проговорило:— „О, ти, смѣли човѣче, ти ме освободи! Цѣли сто години трѣбваше да пазя своего съкровище, което съ скжперничество бѣхъ натрупалъ, докато нѣкой сполучи да раздѣли паритѣ на две равни части. Никой до сега не можà да направи това и азъ трѣбваше всички да ги удушвамъ. Едната купчина е твоя, а другата раздѣли между беднитѣ“.

Следъ тия думи, човѣчето изчезнало. Момъкътъ се изкачилъ по стълбата и засвирилъ весела пѣсенъ съ своята свирка.

Умна мома и царь

(монголска приказка)

Въ времето на царь Ургая живѣлъ единъ богатъ старецъ, който си ималъ три дъщери. Най-малката отъ тѣхъ — на име Кооку — била прочута като най-хубава, най-добра и най-умна мома въ цѣлото царство.

Намислилъ веднѣжъ старецътъ да закара добитъкъ да го продава на царския пазаръ. Прощава се съ дъщеритѣ си и ги пита:

— Какво да ви донеса отъ пазара, деца?

— Мене огърлица, — казва най-голѣмата.

— Мене шапчица, обшита съ кожа, — моли се втората.

— А мене нищо ми не трѣбва! — отсича хубавицата Кооку.

— Защо тѣй, дъще? — пита я баща ѝ.

— Само единъ подаръкъ би ми билъ по сърдце, — отговаря тя, — но е мжно и опасно да ми го вземешъ.

— Ти знаешъ, колко те обичамъ, мила дъще, — казва старецътъ. — Нищо нѣма да пожаля за тебе, отъ нищо нѣма да се побоя.

— Наистина ли?

— Заклевамъ ти се!

— Щомъ е тѣй, — казва Кооку, — разпродай всичкия добитъкъ, но за кжсоопашатия бикъ не искай пари — колкото и да ти даватъ — а искай лѣвото око на царя.

— Какво приказвашъ ти, дъще?

— Както знаешъ. Ако не можешъ да направишъ това, нищо не искамъ.

Спомня си старецътъ клетвата и си мисли:

— Не току-тѣй е прочута съ своята добрина и издростъ моята Кооку. И това нѣщо не току-тѣй е намислила.

Махва ржка и казва:

— Да става каквото ще: — ще направя, както казваш ти!

И тръгва на пжтъ.

Стига на пазара. Бързо разпродава всичкия добитъкъ; не продава само кжсоопашатия бикъ.

— Продай и него, старче! — казватъ му хората.

— Да го продамъ, но можемъ ли се спазари?

— Колко искашъ?

— Донесете ми за него лѣвото око на царя.

— Ти да не си полудѣлъ? Разбирашъ ли, какво казвашъ?

— Много добре разбирамъ. Щомъ ви се вижда скжпо, бикътъ ще си бжде мой.

Изъ цѣлия пазаръ се разнесла мѣлвата.

Дошла тя до ушитѣ на царскитѣ хора. Единъ отъ тѣхъ казалъ на царя:

— Свѣтли господарю, на пазара е дошълъ единъ старецъ, продава хубавъ кжсоопашатъ бикъ, но не иска за него пари, а твоето лѣво око!

Заповѣдалъ царьтъ да доведатъ стареца при него.

— Какво, старче. Да не си полудѣлъ? — пита го той.

Пада старецътъ при нозетѣ на царя, моли се:

— Не ме наказвай, изслушай ме. Азъ казахъ това ло заповѣдъ на дъщеря си — мждрата хубавица Кооку. Отначало азъ се уплашихъ отъ нейнитѣ думи, но — като зная, че тя всѣкога умно е постжпвала — помислихъ, че и това не е намислила току-тъй, и изпълнихъ желанието ѝ.

— Па може и да не е току-тъй, — помислилъ си царьтъ и пусналъ стареца съ условие, веднага да доведе дъщеря си при него.

Явява се Кооку.

— Защо си учила баща си да иска моето лѣво око? — пита царьтъ.

— Знаехъ азъ, че ще ти съобщатъ, какво иска баща ми, и че той ще ти каже, кой го е накаралъ, а ти ще пожелаешъ да ме видишъ и ще ме повикашъ при себе си. Иначе какъ бихъ иогла да те видя?

— А защо ти е дотрѣбвало да ме видишъ?

— Искахъ да ти кажа, какви слухове се носятъ изъ народа за тебе. Мисля, че ще ти бжде ползвно да знаешъ това.

— Какви слухове?

— Всички казватъ: „Лѣвото око на царя му е излишно; той не гледа съ него“.

— Какъ така?

— Когато дойдатъ хора при тебе да се сждятъ, голѣмцитѣ и богатитѣ заставатъ отъ дѣсната ти страна, а беднитѣ отъ лѣвата. И ти всѣкога задоволявашъ тия, които стоятъ отдѣсно. Затова и народътъ казва: „Царьтъ не гледа съ лѣвото си око — то му е излишно“.

Разсърдилъ се царьтъ и заповѣдалъ да сждятъ Кооку — да я изпитатъ: отъ *мждростъ* ли или отъ *дързостъ* се е решила да каже на царя тая истина.

Мислили, мислили сждиитѣ, какъ ще могатъ да изпълнятъ царската заповѣдъ, и най-после намислили. Повикватъ при себе си хубавицата и ѝ казватъ:

— Отговаряй: ако нѣколко момчета отидатъ за ябълки, кое ще набере най-много?

— Това, — отговаря Кооку, — което не се покачи на дървото да бере ябълкитѣ една по една, а тръсне дървото и ги събере отъ земята.

— Презъ мочурливо мѣсто кой най-скоро ще премине?

— Който върви право презъ него, нѣма да мине скоро; който го заобиколи, ще напредвари.

— Умно момиче! — пошѣпватъ си сждиитѣ, — Нищо не ще може да го затрудни!

— Добре, — обръщатъ се тѣ къмъ Кооку: — ами ако нѣкой иска да стане известенъ на всички, какво трѣбва да направи?

— Колкото може да помага на тия, които сж забравени отъ всички.

Споглеждатъ се сждиитѣ, оставятъ момичето и отиватъ, та казватъ на царя:

— Не отъ дързостъ, а отъ мждростъ ти е казала хубавицата ония думи.

Изслушалъ царьтъ сждиитѣ, но все не му се искало да прости на момичето, че се е осмѣлило да го обвини въ неправда.

— Идете си, — казва той на сждиитѣ. — Азъ ще го изпитамъ самъ.

Нѣколко деня царьтъ обмислялъ, какво да запита момичето. Най-после го повиква.

— Узнай цената на моитѣ съкровища, — му казва
— Ще узная, — отговаря момичето, — ако предѣ
всички придворни обещаешъ да ми се покорявашъ три
деня и три нощи.

— Азъ ли да се покорявамъ на тебе? . . . Я гледай ти! . . . Много искашъ. Но добре. Само мисли: ако въ продължение на тритѣ денонощия не ми отговоришъ на въпросъ, ще те убия.

— Добре, тъй да бжде, — отговаря Кооку. — А сега ето какво ще ти заповѣдамъ: три денонощия нѣма ни да ядешъ, ни да пишешъ.

Тежко било на царя да изпълни тая заповѣдь, но нѣмало какво да прави: далъ билъ обещание предѣ всички придворни.

На третото денонощие гладътъ мжчилъ царя ужасно. Кооку занася и слага предѣ него една паница съ вкусна гостба.

— Царю, готовъ ли си да дадешъ всичкитѣ си съкровища за тая гостба?

— Готовъ съмъ, — извиква царътъ.

— Ето каква е цената на твоитѣ съкровища . . . Яжъ сега наздраве!

Сѣда царътъ да яде и обявява момичето за много мждро.

— И ако занапредъ забележишъ, че не гледамъ добре съ лѣвото си око, — прибавя той, — можешъ да ми напомнишъ за това.

— Господъ да поживи Кооку, — заговорили беднитѣ хора: — застжпи се за насъ предѣ царя. И за напредѣ царътъ ѝ позволява да му напомня за насъ.

— Позволилъ ѝ да му напомня! Каква полза отъ това? Тя ще живѣе съ баща си много далечъ отъ царя — на границата на неговитѣ владения, — възразявали нѣкои.

Но докато хубавицата Кооку живѣла при царя, тя се харесала на най-голѣмия му синъ и той се оженилъ за нея.

Паднала на сърдце тая сватба на цѣлия народъ. Оттогава царъ Ургай почналъ да гледа винаги, когато отсжда, и съ лѣвото око, както гледалъ дотогава съ дѣсното.

Заекъ и ежъ

(нѣмска приказка)

Било есенно време. Слънцето прѣскало златнитѣ си лъчи по небето, утренниятъ вѣтрецъ подухвалъ по ожънатитѣ ниви, чучулигитѣ пѣбели въ въздуха, пчелитѣ брѣмчели, а хората, облѣчени празднично, отивали въ черква.

Всичко било весело. И ежътъ билъ веселъ. Той стоелъ предъ вратата на кжщата си съ скръстени ржце, зѣпалъ насамъ-нататъкъ и си тананикалъ една пѣсничка, както може да пѣе таралежътъ рано въ недѣля.

Дошло му на умъ, докато жена му омие и облѣче децата, да се поразходи и да види, какъ върви рѣпата му. Нивата, която била засадена съ рѣпа, се намирала до кжщата на ежа. Той и цѣлото му семейство ходѣли често да си похапватъ отъ рѣпата, та затова я смѣтали за своя. Ежътъ притворилъ кжщната врата и трѣгналъ по полето.

Току-що се отдалечилъ отъ кжщата си и се готвѣлъ да прескочи трѣнливата ограда, срещналъ го заекътъ, който билъ излѣзълъ да пообиколи зелето си. Ежътъ му се поклонилъ и го поздравилъ. Обаче, заекътъ, който се мислѣлъ за благороденъ господинъ и се носѣлъ надуто, не отговорилъ на поздрава, а високомѣрно запиталъ ежа: „Какво си се заскиталъ толкозъ рано?“ — „Азъ се разхождамъ“, — казалъ ежътъ. — „Разхождаш ли се?“ — изсмѣлъ се заякътъ. — „Струва ми се, че ти можешъ съ тия крака и да потичашъ“. Тѣзи думи ядосали ежа, който не обичалъ да се присмиватъ на кривитѣ му крака.

„Ти се мамишъ“, — казалъ ежътъ — „ако мислишъ, че твоитѣ крака ги бива повече отъ моитѣ.“ — „Не се мамя“, — отвърналъ заекътъ. — „Ба, нека опитаме“, — казалъ ежътъ; — „азъ [се обзалагамъ, че ще те напредваря“. — „Колко си смѣшенъ“, — отговорилъ заекътъ,

— „ти, съ своитѣ криви крака, да менапредваришъ. Но щомъ искашъ, нека се опитаме. На какво да се обзаложимъ?“ — „На една жълтица и едно шише ракия“, — казалъ ежътъ. — „Добре“, — отговорилъ заекътъ, — „хайде, пригответи се!“ — „Чакай де“, — казалъ ежътъ, — „работата не е толкозъ бърза; първо трѣбва да отида въ къщи и да похапна нѣщо. Следъ половина часъ съмъ тука!“

Заекътъ се съгласилъ, и ежътъ тръгналъ къмъ къщата си. Като стигналъ у дома си, той казалъ на жена си: „Жено, обличай се скоро: ти трѣбва да дойдешъ съ мене!“ — „Защо?“ — попитала жена му. — „Обзаложихъ се съ заека на една жълтица и едно шише ракия. Ще се надбѣгваме, та и ти трѣбва да дойдешъ“. — „Боже мой!“, — изпищѣла жената, — „ти, мжжо, си изгубилъ ума си! Какъ е възможно да се надбѣгвашъ съ заека?“ — „Не се тревожи, жено! Това е моя работа. Не се мѣси въ мжжкитѣ работи.“

Обличай се и тръгвай съ мене!“
Жената тръгнала.

По пѣтя ежътъ ѝ казалъ: „Слушай! Тамъ, въ дългата нива, ще се надбѣгваме. Заекътъ ще тича изъ едната бразда, а азъ — изъ другата. Ти ще се сгушишъ на долния край на браздата и, когато дойде заекътъ, ще му извикашъ: „Азъ дойдохъ вече“.“

Като стигнали до нивата, ежътъ оставилъ жена си на долния край, а той се опжтилъ нагоре. Тамъ го чакалъ заекътъ, и го запиталъ: „Можемъ ли да започнемъ?“ — „Да“, — отговорилъ ежътъ. — „Добре, пригответи се!“ Всѣкой застаналъ въ своята бразда.

Заекътъ изброилъ: „Едно, две, три!“ — и като вихръ се спусналъ надолу. Ежътъ направилъ само две три крачки и се сгушилъ въ браздата.

Когато заекътъ пристигналъ долу, жената на ежа извикала: „Азъ дойдохъ вече.“ — Заекътъ се зачудилъ. Той помислилъ наистина, че това е самиятъ ежъ, понеже ежътъ и жена му си приличатъ по всичко.

„Не“, — казалъ заекътъ, — „това не е честно. Ще опитаме още веднѣжъ!“

Казалъ това и се спусналъ да бѣга толкова силно, че ушитѣ му хвъркнали. Жената на ежа не се и

помръднала. Като пристигналъ заекътъ на горния край, ежътъ му извикалъ: „Ето ме!“

Заекътъ се ядосалъ и извикалъ: „Още вднѣжъ!“ — „Нека да е така“, — отговорилъ ежътъ, — „азъ съмъ готовъ да се надбѣгвамъ, до когато искашъ“.

По тоя начинъ заекътъ тичалъ нагоре-надолу седемдесетъ и три пѣти и всѣ ежътъ пристигалъ по-рано. На седемдесетъ и четвъртия пѣтъ не достигналъ до края. Посрѣдъ пѣтъ той се прострѣлъ безъ сила на земята.

Ежътъ прибралъ жълтицата и шишето съ ракия, повикалъ жена си и засмѣни трѣгнала къмъ кщцата си.

Царь Орѣшко

(нѣмска приказка)

Едно време птицитѣ намислили да си избератъ едного изпомежду си за царь. Само една отъ тѣхъ, калугерицата, била противъ: свободно си живѣла, свободно искала и да си умре, та останала да се скита сама изъ блатата.

А другитѣ птици рекли да обсъдятъ тая работа и презъ едно майско утро наизлѣзли изъ гори и шубръци, изъ полета и долини, и се насѣбрали: орли и хали, гарги и кукумявки, гугутки и врабчета, и още всѣкакви други. И кукувицата дори, заедно съ папунека, дошла; и едно съвсемъ малко птиче, което нѣмало още име, се примѣсило въ ятото.

Кокошката, роято случайно нищо не била чула за тая работа, се смаяла, като видѣла това голѣмо събрание, и започнала да крѣка: „Ка—ка—кво—е туй? Ка—ка—кво—е туй?“ А пѣтелтъ ѝ казалъ, че ще се избира царь.

Птицитѣ решили — царь да бжде оня, който може най-високо да хвърчи. Една жаба, която била нѣблизо въ шумака, като чула това, закрѣскала: „не, не, не!“ — Понеже мислѣла, че ще се дигне голѣма кавга. Но гаргата заграчила и ѝ отговорила, че всичко ще стане мирно и тихо.

И тѣй, решено било още сжщата сутринь да се надхвъркватъ, за да не може сетне никой да казва: „Азъ щѣхъ още по-високо да литна, ала се стѣмни.“

По даденъ знакъ цѣлото ято полетѣло въ въздуха. Прахъ се дигналъ въ полето, като отъ вихрушка. Шумъ и плѣсъкъ заглушили всичко. Отъ страхъ всички земни гадини се разбѣгали — да се скрие коя кжде може. Но малкитѣ птички скоро останали надире: не можели дълго да хвърчатъ. По-голѣмитѣ издържали повечко,

ала никоя не могла да се сравни съ орела, защото той хвъркналъ толкова високо, че би можалъ да стигне дори и слънцето.

Като видѣлъ, че другитѣ не могатъ да се издигнатъ толкова високо, рекълъ си: „Защо да хвърча по-високо: азъ съмъ вече царь!“ И започналъ да се спуща надолу. Птицитѣ подъ него му извикали изъ едно гърло: „Ти трѣбва да бждешъ нашъ царь, никой не литна по-високо отъ тебе“. — „Само азъ литнахъ“, — провикнало се малкото хлапе, безъ име, което се било скрило въ перата на орела. И понеже не било никакъ уморено, то наново полетѣло и се издигнало толкова високо, че би могло да види дѣда Господя, какъ си седи на стола. Когато се видѣло съвсемъ далече, сбрало си пакъ крилцата, спуснало се като стрела надолу и запищѣло съ своя звънливъ и тънъкъ гласецъ: „Царь ще бжда азъ!“

„Ти ли да бждешъ нашъ царь?“ — извикали сърдито птицитѣ; — „не може: ти съ хитрина сполучи това“.

Тогава решили друго: този ще бжде тѣхенъ царь, който може най-дълбоко да се завре въ земята. Какъ бѣхтала тогава гжската съ своитѣ широки гърди по земята! Какъ бърже-бърже разровилъ една дупка пѣтелтъ! Патицата най-зле постъпила; тя скокнала въ единъ трапъ, отпуснала си назадъ краката и се мжчала да се довлѣче до ближното блато, крещейки: „Горкана азъ! Горкана азъ!“ Малкото птиче, безъ име, намѣрило една миша дупка, вѣврѣло се въ нея и се провикнало съ своя тънъкъ гласецъ: „Царь ще бжда азъ! Царь ще бжда азъ!“

„Ти да бждешъ нашъ царь!“ — извикали птицитѣ още по-сърдито, — „мислишъ ли, че твоитѣ хитрости струватъ пари?“ Тѣ решили да го държатъ затворено въ дупката и да го уморятъ отъ гладъ; избрали бухъла за стражъ и му заповѣдали да пази добре престъпника.

Когато се стъмнило, всички птици си отишли заедно съ женитѣ и децата да си отпочинатъ, защото били много изморени. Само бухълтъ останалъ самичкъкъ при мишата дупка и гледалъ постоянно съ своитѣ голѣми очи къмъ нея. Ала и той билъ уморенъ и си помислилъ: „Едното си око мога да затворя, а съ дру-

гото ще пазя и малкото проклетниче — не ще може да избѣга изъ дупката.“

И си затворилъ едното око, а съ другото здраво гледалъ къмъ дупката. Малкото хлапе се подало малко навънъ и поискало да изхвъркне, ала бухълътъ веднага му се изпрѣчилъ и то пакъ си дръпнало главичката. Тогазъ бухълътъ пакъ си отворилъ едното око, а си затворилъ другото, и тъй мислѣлъ да прекара цѣлата нощъ. Ала когато следъ малко си затворилъ едното око, той забравилъ да си отвори другото, а щомъ се затворили и двегъ, заспалъ. Малкото птиче забелязало това и избѣгало.

Отъ тогазъ насамъ бухълътъ не смѣе да се покаже денемъ: щомъ го забележатъ другитѣ птици, веднага се нахвърлятъ отгоре му и перошината му става на прахъ и пухъ. Той хвърчи само нощно време, но мрази и преследва мишките, защото правятъ такива лоши дупки.

А и малкото птиче много-много се не показва защото го е страхъ, че ще го раздърпатъ, ако го хванатъ. То се крие по плетищата, а когато избѣга надалече отъ неприятеля, провиква се: „Царь ще бжда азъ!“ Понеже е малко, колкото орѣхъ, другитѣ птици му викатъ на присмѣхъ: „Царь Орѣшко“.

Изгубена игла

(арабска приказка)

Живѣлъ едно време въ града Хоросанъ (Арабия) керванджията Назимъ. Той ималъ петъ камили—високи и силни, които много обичалъ. Но най-много се гордѣлъ съ една отъ своитѣ камили, наречена Наръ. За нея той платилъ петдесетъ жълтици, когато била още съвсемъ млада; платилъ толкова, колкото за всичкитѣ ѝ четири другарки заедно.

Наръ била водачка на кервана. Тя вървѣла на чело на останалитѣ камили, била по-силна отъ тѣхъ и по-висока съ цѣла глава. Мека, свѣтлосива козина, като нѣженъ пухъ, покривала нейната голѣма глава, съ черни очи, и кривата ѝ яка шия, по която Назимъ се изкачвалъ на високия и стрѣменъ грѣбъ, дето сѣдалъ между дветѣ топли гърбици, като между две пухови възглавници. Петдесетъ звънчета и още толкова пѣстри висулки отъ разноцвѣтни конци и блестящи мъниста украсявали темето, кжситѣ уши и дългата муцуна на гордата Наръ.

Керванскиятъ звънецъ отъ кована медъ, приличень на прорѣзанъ багатски пжпешъ, висѣлъ на шията на Наръ, окаченъ на широкъ, обшитъ съ бисеръ ремѣкъ. Въ звънеца, вмѣсто езикъ, имало магарешко бедро, което Назимъ намѣрилъ веднѣжъ въ пустинята.

Съ всички свои украшения и накити Наръ била хубавица — и щастливиятъ Назимъ не можель да ѝ се налюбува, считайки я като даръ отъ Създателя за своитѣ добродетели. Назимъ билъ набоженъ, строго пазѣлъ всичкитѣ обреди и закони на вѣрата.

Веднѣжъ, когато слънцето се скрило и вечерната прохлада се спуствнала надъ земята, Назимъ натоварилъ своитѣ камили съ тежки сандѣци, съ скжпоценна свила и кадифе, помолилъ се и, като седналъ между мекитѣ

гърбици на Наръ, впусналъ се съ кервана си по дългия пѣтъ на пустинята.

Цѣла нощъ яздилъ Назимъ по безлюдната, тиха пустиня. Свѣтли звезди блещѣли по тъмно-синьото небесно кубе и посочвали далечния пѣтъ. Назимъ изпращалъ на Бога своята благодарностъ и се надявалъ на Неговата премѣдра промисълъ. Магарешкото бедро, при всѣка крачка на кервана, изтрѣгвало отъ звънеца, съ своята костена топка, глухитѣ силни звуци: „буууумъ! бооомъ!“ Тия звуци, вълнувайки се равномерно въ тихия нощенъ въздухъ, отлитали далеко-далеко и изчезвали въ зѣщето пространство на пустинята. А мълчаливитѣ камили, като че ли се разговаряли чрезъ тия звуци съ нѣмата величествена пустиня.

Нощта преваляла. Деньтъ се приближавалъ. Звездитѣ започнали да бледнѣятъ и да гаснатъ една следъ друга. Малкитѣ облачета на изтокъ се покрили съ златожълта руменина. Назимъ си поизтрилъ очитѣ, прозѣвналъ се лениво, попротегналъ се и, като погледналъ напредъ, забележилъ съ радостъ далече кжщата за отпочивка и сиво-зеленитѣ клончета на маслинитѣ около нея.

— О-о-о! — весело се провикналъ той, ободрявайки уморенитѣ камили.

Наръ разбрала своя стопанинъ. Нейнитѣ жилести, криви крака закрачили по-нашироко, и звънецътъ задрънкалъ по-често. Но изведнѣжъ камилитѣ се спрѣли, и звънецътъ утихналъ.

Очудениятъ Назимъ се поподигналъ и видѣлъ предъ Наръ една стара прегърбена баба.

— Ей ти, бабо, защо ми спрѣ кервана? Махай се отъ тамъ! — извикалъ сърдито Назимъ отъ своето високо мѣсто, като царъ отъ своя престолъ.

— О, керванджи Назиме, — рекла бабата, — накарай своята Наръ да колѣничи, па слѣзъ на земята, та потърси иглата ми. Изтървахъ я въ пѣсъка и не мога да я намѣря. Ти си младъ: очитѣ ти още не сж се набръчкали подъ тежината на годинитѣ. Намѣри на баба единствената ѝ иглица.

— Що о? За твоята нищо и никаква игла да карамъ своята Наръ, като планина голѣма, да колѣничи? — извикалъ Назимъ.

Следъ това той подръпналъ за юздата камилата. Наръ се раздвижила, а следъ нея, като послушни деца, закрачили и четиритѣ ѝ другарки. Малко подиръ това слабиятъ гласъ на бабичката се не чулъ вече.

Назимъ весело и бодро вкаралъ камилитѣ въ широкия дворъ, заграденъ съ каменна стена накаралъ ги да колѣничатъ, поотпусналъ малко вжжетата на тежкитѣ сандъци, и като взелъ единъ човалъ, донѣсълъ плѣва на гладнитѣ животни. Но когато се върналъ съ натѣпканъ човалъ на грѣбъ, за голѣма почуда, не намѣрилъ Наръ. Назимъ поразгледалъ наоколо, но не видѣлъ камилата. Той хвърлилъ човала на земята и се затекълъ къмъ вратата. Като жълто безкрайно поле се ширнала предъ очитѣ му гладката, нѣма пусиня, ала Наръ я нѣмало, като че ли е пропаднала подъ земята. Назимъ загубилъ и ума и дума, започналъ да тича, кждето му видятъ очитѣ.

Отъ много тичане бѣлата му чалма паднала на тила му, и едри капки потъ избили по мургавото му чело. Изведнѣжъ той съгледалъ, че една мома съ черни коси дири нѣщо въ пѣсѣка.

Назимъ се затекълъ къмъ нея.

— Мила сестрице, не си ли видѣла моята камила, моята мила Наръ, като планина голѣма, съ петдесетъ звѣнчета, съ пѣстри поскюлчета отъ цвѣтни конци и свѣтли мѣниста и съ два тежки сандѣка съ свила и кадифе?

— Али ми рече, че ако днесъ не дошия своята вѣнчална дреха, той ще си вземе друга жена, — нажалено отговорила момата. — А пѣкъ азъ, отъ бързане, изпуснахъ иглата си и не мога да я намѣря. Погърси, Назиме, иглата ми!

— Азъ те питамъ за камилата, за Наръ съ сандѣцитѣ, пълни съ скъпи стоки, — повторилъ Назимъ. — Не си ли видѣла моята камила?

— Ето тукъ ми падна иглата, — посочила момата предъ себе си, безъ да чува Назимовитѣ думи. — Потърси моята игличка, Назиме!

— Момиче! — закрѣщѣлъ Назимъ. — Наръ, моята Наръ, те питамъ, не си ли видѣла? Наръ, камилата, за която съмъ платилъ петдесетъ жълтици?

— Къде ще се дѣна? Кой ще ме вземе, ако Али се ожени за друга? — съ сълзи отговорила девойката.
— Назиме, намѣри ми игличката!

Назимъ се убедилъ, че отъ девойката нищо не ще узнае, и като си помислилъ, че тя не е съ всичкия си умъ, оставилъ я и се затичалъ по-нататъкъ.

Отъ много тичане бѣлата му чалма паднала на земята и по голата му гладко избръсната глава и шия потекла обилна потъ, която измокрила брадата и мустацитѣ му.

Внезапно Назимъ видѣлъ рѣка, а на брѣга — рибарь, който търси нѣщо по пѣсъка.

Назимъ се опжтилъ къмъ рибаря.

— Братко мой, не си ли видѣлъ моята камила, моята мила Наръ, едра като планина, съ петдесетъ звънчета, съ пѣстри пюскюлчета отъ разноцвѣтни конци и свѣтли мѣниста и съ два тежки сандѣка, пълни съ скжпоценни стоки?

Рибарьтъ му отговорилъ:

— Ахъ, керванджи Назиме, изпокжсала се е мрежата ми, та искахъ да я зашия, ала си изгървахъ иглата въ пѣсъка и не мога да я намѣря, а децата ми сж гладни, чакатъ хлѣбъ. Потърси ми игличката!

— Азъ те питамъ за камилата, за моята едра Наръ, съ сандѣцитѣ, съ скжпоценна коприна и кадифе,—повторилъ Назимъ своя въпросъ. — Не си ли видѣлъ моята камила?

— Ето тукъ мисля, че падна иглата, — сочелъ рибарьтъ предъ себе си, безъ да слуша думитѣ на Назима.
— Потърси, Назиме, моята игла!

— Защо ми е твоята игла? — развикалъ се Назимъ ядосанъ. — Наръ, моята Наръ, те питамъ, не си ли видѣлъ?

— Азъ не мога да се ява предъ децата си безъ риба. Назиме, потърси ми иглата!

Назимъ видѣлъ, че и отъ рибаря нищо не може да узнае. Оставилъ го и се затичалъ по-нататъкъ.

Слънцето грѣло високо отъ небето и изгаряло Назима съ своитѣ горещи лъчи. Обувкитѣ на камиларя се скжсали. Горещиятъ пѣсъкъ почналъ да му гори голитѣ стѣпала, като нагорещена пещъ. И ето, че Назимъ съгледалъ единъ овчарь.

— Овчарьо! — обърналь се къмъ него Назимъ. — Брате мой, кажи ми, не си ли виждалъ моята камила?

— Ахъ, Назиме, — заговорилъ жално пастирьтъ, като се уловилъ за крака. — Влѣзе ми проклетъ трънъ въ крака, та не мога да отида подиръ стадото си. Искахъ да извадя тръна съ игла, но не знамъ, какъ я изпуснахъ въ пѣсъка и сега не мога да я намѣря. Потърси ми иглата, Назиме.

— Азъ те питамъ за камилата, за моята Наръ, съ тежки сандѣци, пълни съ скжпи стоки! — закрѣщѣль Назимъ надъ ухото на овчаря. — Не си ли видѣль моята камила?

— Вълци ще изедатъ овцетѣ ми, ще ги удушатъ, — оплаквалъ се пастирьтъ, — ако не ги настигна. Назиме, потърси моята игличка!

Назимъ видѣль, че и отъ пастиря нѣма нищо да узнае, Оставилъ го. Затичалъ се отиово. Устнитѣ му засъхнали и се напукали, а горещиятъ въздухъ горѣль гърлото му.

Изведнѣжъ той видѣль пакъ старата жена.

— О, майко моя, бабичко! Съжали се надъ мене! Чуй ме, мила бабо: кажи, не си ли видѣла моята камила?

— Потърси ми иглата—да си съшия риза, —рекла му бабата.

Ужасъ обхваналъ Назима. Той треперѣль съ цѣлото си тѣло. Издигналъ високо пестницитѣ си и въ пълно отчаяние, като ги отпусналъ на своята гореща, мокра глава, падналъ на гърдитѣ си връзъ сухия жѣлтъ пѣсъкъ.

И видѣль керванджията Назимъ сънь.

Стои предъ него любимата му Наръ, съ тежкитѣ сандѣци, пълни съ скжпоценна стока, и гледа своя господарь—съ умнитѣ си черни очи. Назимъ простира ржце, иска да пригърне нейната голѣма глава, но изведнѣжъ израства изъ земята малка рѣждива игличка и катуля грамадната камила. Назимъ улавя игличката, иска да я изскубне отъ земята, но не може. Много народъ снова наоколо му, но никой не иска да му помогне да изтрѣгне иглата. Той се моли, плаче, — ала всички го отминаватъ. Но ето, че пристѣпва къмъ него нѣкаква стара жена. Назимъ я

познава. Тя е неговата майка, неговата любима майка, чиито останки той още отдавна е погребалъ.

— О, майко моя! — почва да ѝ се моли Назимъ. — Разгнѣвилъ се е Създателътъ надъ твоя синъ и хората на земята се отстраниха отъ мене: никой, никой не иска да ми помогне да намѣря своята любима камила, съ скъпоценнитѣ стоки.

Старата жена сухо и строго поглежда своя синъ и продумва :

— Какъ искашъ отъ хората, забравени въ своитѣ дневни грижи, да търсятъ твоята камила, когато ти, — младъ, богатъ и охолень — не искаше да подадешъ на слѣпата баба малката игличка? Голѣмъ е твоятъ грѣхъ, о сине мой, и праведень е сждътъ на Всемогщия.

Назимъ се хвърля на земята, пригрѣща майка си и горчиво заплаква.

— Майко моя, майко моя! — хълца той, удряйки главата си о земята. — Седемъ деня ще си посипвамъ главата съ гореща пепель. Седемъ деня и седемъ нощи ще се моля на Бога да ми прости тоя голѣмъ грѣхъ.

— Нѣма да ти се прости грѣхътъ, — отвръща жената.

— Майко моя, азъ ще тръгна босъ, съ гола глава и голи гърди, въ свещения градъ; четиридесетъ деня и четиридесетъ нощи ще се моля и ще постя — дано великиятъ Богъ прости голѣмия ми грѣхъ.

— Милий мой сине, търси чуждата игличка тѣй, както търсишъ своята камила, и ще ти се прости твоето голѣмо погрѣшение.

И бабата се изгубила.

Когато Назимъ дошълъ на себе си и станалъ, горниятъ край на слънцето се подавалъ на западъ, като медень полумесець на далечна джамия. Камиларътъ тръгналъ да дири пастиря, рибаря и момата съ чернитѣ коси, но не можалъ да намѣри никого. Мълчаливата замислена пустиня се ширѣла пуста наоколо. Тогава разбралъ Назимъ, че великиятъ пратеникъ на Създателя на небето и земята му се е явилъ въ различни образи.

Изведнѣжъ му се сторило, че чува удари на кервански звънецъ. Той подигналъ глава и видѣлъ предъ

себе си своята любима Наръ, че пасе спокойно подъ маслинитѣ.

Назимъ падналъ на колѣне и извикалъ:

— Справедливъ е твоятъ сждъ, о Създателю, и нѣма край на твоего милосърдие!

И чулъ пакъ тихия гласъ:

„Търси чуждата игличка така, както търсѣше камилата си!“

Славей

(норвежка приказка)

Въ Китай, както знаете, императорътъ е китаецъ, и всички придворни сж сжщо китайци. Преди много години дворецътъ на императора билъ най-великолепниятъ въ цѣль свѣтъ, защото билъ направенъ отъ чистъ порцеланъ, много скъпъ, но въ сжщото време и толкова изященъ и трошливъ, че трѣбвало човѣкъ много да внимава, когато се допре до нѣкоя стена. Въ градината цвѣтѣли най-чудни цвѣтя; по най-хубавитѣ отъ тѣхъ били окачени малки сребърни звънчета, които звънтѣли винаги, та койго и да мине покрай тѣхъ, да ги забележи. Всичко, което имало въ градината на императора, било хубаво наредено и тая градина била толкова голѣма, че и самиятъ градинарь не билъ ѝ виждалъ никога края. Когато човѣкъ навлѣзе навжтре, стигалъ до една величествена гора, съ високи дървета и дълбоки езера. Гората се простирала чакъ до дълбокото синьо море. Голѣми кораби можели да се доближатъ току-речи до самитѣ дървета.

Единъ славей си билъ свилъ гнѣздо надъ вълнитѣ и пѣлъ тѣй сладко, че беднитѣ рибари, макаръ и загрижени за много други работи, се спирали да го послушатъ презъ нощта и много пжти си забравяли ирежитѣ.

„Ахъ, Господи, колко е хубаво!“ — говорѣли тѣ.

Ала работата ги принуждавала скоро да се откажатъ отъ пѣсенята на птичката; но на другата вечеръ тѣ пакъ се спирали и пакъ се провиквали: „Ахъ, Господи, колко е хубаво!“

Отъ всички страни на свѣта идѣли пжтници въ престолния градъ на императора. Всички се очудвали на двореца и градината; ала когато чуели слезея, тѣ казвали: „Ето кое е най-чудното!“

И когато пжтниците се завърнѣли, тѣ разправяли за всички тия чудесии; ученитѣ хора написали цѣли книги за града, за двореца и за градината, па не забравили и славея. Дори нему отредили най-много книги — и ония отъ тѣхъ, които умѣли да пишатъ стихове, написали цѣли поеми въ честь на горския славей, който пѣлъ на морския брѣгъ.

Тия книги се разпространили много и нѣкои отъ тѣхъ стигнали до царя. Той се заелъ да ги чете. Всѣка минута поклащаль глава отъ радостъ, като виждалъ тия великолепни описания на двореца, града и градината. „Ала славеятъ е, безспорно, най-чудното нѣщо тамъ!“ Тѣй се казвало въ книгитѣ.

„Какво ще рече туй?“ — рекълъ императорътъ. — „Славеятъ ли? Азъ го не зная. Мигаръ подобна птичка се намира въ моето царство и дори въ моята градина? Никога не съмъ чулъ да говорятъ за нея и сега за първи яхтъ отъ книгитѣ узнавамъ това!“

Веднага повикалъ адютанта си. Тоя придворенъ билъ толкова горделивъ, че винаги, когато нѣкой подолень отъ него го запита за нѣщо, той му отговарялъ само съ едно: „пюхъ!“ — а то значело: „праздна работа!“

— Въ моята градина трѣбва да има една много чудна птичка, която наричатъ *славей*, — рекълъ императорътъ; — казватъ, че той билъ най-хубавото нѣщо въ цѣлото ми царство. Защо до сега никой нищо не ми е говорилъ за тоя славей?

— И азъ никога не съмъ чулъ да приказватъ за него, — отговорилъ адютантътъ. — Той не е ималъ никога честъта да бжде представенъ въ двореца.

— Азъ искамъ да ми го представятъ още тая вечеръ и да пѣе предъ мене, — рекълъ императорътъ. — Цѣлъ свѣтъ знае богатствата, които имамъ, само азъ ги не зная.

— Не съмъ чулъ никога да говорятъ за него, — повторилъ адютантътъ, — но ще го потърся и ще го намѣря.

Ала кжде да го намѣри? Адютантътъ обходилъ всички стѣлби, коридори и зали, запиталъ всички, които срещналъ ала никой отъ тѣхъ не билъ слушалъ да се приказва за славея.

Той се върналъ при императора и му казалъ, че ония, които сж писали това въ книгитѣ си, сж искали, навѣрно, да напишатъ приказка, и сж измислили тоя славей.

— Ваше Императорско Величество не може да си представи, колко много лъжатъ ония, които пишатъ. Всичко това сж измислици.

— Но книгата, въ която го четохъ, — рекълъ императорътъ, — ми е изпратена отъ могщия царь на Япония, и поради това не може да съдържа лъжи. Азъ искамъ да чуя славея; тая вечерь той трѣбва да бжде тука. Ако го не доведете, ще заповѣдамъ да стѣпчатъ коремитѣ на всички царедворци, следъ като се навечерятъ.

— Добре, — отвърналъ адютантътъ и започналъ отново да обикаля по стълбитѣ, галеритѣ и залитѣ; и половината царедворци вървѣли следъ него, защото никакъ не имъ се искало да имъ газятъ по коремитѣ.

Най-сетне намѣрили въ готварницата едно бедно момиче, което рекло :

— Ахъ, Боже мой! Азъ зная тоя славей! Какъ хубаво пѣе той! Всѣка вечерь готвачътъ ми дава да занеса на майка си, която е болна и живѣе на брѣга, огризки и трохи отъ трапезата, и когато се връщамъ отъ тамъ, отпочивамъ си въ гората и слушамъ, какъ пѣе славеятъ. Много пжти сълзи рукватъ отъ очитѣ ми, защото неговата пѣсенъ ми докарва такава наслада, като че ли ме милва и пригрѣща майка ми.

— Малка готвачке, — рекълъ адютантътъ, — азъ ще ти дамъ добра длъжностъ въ готварницата и ще ти позволя да гледашъ императора, когато яде, ако можешъ да ни заведешъ при славея, защото той е поканенъ тая вечерь на вечеринка въ двореца.

Тѣ се упжтили за къмъ гората, кждето славеятъ пѣлъ обикновено. Насрѣдъ пжтъ тѣ чули една крава, че мучи.

— Аха-а-а! . . . — извикалъ адютантътъ, — его го! Какъвъ силенъ гласъ у такава малка птичка! Но, нѣкакъ ми се струва, че азъ съмъ го чувалъ и други пжтъ.

— Не, това сж крави, които мучатъ, — отвърнало момичето, — ние сме още далече.

Жабитѣ отъ блатото почнали да крѣкаатъ:

— Боже! Колко е хубаво! — продумалъ придворниятъ проповѣдникъ. — Чувамъ го! То е приятно сжщо като малкитѣ черковни камбани.

— Не, това сж жаби, — рекло девойчето, — но азъ се надѣвамъ, че скоро ще го чуемъ.

И ето че славеятъ започналъ да пѣе.

— Да, той е, — рекло момичето: — слушайте! Ето го

И тя показала съ прѣстъ едно малко сиво птиче, кацнало на единъ високъ клонъ.

— Възможно ли е това? — рекълъ адютантътъ: — азъ никога не бихъ могълъ да си го въобразя такъвъ. Каква проста външность! Навѣрно, той си е изгубилъ шаркигѣ, като е видѣлъ толкова лични хора около себе си.

— Малко славейче, — извикала му готвачката, — нашиятъ господарь иска да му попѣешъ малко.

— Съ голѣмо удоволствие, — отвърналъ славеятъ.

И започналъ да пѣе тѣй хубаво, че всички се слисали.

— Звънти сжщо като кристални звънчета! — рекълъ адютантътъ. — Погледнете само, какъ трепери и играе малкото му гърло! Чудно е, наистина, какъ до сега не сме го чули: той ще има голѣмъ успѣхъ въ двореца.

— Да изпѣя ли още веднѣжъ на царя? — попиталъ славеятъ, който мислѣлъ, че царьтъ е тамъ, между ония, що слушатъ.

— Мое прелестно славейче, — отвърналъ адютантътъ, — азъ имамъ силно желание да ви поканя тая вечеръ на царския празникъ, за да възхитите Негово Величество съ своето чудесно пѣние.

— Моята пѣсенъ звучи по-добре въ зеленината, — отвърнало славейчето; — но при все това, щомъ императорьтъ желае, ще дойда на драго сърдце.

Въ двореца били направени извънредни приготовления. Порцелановитѣ стени и подове лѣснали подъ силния блѣсъкъ на сто хиляди златни лампи; коридоритѣ били украсени съ най-пѣстри и кичести цвѣтя, съ най-хубави звънчета по тѣхъ. И тичането насамъ-нататкъ било толкова голѣмо, въздухьтъ се раздвижилъ толкова много, че всички звънчета едновременно дрънчели и никой не можелъ да разбере, кой какво говори.

Срѣдъ голѣмата зала, кждего билъ и самъ императорѣтъ, сложили златна клетка за славея. Всички придворни били тамъ, а малкото слугинче — готвачката — добило позволение да гледа презъ цепката на вратата, защото му дали титлата *императорска готвачка*.

Всички били облѣчени въ нови дрехи, и всички очи били устремени къмъ малката сива птичка, на която тѣй благосклонно кималъ съ глава императорѣтъ.

А славеятъ запѣлъ тѣй сладко, че сълзи се показали на очитѣ на императора. Да, сълзи потекли по бузитѣ на императора, и славеятъ пѣлъ все по-хубаво и по-хубаво. Неговитѣ пѣсни трогвали до дѣното на сърдцето. Императорѣтъ останалъ толкова благодаренъ, че пожелалъ — славеятъ да носи неговия златенъ чехълъ около шията си; но славеятъ отказалъ: неговата награда била и така много голѣма.

— Азъ видѣхъ сълзи въ очитѣ на императора, — рекълъ той, — а това е за мене най-голѣмата награда. Сълзитѣ на единъ императоръ иматъ много висока цена. Азъ съмъ щедро възнаграденъ.

И следъ това започналъ наново своитѣ сладки пѣсни.

Ето това е най-хубавото изкуство — да бждеш на всички приятенъ, — говорѣли госпожитѣ; и, за да заприличатъ на славея, туряли си вода въ устата, жабуркали се и преглъщали, когато приказватъ. Съ туй мислѣли, че и тѣ сж славеи. Слугитѣ и слугинитѣ сжщо проявили своето доволство; а това е много нѣщо, защото на тия хора най-мжчно може да се угоди. Съ една речъ, славеятъ ималъ, наистина, голѣмъ успѣхъ тая вечеръ.

Отъ тогава славеятъ трѣбвало да остане да живѣе въ двореца

Дали му една клетка съ позволение да се разхожда два пѣти презъ деня и единъ пѣтъ презъ нощта. Отдѣлили му дванадесетъ слуги, всѣкой отъ които вързалъ о крачето му по една нишка и гледалъ да я не изпуска. Такива разходки, разбира се, не били приятни за славея.

Отъ тоя день цѣлиятъ градъ почналъ да приказва за чудната пчичка; само за нея се приказвало навредъ. Когато двама приятели се срещнатъ, единиятъ казвалъ:

„Сла“ . . . и, докато завърши, другият вече договарял: „веят!“ — и тогава въздъхвали и всъки разбирал, какво значатъ тия звукове.

Славата на птичката била толкова голѣма, че изведнѣжъ единадесетъ новородени деца на месари били кръстени съ името Славейко, макаръ че не били никакъ сладкогласни.

Единъ день императорътъ получилъ единъ голѣмъ пакетъ съ надпись: „Славей“.

— Туй ще да е, навѣрно, нѣкоя нова книга за нашето прочуто птиче“, — рекълъ той.

Но, намѣсто книга, той намѣрилъ машинка, затворена въ кутия. Туй било изкуственъ славей, който можелъ да подражава на живия; той билъ обсипанъ съ алмази, рубини и сапфири.

Щомъ завъртѣли пружината, изведнѣжъ славейтъ почналъ да пѣе една отъ пѣснитѣ на истинския славей; и въ сжщото време той си мърдалъ опашката, по която лъщѣло злато и сребро. Около шията си ималъ огърличка съ тоя надпись: „Славейтъ на японския императоръ е нищо въ сравнение съ оня на китайския“.

— Чудесно нѣщо! — извикали всички придворни; а оня, който донесълъ изкуствената птичка, получилъ титлата „главенъ славейчаръ при Негово Императорско Височество“.

— Нека запѣятъ заедно, — рекълъ императорътъ; — „то ще бжде чуденъ дуетъ“.

Нагласили ги да пѣятъ заедно, ала „чудниятъ“ дуетъ излѣзълъ несполучливъ; защото истинскиятъ славей пѣелъ споредъ своята природна наклонность, а другиятъ се подчинявалъ на движението на колелата.

— Грѣшката не е въ тоя, — рекълъ придворниятъ музикантъ, като посочилъ изкуствената птичка: — „защото той пѣе съвсемъ размѣрно, подъ тактъ, и би рекълъ човѣкъ, че се е училъ при мене“.

Нагласили го да пѣе самъ: успѣхътъ му билъ голѣмъ; при това, той се още повече харесвалъ на очитѣ, защото лъщѣлъ като гривнитѣ и брошкитѣ на придворнитѣ дами.

Тридесетъ и три пжти изпѣлъ той всѣ сжщата пѣсень и, при това, безъ да се умори. Неговитѣ слушатели искали още да имъ пѣе, но императорътъ помис-

лилъ, че е вече дошло редъ на живия славей . . . Но къде е той? Никой не забележилъ, когато той хвъркналъ презъ прозореца и отлетѣлъ къмъ своитѣ зелени гори.

— Какво ще каже това? — рекълъ императорътъ И всички придворни начумерено зашущукали и почнали да обвиняватъ славея въ неблагодарность. — „Но, за щастие, въ нашитѣ ржце остана по-добриятъ славей“, — рекли тѣ; и се утешили, като нагласили изкуствената птичка да имъ изпѣе сжщата пѣсенъ за тридесетъ и четвърти пжтъ. Ала, макаръ толкова много пжти да били чули пѣсенъта, тѣ не могли да я научатъ наизустъ, защото била много мжчна.

И началникътъ на оркестра нѣмалъ думи, съ които да нахвали птичката; тя надминавала много, споредъ него, истинския славей, не само по своитѣ накити и скжпоценности, но и по своето вжтрешно устройство.

— Защото, уважаеми господа, вие не можете да знаете — истинскиятъ славей какви ноти ще изпѣе по-нататъкъ, а у изкуствената птичка всичко е опредѣлено отъ по-рано. Нея можете да разгледате, да я отворите, можете да покажете, де се намиратъ колелата, какъ се въртятъ и какъ се движи едно следъ друго всичко.

— И ние тѣй мислимъ, — рекли всички. Главниятъ славейчаръ добилъ позволение да покаже на следната недѣля птичката предъ народа. Императорътъ заповѣдалъ да я нагласятъ да пѣе и ония, които я слушали, тѣй се пренесли, като че ли сж пили чай, който толкова много се употрѣбява въ Китай. Всички едновременно извикали: „Ахъ!“ — и показали съ глава и ржка своята почуда.

Ала беднитѣ рибари, които били слушали истинския славей, рекли: „Изкусна работа, наистина, и пѣе хубаво, но . . . нѣщо като че ли му липсва“.

Истинскиятъ славей билъ пропжденъ отъ града и империята.

На изкуствената птичка дали почетно мѣсто: поставили я на една копринена възглавничка до леглото на царя. Всички златни работи, всички скжпоценности, които получила като подаръкъ, били наредени около нея. Тя получила титлата „царски придворенъ следобѣденъ пѣвецъ на първия редъ отъ лѣва страна“. Лѣвата страна царътъ смѣталъ за по-важна, защото на

тая страна му било сърдцето, а сърдцата на царетѣ се намиратъ сжщо на лѣвата страна.

И главниятъ славейчаръ написалъ съчинение отъ двадесетъ и петъ тома за изкуствената птичка; съчинението било толкова дълго и учено и тъй препълнено съ най-труднитѣ китайски думи, щото всички се хвалѣли, че сж го прочели и разбрали: инакъ биха ги смѣтнали за прости и биха се изложили да имъ газятъ по коремитѣ.

Така минала година. Императорътъ, придворнитѣ и цѣлиятъ китайски народъ знаели наизустъ всѣки отдѣленъ тонъ отъ пѣсенъта на изкуствения славей. Можели заедно съ него да пѣятъ и да му пригласятъ. Уличнитѣ момчета пѣли: „Цицици! Клюклюклюкъ!“ И царътъ дори пригласялъ. Ахъ, туй било нѣщо извънредно хубаво.

Ала една вечеръ, когато птичката пѣла най-хубаво и императорътъ я слушалъ въ леглото си съ наслада, чуло се, че нѣщо праснало въ тѣлото ѝ, после „бр - рр - - уу!“ — всички колела се развъртѣли и музиката внезапно млъкнала.

Императорътъ скочилъ отъ леглото и пратилъ да повикатъ придворния лѣкаръ, но она не можалъ нищо да помогне. Следъ туй повикали единъ часовникарь, който, наистина, следъ дълго опитване, сполучилъ да поправи птичката; ала той заржчалъ да я пазятъ добре, защото зжбцитѣ били изедени, а нови не можело да се турятъ.

Каква скръбъ! Само веднѣжъ въ годината можели да нагласяватъ изкуствената птичка да пѣе, па дори и това било много. Но, при всѣко тържествено събрание главниятъ славейчаръ държелъ речъ, пълна съ неразбираеми думи, въ която обяснявалъ, че пѣсенъта е посъвършена отъ другъ пжтъ, и следъ тая речъ пѣсенъта ставала наистина за всички посъвършена отъ всѣки другъ пжтъ.

Тѣй изтекли петъ години. Единъ день цѣлата страна се потопила въ дълбока скръбъ. Китайцитѣ обичали много своя императоръ, но той се разболѣлъ и се говорѣло, че ще умре. Дори били избрали новъ императоръ и цѣлиятъ народъ се събралъ на градската площадь. Попитали адютаита за здравето на стария императоръ.

— Пюхъ! — отговорилъ той, като поклатилъ глава.

Императорътъ лежелъ бледенъ и студенъ въ своето великолепно легло. Всички придворни мислѣли, че е вече умрѣлъ; и всички бързали да поздравятъ новия императоръ.

Слугитѣ разнесли новината навредъ, а слугинитѣ се възползували отъ случая да се почерпятъ и да срѣбнатъ по единъ чай. Навредъ по коридоритѣ и залитѣ постлали черги, за да се не вдига шумъ; цѣлиятъ дворецъ билъ тжженъ и мълчаливъ. Но стариятъ императоръ не билъ умрѣлъ; той само неподвижно лежелъ въ своето голѣмо легло, украсено съ кадифени завеси и златни ресни; единъ прозорецъ билъ отворенъ и презъ него месечината огрѣвала царя и покровителствуваната птичка.

Клетиятъ императоръ едва можелъ да диша; нѣщо тѣй го притискало, щото му се струвало, че нѣкой гази по гърдитѣ му. Той отворилъ очи и видѣлъ, че Смъртъта е турила на своята глава неговата златна корона, въ едната си ржка държи сабя, а въ другата—неговото скжпоценно знаме. А наоколо по завеситѣ видѣлъ да се подаватъ особни глави, нѣкои отъ които изглеждали грозни и отвратителни, а други приятни и усмихнати. Това били добритѣ и лоши дѣла на императора, които дошли да присжтствуватъ на последния му часъ.

— Спомнювашъ ли си за това? . . . — шѣпнѣли една следъ друга тия глави. — „Спомнювашъ ли си за онава?“

И тѣ му разказали толкова много нѣща, че студена потъ избила по челото му.

— Туй нѣщо е ужасно, — рекълъ императорътъ. — „Музика, музика! Нека забиятъ голѣмия китайски барабанъ, за да не чувамъ нищо!“

Но главитѣ продължавали да говорятъ, а Смъртъта кимала одобрително глава следъ всичко, което тѣ казвали.

— Музика, да засвири музика! — повторилъ императорътъ. — Ти, малка златна птичке, попѣй ми поне сега! Азъ ти подарихъ толкова злато и алмази! Азъ дори окачихъ на шията ти своя чехълъ. Защо не пѣешъ?“

Ала птичката мълчела. Нѣмало кой да я нагласи, а безъ тая помощъ тя нѣмала гласъ.

И Смъртъта продължавала да гледа втренчено императора съ своитѣ хлѣтнаги очни впадини. И наоколо било тишина, грозна и мжчителна тишина.

Изведнѣжъ близо до прозореца се зачула чудна пѣсенъ: това билъ малкиятъ горски славей, който кацналъ наблизо, на едно клонче, и запѣлъ. Той се научилъ за болестъта на императора и дошълъ да му даде надежда и утѣха. И докато пѣлъ, виденията започнали едно по едно да се изгубватъ. Крѣвта на императора почнала да се обръща все по-бърже и по-бърже по жилитѣ му, и дори Смъртъта се вслушала и проговорила: „Пѣй, славейче, пѣй“.

— Да, — отговорилъ славеятъ, — ще пѣя, но ще ми дадешъ ли златната сабя, скъпоценното знаме и короната на императора?

И Смъртъта дала едно следъ друго за всѣка пѣсенъ по една скъпоценностъ, а славеятъ все пѣлъ и пѣлъ; той възхвалявалъ тихитѣ гробища, дето растатъ бѣли трендафили, кждето липата разнася своята благовонна миризма и дето сочната зелена трева бива поливана отъ сълзитѣ на живитѣ.

Силно желание обзело Смъртъта да се завърне въ гробищата си, и тя изчезнала презъ прозореца, като студена и бѣла мъгла.

— Благодаря, благодаря, — рекълъ императорътъ. — Благодаря ти, малка небесна птичко: азъ те познахъ; азъ те изгонихъ отъ тоя градъ и отъ своето царство, ала ти прогони страшниѣ видения отъ леглото ми: ти отдалечи Смъртъта отъ моето сърдце. Кажй, птичко, какъ бихъ могълъ да те възнаградя?“

— Ти ме вече възнагради, — отвърналъ славеятъ. — Азъ изтрѣгнахъ сълзи отъ очитѣ ти, когато за пръвъ пътъ пѣхъ предътебе. Азъ не мога да забравя това никога; сълзитѣ сж алмази за душата на пѣвеца. А сега спи, за да се ободришъ и оздравѣешъ: азъ ще продължавамъ да пѣя.

И слушайки пѣснитѣ на славея, императорътъ заспалъ сладкъ, тихъ и ободрителенъ сънъ. Когато се събудилъ, слънцето вече ярко свѣтѣло презъ прозореца на спалнята му. Никой отъ слугитѣ не билъ дошълъ въ

стаята, защото всички го мислѣли, че е умрѣлъ. Само славеятъ стоелъ и пѣлъ.

— Ти трѣбва за винаги да останешъ при мене! — рекълъ императорътъ. — Ще пѣешъ, когато ти е воля, а изкуствената птичка ще бжде счупена на хиляди кжсове.

— Пощади я! — отвърналъ славеятъ; — тя е правилна онова, което е могла; дрѣжъ я при себе си, както си правилъ до сега. Колкото за мене, азъ не мога нито гнѣздо да свия, нито да живѣя въ тоя дворець; остави ме да прилитамъ, когато пожелаея. Вечеръ ще кацамъ на клончето на прозореца ти и ще пѣя, за да те веселя и да те накарамъ да се позамисляшъ: азъ ще пѣя за честититѣ и злочеститѣ, ще пѣя за доброто и за злото — ще пѣя за всичко, което не ти е известно: защото малката птичка хвърчи далечъ и отива навредъ; тя казва на колибата на бедния рибаръ и на покрива на морния работникъ, — тя посещава всички, които живѣятъ далечъ отъ тебе и отъ твоя дворець. Азъ обичамъ твоео сърдце повече отъ короната ти, и затова ще долитамъ тукъ и ще ти пѣя, но обещавай само едно нѣщо.

— Всичко! — отвърналъ императорътъ, който се облѣкълъ въ своитѣ царски дрехи и притискалъ до сърдцето си златната си сабя.

— За едно само нѣщо те моля: не казвай никому, че имашъ малка птичка, която ти казва всичко. Вѣрвай ме, тогава работата ще върви по-добре.

Следъ тия думи славеятъ отлетѣлъ.

Минута подиръ това придворнитѣ и слугитѣ влѣзли въ стаята да видятъ за последенъ пжтъ своя мъртъвъ императоръ . . .

Ала всички останали смаяни, когато видѣли императора здравъ и бодъръ. Той ги посрещналъ и кротко имъ рекълъ: „Добъръ день“.

Богаташътъ и благословеното момче.

(руска приказка)

Въ едно царство живѣлъ нѣкой си търговецъ, по име Марко. Наричали го Марко Богаташътъ, защото билъ наистина много богатъ, най-богатъ отъ всички тамошни хора. Той билъ спечелилъ паритѣ си съ лихварство и нечестна търговия. Билъ голѣмъ скъперникъ. На беднитѣ не давалъ — не парá, а и троха хлѣбъ. Дойдели просякъ у дома му, заповѣдвалъ на слугитѣ да го набиятъ и изпждятъ, или насъсквалъ срещу него кучетата.

Но една вечеръ влѣзли въ двора му двама бѣлобради старци, които идѣли нѣкъде отдалеко. Лицата имъ били благородни. Приличали на светци, но не били облѣчени добре. Марко Богаташътъ пратилъ слугитѣ да ги изгонятъ, но единъ слуга се върналъ и му рекълъ:

— Господарьо, тия старци изглежда да сж свети хора. Може да сж постници. Ние вдигнахие тояги да ги набиемъ, но ржцетѣ ни се схванаха. Не можемъ да ги изпждимъ.

Марко Богаташътъ се ядосалъ. Слѣзълъ въ двора и насъскалъ кучетата. Но кучетата се не хвърлили съ лай къмъ старцитѣ, а почнали да имъ се умилкватъ и да въртятъ опашки. Тогава търговецътъ се приближилъ при двамата старци и ги запиталъ, що искатъ.

— Ние сме бедни, — рекли тѣ, — а ти си богатъ, Пусни ни да преспимъ нѣкъде, макаръ и въ двора при кучетата.

Богаташътъ поржчалъ да ги отведатъ въ една къщурка, досамъ обора. Тамъ лежела отдълго една бабичка, стара слугиня, която боледувала отъ неизцѣрима болестъ. На другата сутринъ бабата отишла при Марко — здрава и читава, дори подмладѣла.

Той се зачудилъ, като я видѣлъ.

— Що се е случило? — запиталъ. — Кой те излъкува?

— Ахъ, господарю, — отвърнала бабата, — да знаешъ, какво стана! Нѣма да повѣрвашъ. Снощи дойдоха да приспятъ въ хижата двама старци, бѣлобради и бѣлокоси, съ огнени очи. Азъ се тръскахъ отъ болки, но — като влѣзоха тѣ, стана ми по-добре. Тъкмо въ полунощъ — не знамъ, на яве ли бѣше това, или на сънъ, — чухъ да се чука на прозореца. Ето че се зачу гласъ, като че ли нѣкой шѣпне и пита: „Въ село Бедняково се роди преди малко на единъ селянинъ момче. Какво име ще му дадете и съ какви дарове ще го дарите?“ А старцитѣ отговориха: „Нека го кръстятъ Василий. Той ще порасте въ бедность, но ние го благославяме да стане наследникъ на Марко Богаташа, който ни прибра тая нощъ да преношуваме.“ После се нищо не чу. На зараньта се събудихъ здрава. Старцитѣ си бѣха отишли.

Марко Богаташътъ се навжсилъ. Станалъ той, та впрегналъ шейната и тръгналъ за Бедняково. Три деня пжтувалъ, додето стигне тамъ. Отишълъ при попа и го запиталъ, родило ли се е преди три четири деня въ селото момче, по име Василий.

— Родил се, — казалъ свещеникътъ, — синъ на най-бедния селянинъ. Азъ го нарекохъ Василий, но не сме го още кръстили, понеже родигелитѣ му сж толкова бедни, че никой не желае да стане кръстникъ.

— Азъ ще стана, — рекълъ Марко Богаташътъ.

И той кръстилъ детето, наредилъ голѣмо угощение, поканилъ хора. Яли и пили чакъ до вечерьта. На другия день казалъ на селянина:

— Кумче, ти си беденъ. Не можешъ отгледа момчето. Дай го на мене да го отхраня, докле порасте. После ще си го вземешъ. Ще го възпитама и изуча: — ще му осигуря живота. А тебе ще дамъ още сега хляда жълтици.

Селянинътъ помислилъ малко, поговорилъ съ жена си, па се съгласилъ. Марко Богаташътъ взелъ детето, завилъ го въ една лисича кожа, понеже било зиме, па го сложилъ въ шейната и си тръгналъ. Като стигналъ

до единъ сипей, хвърлилъ детето съ все сила отъ сипея надолу и рекълъ:

— Вземи си наследството! Не си ти оня, който ще бжде наследникъ на Марко Богаташа.

И си продължилъ пжтя съ шейната. Но на другия день по сщия пжтъ минали двама търговци съ шейни. Тѣ отивали при Марко Богаташа да му изплатятъ две хиляди жълтици, които му длъжели. Като стигнали до сипея, чули детски гласъ. Единиятъ пратилъ коларя да слѣзе по сипея, та да види, що има долу. Слѣзълъ оня и — що да види! Въ дъното на сипея се разстила зелена поляна, надъ нея грѣе топло слънце, а едно детенце лази по тревата и кжса кокичета. Коларьтъ извикалъ господаритѣ — да видятъ чудото. Затекли се, взели детето, завили го въ лисичата кожа и го сложили въ шейната, па си тръгнали.

Пристигнали търговцитѣ въ Марковото село. Марко Богаташътъ веднага, щомъ видѣлъ момчето, позналъ, че е неговиятъ кръщелникъ Василий, но не казалъ нищо. Той нагостилъ богато длъжниците си и тѣ му разправили на обѣда, кжде и какъ намѣрили детето.

— Дайте ми го за синъ, — рекълъ той. — Нали ме знаете, че нѣмамъ мжжка рожба? За награда ще ви опростя дълга.

Търговцитѣ се съгласили. Миналъ день, минали два. На третия день Марко взелъ момчето, безъ да го види нѣкой, сложилъ го въ една бѣчва, запушилъ я и я залѣлъ съ катранъ, па я откаралъ на рѣката. Хвърлилъ тамъ бѣчвата и рекълъ:

— Вземи си, Василие, наследството. Повтарямъ ти, че не си ти оня, който ще бжде наследникъ на Марко Богаташа.

Водата понесла бѣчвата и я изхвърлила на една монастирска поляна. Въ тоя мигъ единъ отъ иноцитѣ на обителъта билъ отишълъ тамъ да лови риба. Видѣлъ, че бѣчвата се клати на брѣга. Приближилъ се и чулъ отвжтре детски плачь. Издънилъ бѣчвата, взелъ детето и го занесълъ на игумена. Старецътъ заповѣдалъ да изкжпятъ детето и да го сложатъ да спи. Като му не знаели името, кръстили го Клетникътъ. Отхранили го, додето сгане на осамнадесетъ години. Василий Клетникътъ се научилъ въ обителъта да чете, да пише и да

пѣе въ църква. Той излѣзълъ много даровито момче. Всички иноци го обичали заради добротата и покорството му. Игуменътъ го назначилъ ключарь. Василий Клетникътъ пазѣлъ паритѣ на манастира, плащалъ кждето трѣбва да се плати, записвалъ смѣтките, купувалъ и продавалъ каквото дотрѣбва.

Единъ день Марко Богаташътъ се запжтилъ по търговия изъ ония мѣста. Пжтъ му било презъ манастира. Влѣзълъ да преношува. Посрещналъ го ключарътъ и му отредилъ килия — да преспи.

— Кой си ти бе, момче? — запиталъ търговецътъ младия послушникъ. — Какъ ти е името?

— Клетникътъ ме казватъ, господарьо.

— Клетникътъ ли? Пръвъ пжтъ чувамъ такова име. Отде си?

— И азъ не зная. Питай дѣдо игумена: той знае, той ми е побачимъ.

Марко Богаташътъ отишълъ при игумена и го разпиталъ за младия ключарь съ чудното име. Оня му разказалъ всичко. Търговецътъ пресмѣтналъ и разбралъ, че преди осемнадесетъ години е хвърлилъ бѣчвата съ момчето Василий въ рѣката.

— Той ще да е сжщиятъ, — рекълъ си на ума.

А на игумена казалъ:

— Дѣдо игумене, голѣмо добро ще направишъ на тоя момъкъ, ако ми го дадешъ. Такъвъ отворенъ човѣкъ ще ми върши много работа. Ще го направя свой съдружникъ. Искашъ ли да ми го отстжпишъ?

— И дума не може да става за отстжпване, — отвърналъ игуменътъ. — Това момче е послушникъ. То ще стане инокъ и ще ме наследи тукъ. То ми е дѣсна ржка: безъ него не мога. Па и братята нѣма да се съгласятъ. Обительта е отгледала и отхранила Клетника — той е манастирско момче. Нека поживѣе въ обительта, за да се отплати предъ Бога за онова, което му е далъ манастирътъ.

— Ако е за това, — рекълъ Марко Богаташътъ, — лесна работа. Азъ ще подаря на обительта десетъ хиляди жълтици, стига да ми дадете момъка.

— Ще видимъ, — казалъ игуменътъ.

Той събралъ иноцитѣ и имъ казалъ, що иска търговецътъ. Тѣ обмислили и най-сетне решили, че нѣматъ

право да задържат момчето, ако му е воля да отиде съ търговеца. Извикали го и го запитали.

Василий Клетникътъ рекълъ :

— Каквото ми речете, отци, това ще направя. Ако кажете да остана въ обителта, ще остана да служа на Бога и да се грижа за монастирскитѣ имоти. Ако ли решите да ме дадете на търговеца, ще тръгна съ него и ще видя Божия свѣтъ. Нали знаете, че вънъ отъ обителта не съмъ излизалъ и свѣтъ не съмъ виждалъ? И едното е добро — и другото.

Иноцитѣ разбрали, че на момъка се повече иска да отиде съ търговеца. Пуснали го. Марко Богаташътъ и Василий тръгнали. Като походили по села и градове, търговецътъ рекълъ на момъка :

— Ще идешъ вкѣщи да занесешъ едно писмо на жена ми, а азъ ще се върна следъ петъ-шестъ деня.

И той му далъ писмото. А тамъ пишело : „Щомъ пристигне момъкътъ, който носи това писмо, пратете го въ фабриката ми за сапунъ и заповѣдайте да го хвърлятъ въ голѣмия котелъ съ врѣла масъ. Всичко изпълнете, както ви пиша. Тоя момъкъ отдълго ме дебне да ме погуби.“

Василий взелъ писмото и тръгналъ въ посоката, що му показалъ търговецътъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, стигналъ до една пещера. дето живѣлъ постникъ. Седналъ да си почине.

— Накжде отивашъ, момко? — запиталъ го старецътъ.

— Отивамъ у Марко Богаташа, дѣдо. Писмо нося.

— Я дай да го видя.

Василий извадилъ писмото. Постникътъ счупилъ печата и прочелъ писмото. После го затворилъ пакъ, духналъ върху него — и печатътъ станалъ цѣлъ, като че ли не е и покѣтванъ. Поседѣли, поговорили си и най-после момъкътъ си тръгналъ.

Пристигналъ Василий въ къщата на Марко Богаташа и далъ на жена му писмото. Тя го отворила и прочела. А тамъ пишело : „Щомъ пристигне момъкътъ, който носи това писмо, облѣчете го въ най-богата премѣна и го вѣнчайте за дъщеря ми Анастасия. Всичко изпълнете, както ви пиша. Тоя момъкъ ми е направилъ голѣми добрини.“

Жената прочела писмото два-три пжти, па повикала дъщеря си. Накарала и нея да го прочете. Зачудени останали. Не имъ се вѣрвало — писмото да е отъ Марка, макаръ че почеркътъ билъ неговъ. Но, понеже тамъ се казвало — да изпълнятъ всичко, що пише, решили да направятъ сватба. Па и момата, като се разговорила съ Василия, видѣла, че е много уменъ и добъръ момъкъ. Харесала го. Обикнала го.

Още на другия день направили сватба; дали на сватбаритѣ угощение. Василий, както билъ облѣченъ въ разкошната премѣна, приличалъ на князь, а булката му — на княгиня.

Една заранъ Марковица получила вестъ отъ мжжа си, че се връща. Тя излѣзла съ зетя си и дъщеря си на пристанището да го посрещнатъ. Като видѣлъ Василия, търговецътъ се много ядосалъ. Той извикалъ жена си на страна и я запиталъ гнѣвно, що търси тоя момъкъ съ тѣхъ.

— Нали ни писа да го оженимъ за Анастасия: не помнишь ли? — рекла жената. — Па и момъкътъ е добъръ и уменъ: защо те е ядъ на него?

— Нищо такова не съмъ ви писалъ. Писахъ ви съвсемъ друго нѣщо. Я дай писмото!

Жената донесла мжжовото си писмо. Гледа Марко — чуди се и не вѣрва: въ писмото пише не онова, що е писалъ той. А почеркътъ — неговъ. Нѣмало що — примирилъ се. Но все мислѣлъ, що да направи, за да погуби зетя си.

Миналъ месецъ. Минали два. Три месеца минали. Василий работѣлъ повече отъ всички. Много работи на тѣста си уредилъ. Всичко му идѣло отржки. Но Марко Богаташътъ не билъ доволенъ.

Той рекълъ единъ день на зетя си:

— Приготи се за дълъгъ пжтъ. Ще отидешъ при царъ Змея да му поискашь паригѣ, които има да ми дава отъ дванадесетъ години. Следъ това ще вървишь да разпиташь, що сж станали моитѣ дванадесетъ кораба, за които нѣмамъ вестъ отъ три години насамъ. Още утре заранъ ще тръгнешъ.

На другата сутринъ Василий станалъ рано, измилъ се, прочелъ си молитвата, стегналъ се за пжтъ, сбogu-

валъ се съ булката си и тръгналъ. Дълго вървѣлъ той и отведнѣжъ чулъ гласъ:

— Василие, Василие! Кжде си тръгналъ?

Той се озърналъ, но не видѣлъ никого.

— Кой ме вика? — запиталъ.

— Азъ те викамъ, азъ, — обадилъ се единъ джбъ край пѣтя. — Кажи ми, кжде отивашъ!

— При царъ Змея съмъ тръгналъ.

— Като отидешъ при него, питай го, докога ще цвѣтя, безъ да връзвамъ. Той е змей, знае тия работи. Триста години вече раста тукъ. Все цвѣтя, а единъ жълждъ не съмъ завързалъ.

— Ще го питамъ, — рекълъ Василий и си продължилъ пѣтя.

Вървѣлъ, що вървѣлъ, стигналъ до една голѣма рѣка. Мостъ нѣмало. Единъ лодкаръ превозвалъ хората и всѣки му давалъ по грошъ на превозване: такъвъ билъ законътъ.

— Кжде отивашъ? — запиталъ лодкарътъ Василия.

— Отивамъ при царъ Змея да му искамъ паритѣ, които длъжи на тѣста ми.

— Като отидешъ при него, запитай го, нѣма ли нѣкакво срѣдство да се отърва отъ тоя занаятъ. Ето вече тридесетъ години стоя тукъ да превозвамъ пѣтници. Всѣки ми дава по грошъ. А хора минаватъ рѣдко. Съ паритѣ, които вземамъ, не мога да се нахраня. А пѣкъ царътъ не позволява да вземамъ повече. Все обещава да ми пратятъ замѣстникъ, а още не пращатъ: забравили сж ме, види се.

— Добре, — казалъ Василий. — Ще го запитамъ.

Лодкарътъ го прекаралъ презъ рѣката. Василий поелъ пѣтя. Вървѣлъ дълго и найсетне стигналъ до едно синьо море. Тамъ имало протокъ. Между двата брѣга се билъ заглавилъ единъ китъ. И пешаци и конници минавали по него, като по мостъ. Като стѣпилъ Василий на китовия грѣбъ, животното го запитало:

— Накжде си тръгналъ, Василие?

Василий му казалъ:

— Моля ти се, — рекълъ китътъ, — попитай Змея, какъ да се отърва отъ тая беда. „Има едно синьо море“, — кажи му. „Срѣдъ протока се е заглавилъ единъ китъ: не може да мрѣдне ни насамъ, ни натамъ. По

гърба му минаватъ и пешаци и конници: изтъркали сж му гърба до коститѣ. Какъ да се отърве?“ Тѣй му речй!

— Бива, — казалъ Василий.

Миналъ той отвждъ протока. Още дълго вървѣлъ. Стигналъ най-после до една широка равнина, обрасла съ цвѣтя и трева. Върѣдъ нея се издигало червено бърдо — червено като кръвъ, а на върха му — високъ замъкъ. Тамъ живѣлъ царъ Змей. Бърдото било заобиколено — като огъ жива стена — отъ великани съ мечове въ ржце. Тѣ постоянно махали мечоветѣ на самъ-натамъ, тѣй че никой не можелъ да мине.

Василий стигналъ до тѣхъ и се спрѣлъ: подвоумилъ се. Ако се опита да мине — ще го насѣкатъ на кжсове. Ако ли се върне, нѣма да усто на думата си, що е далъ на своя тѣсть. Решилъ — по-добре да загине, отколкото да се върне позорно. Пристѣпилъ още една крачка — и отведнѣжъ великанитѣ замръзнали, като вкаменени: тѣ държели мечоветѣ си за почестъ и не мърдали. Василий миналъ между тѣхъ и никой му не сторилъ нищо.

Стигналъ до една голѣма стълба. На двата края на всѣко стѣпало имало по едно диво куче — едро като волъ, много зло. Кучетата били вързани, но веригитѣ имъ били толкова дълги, че стигали до срѣдата на всѣко стѣпало. Тия псета се отведнѣжъ разтичали по стѣпалата и надали бѣсенъ лай. Пакъ се спрѣлъ Василий и се подвоумилъ: дали да се качи на първото стѣпало, или да се върне, додето великанитѣ не сж се още размахали?

Постоялъ той, помислилъ, па трѣгналъ напредъ. И щомъ стѣпилъ на първото стѣпало, дивитѣ псета се дрѣпнали и се сковали на мѣстата си. Нито едно не лаело, дори се не помръдвало. Василий се качилъ по стѣлбата и стигналъ до голѣмата врата. На тамъ пѣкъ имало два тигъра. Виели, хвърляли се единъ срещу другъ, зжбѣли се. Василий се пакъ спрѣлъ. Пакъ се подвоумилъ — дали да се върне или да пристѣпи къмъ бронзовата врата. Най-после решилъ да трѣгне. И тоя пѣтъ станало чудо: тигритѣ се дрѣпнали — да му направятъ мѣсто — и се вкаменили.

Василий натисналъ тежката ржчка на вратата и влѣзълъ въ замъка на царь Змея. Миналъ презъ трема и стигналъ до една голѣма стълба отъ мраморъ. Никого не срещналъ. Качилъ се по стълбата. Озовалъ се въ другъ тремъ — още по голѣмъ. Следъ тоа миналъ презъ много чертози, украсени и наредени богато, постлани съ хубави килими. И тамъ нѣмало жива душа.

Най-сетне стигналъ до една голѣма стая. Тамъ видѣлъ млада хубава жена, легнала на единъ диванъ. Тя плачела. Като съзрѣла Василия, скочила и го запитала:

— Кой си ти, момко, и какъ си се осмѣлилъ да влѣзешъ въ тоя проклетъ замъкъ? Азъ съмъ пленница на царь Змея. Огъ три години живѣя тукъ и не съмъ видѣла жива душа. Не смѣя да излѣза вънъ отъ замъка, защото царьтъ веднага подушва и долита. Па ме е страхъ и отъ тигритъ, псетата и великанитъ. Змеятъ ме грабна отъ бащиното ми царство и се ожени за мене. Добре, че сега го нѣма, но скоро ще дойде.

— Азъ съмъ Василий Клетникътъ. Праща ме Марко Богаташътъ да искамъ отъ царь Змея пари, които му дължи отъ дванадесетъ години. Марко ми е тъстъ.

— Ахъ, Василие, Василие! Той не те е пратилъ да искашъ пари, а — да те разкъса царь Змей. Моятъ проклетъ мжжъ нѣма никому да дава пари. Но шомъ те подуши, ще те разкъса.

— Каквото е рекълъ Богъ да стане, ще стане, — казалъ Василий. — Ами запитай, моля ти се, Змея за три нѣща.

И той разказалъ на царкинята за джба, лодкаря и кита. Но тъкмо разказвалъ за тѣхъ, ето че цѣлиятъ замъкъ се разтърсилъ отъ ужасна буря. Гърмотевици затрещѣли, свѣткавици засвѣткали. Стенитъ се разклатили,

— Скоро влѣзъ тукъ! — рекла момата и отворила една вратичка.

Василий влѣзълъ. Той се озовалъ въ малка тъмна стая, дето се не виждало нищо, но се чувало, що става въ голѣмата стая. И той чулъ, какъ царь Змей пита съ ядовенъ гласъ жена си, кой е дошълъ въ двореца.

— Надушвамъ, че има чужди човѣкъ, — рекълъ. — Кажи ми, кой е и кжде е.

— Лъжешъ се, — рекла жената. — Може ли човѣкъ да влѣзе тукъ? Хиляда исполини пазятъ бърдото, сто

кучета — стълбата и два страшни тигра — вратата. Кой смѣе да влѣзе? Тая миризма на човѣкъ ти носишъ отвънъ.

— Ухъ, колко съмъ уморенъ! — въздъхналь царь Змей и легналь на дивана. — Па не съмъ само уморенъ, а и ядосанъ. Разкажи ми нѣкоя приказна, да се разтуша.

— Ще ти кажа, какво сънувахъ преди малко, — казала жената. — Вървѣхъ по единъ дълъгъ пѣть. Отведнѣжъ единъ джбъ ме запита: „Докога ще цвѣтя, безъ да връзвамъ? Триста години раста, а единъ жълждъ не съмъ родилъ Попитай мъжа си!“

— Неговата е лесна, — рекълъ царьтъ Змей и се прозѣвналъ. — Стига да мине нѣкой смѣль момѣкъ и да го ритне съ кракъ надъ корена при залѣзъ-слънце — ще почне да връзва жължди. И не само това, ами и ще избълва два пѣти повече жълтици, отколкото има Марко Богаташътъ.

— Това — добре. Но после сънувахъ, че съмъ стигнала до нѣкаква рѣка. Лодкаръ ме превози презъ нея и ме запита, докога ще стои да вози хората и да гладува. Поржча ми да питамъ тебе.

— Вижъ, неговата е мжчна, — казалъ царь Змей и се прозѣвналъ втори пѣть. — Мжчна е, защото е глупакъ. Ако вкара нѣкого въ лодката и му даде греблата, може да си завие края и да се отърве. Но и сто години още да стои тамъ — нѣма да му дойде на умъ да направи това.

— И трети сънь видѣхъ. Сънувамъ, че има синьо море, а въ него китъ: голѣмъ, голѣмъ, като нѣкоя планина. Хора минаватъ по него — изтрили сж му кожата и месото, та му се виждатъ коститѣ на гърба. И той ми поржча да те питамъ, докога ще стои тамъ, заглавенъ между двата брѣга.

— Неговата е най-мжчна, — рекълъ царьтъ, — защото тегли отъ пуста лакомия. Що му трѣбваше да гълта кораби? Дванадесетъ кораба на Марко Богаташа е глътналъ. Тѣ го бодатъ отвътре и сега, та го боли, но — нали е глупавъ, не се сѣща да ги избълва. Като ги глътна, изду се — и брѣговетѣ го притиснаха. Ако се сѣти да ги избълва, коремътъ му ще се смали то-

гава щѐ отплува въ морето и, като постои на дъното, щѐ оздравѣе.

Следъ това царь Змей заспалъ дълбоко. Княгинята влѣзла въ стаичката, повела Василия по едно подземие и го извела въ преддверието на двореца. Тамъ му рекла :

— Запомни това, що чу отъ мъжа ми. Но недей казва ни на кита, ни на лодкаря дума, додето не минешъ на другия брѣгъ. А когато Марко Богаташъ те запита, отде си взелъ толкова пари, ти му кажи: „Даде ми ги царь Змей. Той се готви да умира, та раздава жълтици. Дава на всѣкиго, който отиде.“

Василий поблагодарилъ на жената и си отишълъ. Когато стигналъ до синьото море, китътъ го запиталъ :

— Е, Василие, що ти каза змеягъ? Пита ли го за мене?

Василий се качилъ на гърба му, миналъ на другия брѣгъ и отвърналъ :

— Питакъ го, ките. Избълвай корабитѣ на Марко Богаташа и ще ти олекне. Ще се измъкнешъ отъ протока, ще отидешъ въ морето и тамъ ще оздравѣешъ.

Китътъ избълвалъ корабитѣ, които излѣзли отъ устата му цѣли-цѣленички, заедно съ стоката и моряцитѣ, и се понесли по морето. Но вълнитѣ се издигнали въ тоя мигъ толкова високо, че залѣли брѣга. Василий потъналъ до колѣне, макаръ и да билъ вече много надалечъ.

После стигналъ до рѣката. Лодкарьтъ го сжшо запиталъ, но Василий му далъ знакъ, че ще му отговори, когато излѣзе на другия брѣгъ. И наистина, като слѣзълъ отъ лодката, рекълъ му :

— Дойде ли човѣкъ да го возишъ, качи го на лодката, а ти остани на брѣга. Хвърли му едната лопата въ ржцетѣ, а съ другата тласни лодката въ водата, па си завий края!

Стигналъ най-сетне при стария джбъ. Тъкмо тогава слънцето залѣзвало. Василий ритналъ стълбото на дървото, което се цѣло разклатило. Изведнѣжъ дънерътъ се спукалъ, зиналъ като уста и почналъ да бълва жълтици. Бълвалъ, бълвалъ, докато натрупалъ огроменъ купъ : съ лопати да ги ринешъ.

Въ това време се задали въ близкото пристанище корабитѣ на Марко Богаташа. Василий повикалъ моряцитѣ да пренесатъ паритѣ и да ги натоварятъ. Качиль се и той на единъ корабъ. Следъ това пуснали платната — и потеглили.

Марко Богаташътъ посрещналъ съ престорена радостъ своя зеть; той го разпиталъ, какъ е пжтувалъ и какъ е успѣлъ да вземе отъ царь Змея толкова пари.

— По пжтя, — рекълъ Василий, — ми се не случи нищо. А колкото за жълтицитѣ, змеятъ е сега щедъръ: никакъ ги не жали. Нали се готви да умира и нали му тежата сума грѣхове на душата, иска на всѣкиго да направи добро. Който отиде, дава му пари — не ги и брой. Всѣки си взема, колкото иска. Азъ можехъ да взема повече, но щѣха да потѣнатъ корабитѣ: нали има и друга стока въ тѣхъ?

— Ами има ли царь Змей още много пари?

— Какъ да нѣма? Цѣли подземия — пълни съ злато, сребро и скжпоценни камъни. Па и хората се боятъ да влѣзатъ въ двореца, та малцина отиватъ.

Марко Богаташътъ решилъ да отиде — и имане да вземе, колкото се може повече, па и да запита царь Змея, какъ да погуби зетя си. Впрегналъ колата, качиль се и заминалъ. Стигналъ до оная голѣма рѣка. Лодкарятъ го накаралъ да се качи въ лодката, далъ му едното гребло, а съ другото тласналъ лодката всрѣдъ рѣката. И Марко Богаташътъ — ще, не ще — трѣбвало да превозва оттогава пжтници. Тамъ и умрѣлъ той, въ лодката.

А Василий Клетникътъ заживѣлъ съ жена си и тѣща си честито и весело. Той билъ много щедъръ къмъ бедни, вдовици и сираци. Наследилъ богатството на тѣста си. Направилъ много добрини на хората. Всички почнали да го наричатъ Василий Щастливецътъ.

Царица Кекерица.

(руска приказка)

Въ едно царство живѣли царь и царица. Тѣ имали три сина — все ергени, голѣми юнаци. Най-малкиятъ се казвалъ Иванъ. Ергенскиятъ животъ имъ се харесвалъ толкова много, че никой отъ тримата не искалъ да се жени. Всѣки казвалъ: „Нека се оженятъ братята ми преди мене.“

Единъ день баща имъ ги свикалъ и имъ казалъ: — Вземете си лжковетѣ и елате съ мене. Всѣки ще пусне по една стрела — колкото може по-далече. Дето падне стрелата, ще отиде да я намѣри. Всѣки ще се ожени за дъщерята на оногова, чието е мѣстото, където е паднала стрелата.

Царьтъ отвелъ князетѣ на покрива на двореца и тѣ почнали да стрелятъ. Стрелата на най-стария синъ паднала въ двора на единъ боляринъ, подъ прозореца на стаята, дето живѣела дъщеря му. Срѣдниятъ синъ забилъ стрелата си надъ вратата на единъ търговецъ, тъкмо когато момата на търговеца излизала отъ тамъ. А най-малкиятъ хвърлилъ стрелата си вѣнъ отъ града, на полето. Тя паднала въ едно блато, дето крякала голѣма шарена жаба.

Братята почнали да се подиграватъ на князь Ивана че ще трѣбъва да се ожени за жабата Кекерица. Той се ядосалъ и викналъ на баща си:

— Какъ ще се ожени за жаба? Може ли царски синъ да взема жаба? Да стреляме още по веднѣжъ. Ти каза, че ще се ожени за дъщерята на оногова, чието е мѣстото. Кажу ми, чие е блатото!

— Блатото нѣма другъ стопанинъ, — казалъ царьтъ. — То е на жабата. За нея ще се оженишъ: тя ти е на късметъ. Тѣй ти било писано.

Князетѣ трѣбвало да се покорятъ на бащината си воля. Първиятъ взелъ болярската дъщеря, вториятъ — момата на търговеца, а третиятъ — жаба Кекерица.

Единъ день първата снаха — болярската дъщеря — подучила свекъра си да накара всѣкиго отъ своитѣ синове да му донесе по единъ хлѣбъ, омѣсенъ отъ жена му. Царьтъ повикалъ князетѣ и имъ казалъ:

— Искамъ — утре всѣки отъ васъ да ми донесе по единъ хубавъ бѣлъ хлѣбъ; кажете на женитѣ си да омѣсятъ.

Князь Иванъ се върналъ въ двореца си начумеренъ. Жена му го посрещнала и рекла:

— Квакъ, квакъ! Князь Иване, защо си толкова намръщенъ? Да не ти се е скаралъ баща ти? Да не си го нѣщо ядосалъ?

— Какъ да не съмъ намръщенъ? — рекълъ мжжътъ. — Баща ми заповѣда да му занеса утре заранята цѣлъ хлѣбъ, омѣсенъ отъ тебе.

— Недей се грижи! — успокоила го жабата. — Всичко ще стане, както трѣбва.

— Какъ тѣй ще стане? — викналъ князь Иванъ. — Ти си жаба, никога не си мѣсила.

— Хайде легни си да спишъ, па ще видишъ утре сутринята, — казала кротко жаба Кекерица.

Князь Иванъ заспалъ. Жабата си свлѣкла жабешката кожа и се превърнала на млада и хубава княгиня. После излѣзла на стълбата и викнала:

— Мои слугини, добри сестрици! Бързо елате и ми донесете пшенично брашно, яйца, масло и млѣко! Искамъ да омѣся мекъ бѣлъ хлѣбъ, какъвто ядѣхъ едно време, когато живѣехъ при баща си.

И ето че малко следъ това се явили отнѣкжде моми, които донесли всичко, поклонили се на княгинята и ѝ рекли:

— Заповѣдай, премждра княгиньо Василисо.

После изчезнали.

На заранята князь Иванъ станалъ рано, все още загриженъ. Жабата му дала хлѣба — бѣлъ, съ златиста кора, много мекъ и сладъкъ, като козунакъ. Такъвъ хлѣбъ той не билъ виждалъ. По кората били изобразени съ захарни зрънца всички градове на царството, съ своитѣ крепости, църкви и дворци. Отнесълъ го князь Иванъ на баща си, който му поблагодарилъ отъ сърдце

много зачуденъ, че снаха му е могла да си омѣси такъв хлѣбъ.

Другитѣ две снахи погледнали съ завистъ хлѣба: тѣхнитѣ хлѣбове изглеждали предъ него като рѣжени. Втората снаха — дъщерята на търговеца — рекла на свекъра си, когато князь Иванъ си отишълъ:

— Накарай ни да ти изтъчемъ по единъ килимъ! Но само за една нощъ.

И тоя пжтъ князь Иванъ се върналъ навжсенъ. Но жабата го успокоила пакъ. Ала той не можелъ да повѣрва, че тя ще изтъче свиленъ килимъ за една нощъ.

Когато си легналъ да спи, жаба Кекерица пакъ си съблѣкла жабешката кожа, превърнала се на княгиня Василиса и викнала отъ стълбата:

— Буйни вѣтрове, мои мили братчета! Донесете ми веднага свила, сѣрма, станъ и совалки, за да изтъка килимъ — като оня, на който седѣхъ, когато живѣехъ въ бащината си къща!

Малко следъ това се явили отъ невидѣлица крилати момци-змейове, които донесли всичко искано, поклонили се на княгинята и ѝ рекли:

— Заповѣдай, премждра княгиньо Василисо.

Следъ това се изгубили.

На сутринята килимътъ билъ готовъ. Той блестѣлъ отъ златна и сребърна сѣрма и отъ разноцвѣтна коприна. По него били изтъкани всички цвѣта и животни, каквито имало по онова царство. Такъвъ килимъ никой не билъ виждалъ. Царьтъ го много харесалъ. Дветѣ снахи позеленѣли отъ завистъ: тѣхнитѣ килими изглеждали като вълнени черги предъ тоя на жаба Кекерица.

Тогава царьтъ рекълъ:

— Отъ благодарностъ за тия подарѣци ще дамъ утре угощение въ двореца. Елате и трима съ своитѣ булки на увеселението, въ голѣмата градина.

Князь Иванъ се върналъ тоя пжтъ въ двореца си много по-начумеренъ, отколкото се връщалъ преди това. Жаба Кекерица го пакъ попитала, защо е толкова навжсенъ. Той ѝ казалъ:

— Баща ми ни кани на угощение въ двореца. Утре презъ деня ще има увеселение, а презъ нощта

— балъ. Всички трѣбва да отидемъ съ женитѣ си. Какъ ще се покажа съ тебе? Ти не си за предъ хора! И какъ ще танцуваме на бала? Може ли човѣкъ да танцува съ жаба?

— Недей се безпокои, — рекла жаба Кекерица. — Ти ще отидешъ утре на време въ двореца, а азъ ще позакъснѣя, щомъ не щешъ да дойда съ тебе. Чуешъ ли грѣмъ, речи: „Иде моята мила жабичка.“ И азъ ще пристигна.

Когато, на другия день, князь Иванъ отишълъ въ двореца, братята му били вече отдавна пристигнали съ своитѣ съпруги. Женитѣ били облѣчени празнично — въ дрехи съ дантели — и накичени съ огърлици, гривни и прѣстени. Стегнапи се били — като за балъ.

Когато видѣли князь Ивана, братята му се развикали:

— Ами ти, братко, защо идешъ самъ? Къде ти е булката? Тя е поне мѣничка: и въ кърпа можеше да я свиешъ и донесешъ. Защо остави тая хубавица да си стои вжщи? Трѣбваше да я доведешъ да ѝ се полюбуваме.

Ала докле князь Иванъ се червѣлъ отъ срамъ и се питалъ, що да отговори на тия подигравки, разнесълъ се сграшенъ грѣмъ — като че ли мълния разтърсила двореца. Всички събрани наскачали изплашени и се разбѣгали на вси страни.

Но князь Иванъ имъ викналъ:

— Стойте! Къде бѣгате? Не бойте се! Иде моята жабичка.

И ето че предъ двореца се спрѣла златна колесница, карана отъ шесть бѣли коня съ златни хамути. Отъ нея слѣзла княгиня Василиса — толкова хубава и тѣй блѣскаво облѣчена, че никой не можелъ да повѣрва на очитѣ си: на всички се струвало, че сънуватъ.

А тя се качила по мраморната стълба и отишла при мжжа си, който я хваналъ подъ ржка, па я отвелъ при царя и царицата. Следъ това всички слѣзли въ голѣмата градина да обѣдватъ. На князь Ивана и на булката му отредили отдѣлна джбова маса, до тая на царя и царицата.

Гоститѣ почнали да ядатъ, да пиятъ и да се веселятъ, Угощението продължило чакъ до вечерята.

Княгиня Василиса изпила една чаша вино и ужъ случайно разлѣла малко въ лѣвия си ржавъ. Дветѣ ѝ етърви видѣли това и си разлѣли по цѣла чаша вино въ ржавитѣ. После княгинята изела единъ кракъ отъ лебедъ и ужъ случайно издървала костъта въ дѣсниа си ржавъ. Етървитѣ ѝ си напъхали въ ржавитѣ — колкото кости намѣрили по масата: тѣ мислѣли, че тѣй е редно да постѣпватъ благороднитѣ жени.

Вечеръта, когато почнали танцитѣ, княгиня Василиса станала да танцува съ мъжа си. Тя замахнала съ лѣвата си ржка и капкитѣ вино прѣснали надалекъ. Изведнѣжъ тамъ, дето паднали, се образувало блѣсково румено езеро. Следъ това княгинята си извила и дѣсната ржка. Костъта изхвъркнала — и отведнѣжъ надъ езерото прилетѣли лебеди, спуснали се и почнали да плуватъ по руменитѣ води. И царьтъ, и царицата, и вси гостени се смаяли отъ почуда, като видѣли това.

Додето княгиня Василиса и князь Иванъ танцували, дветѣ етърви се надумали — сжщо да зачудятъ царя и гоститѣ му. И тѣ замахнали съ лѣвитѣ си ржце. Ржавитѣ имъ били пълни съ вино, което се посипало като дѣждъ по главитѣ на поканенитѣ. Всички се развикали възмутени. А въ това време царскитѣ снахи замахнали съ дѣснитѣ си ржце и отъ ржавитѣ имъ се разхвърчали кокалитѣ. Една костъ ударила царя право по окото, друга пернала царицата по челото. Царьтъ се ядосалъ, изхокалъ дветѣ си снахи и ги изпѣдилъ позорно отъ двореца. Следъ това поканилъ княгиня Василиса да танцува съ него.

А въ това време князь Иванъ отишълъ въ своя дворець. Той бързалъ, докле не се е върнала жена му, да изгори жабешката кожа, та княгиня Василиса да си остане все княгиня. Но додето кожата още горѣла, Василиса се върнала: тя била разбрала, що мисли да направи мъжъ ѝ. Като видѣла, че кожата гори, почнала да се превива отъ болки. А следъ като кожата изгорѣла, княгиня Василиса рекла съ плачъ на мъжа си:

— Князь Иване, князь Иване! Що направи ти? Да бѣше почакалъ още малко, азъ щѣхъ да бѣда за винаги твоя жена. Но сега, следъ като изгори жабешката кожа, ние трѣбва да се раздѣлимъ. Ако искашъ

да ме намъришъ, търси ме презъ тридесетъ царства. Три чифта чизми съ желъзни подметки ще скъсашъ, додето ме намъришъ. Ако ли не дойдешъ тамъ, дето съмъ азъ, ще се омъжа за друго.

Като казала това, княгинята се превърнала на блъскаво-бълъ лебедъ и отлетѣла презъ прозореца.

Князь Иванъ се разплакалъ отъ скръбъ по жена си. Но нѣмало що да прави — трѣбвало да тръгне да я търси. Станалъ, прекръстилъ се къмъ изтокъ, западъ, северъ и югъ, помолилъ се на Бога, обулъ чизмитѣ съ желъзни подкови и тръгналъ — наждето му очи видятъ. Дълго вървѣлъ той: не се знае, колко. Найсетне срещналъ единъ старецъ.

Старецътъ го запиталъ:

— Нажде отивашъ, синко? Младъ ми се виждашъ и юнакъ, но лицето ти е натъжено. На бой ли си тръгналъ, или търсишъ нѣкого?

Князь Иванъ му разказалъ болкитѣ си. Тогава старецътъ рекълъ:

— Князь Иване, князь Иване! Що ти трѣбваше да изгаряшъ жабешката кожа? Не си я ти носилъ, не е трѣбвало ти да я горишъ. Княгина Василиса е дъщеря на единъ царъ, голѣмъ магьосникъ. Но тя се роди по-умна отъ баща си и скоро го надмина въ всички магии. Той се ядоса и я прокле — три години да бжде жаба. Да бѣше почакалъ, тритѣ години щѣха скоро да изтекатъ и магията щѣше да се разтури. Вземи сега това кълбо и го търкулни. Додето се търкаля, върви следъ него. Спре ли се нѣкжде — и ти се спри. То ще те отведе при княгиня Василиса.

Князь Иванъ поблагодарилъ на стареца, взелъ кълбото и го търкулналъ. То се разтичало като живо, а той — следъ него. Дълго се търкаляло кълбото: не се знае, колко. Дълго вървѣлъ и князътъ подиръ него: не се знае, колко. Много царства минали. Накрай кълбото се спрѣло предъ една дървена хижа, която стоела на кокоши нозе. Като стигналъ до нея князътъ, хижата починала да се върти.

Князь Иванъ викналъ:

— Хижо, хижице! Спри се и застани тѣй, както сж те сложили ония, които сж те направили! Обърни си гърба къмъ гората, а лицето — къмъ мене!

Хижата се обърнала съ вратата към княза и се спрѣла. Князь Иванъ влѣзълъ. Тамъ живѣла една вещица — грозна, жълта, само кожа и кости, съ кривъ носъ и два реда криви зъби.

Тя казала на княза съ дебелъ гласъ:

— Брей, брей, брей! Отъ сума време не съмъ видѣла жива душа, не съмъ чула човѣшки гласъ. Кой е тоя предъ мене? Младъ момъкъ съ крѣхко месо, тъкмо като за моитѣ стари зъби. Князь Иване, не ти ли е милъ животътъ, та си дошълъ тукъ?

Но князътъ се не уплашилъ.

— Стара вещице, — рекълъ ѝ той, — недей ме плаши: азъ не съмъ дете! Недей ми се зъби такава, ами сложи да се нахраня, па ми стопли вода да се изкжпя, защото ида отъ дълъгъ пжтъ. После ще ти кажа, отде и защо ида.

Човѣкоядката сложила на княза да се наобѣдва, а после му сгрѣла и вода да се окжпе. Чакъ подиръ това той ѝ разказалъ, кой е и защо е тръгналъ по тия мѣста.

— Еееехъ, синко, — рекла вещицата. — Май късно идешъ, струва ми се. Кжде се губи толкова време? Презъ първитѣ години княгиня Василиса говорѣше много често за тебе, но сега вече престана. Забравила те е. Върви по-скоро при по-голѣмата ми сестра: тя ще ти каже, що да направишъ.

Князь Иванъ излѣзълъ отъ хижата. Кълбото почнало пакъ да се търкаля. Той тръгналъ следъ него. Кълбото се търкаляло дълго: не се знае, колко. Ето че найсетне се спрѣло предъ втора хижа. Тя стоела на патешки крака. Щомъ се спрѣлъ князътъ, хижата наченала да се върти — сжщо като първата.

Но той казалъ и на нея:

— Хижо, хижице! Спри се и застани тъй, както те е натъкмилъ оня, който те е съградилъ. Обърни си гърба къмъ гората, а лицето — къмъ мене!

Хижата се спрѣла. Князътъ влѣзълъ. И тамъ намѣрилъ стара вещица, по-стара отъ оная, по-сбръчкана и по-суха отъ нея, по-прегърбена. Но зъбитѣ ѝ били още по-криви и още по-остри.

Като видѣла княза, тя рекла:

— Тю, тю, тюууу! Отъ толкова години не съмъ видѣла живъ човѣкъ, не съмъ чула човѣшки гласъ. Кой

си ти? Да не си князь Иванъ? Защо си дошълъ? Ако идешъ по своя воля, ще те изямъ. Ако ли те е пратилъ нѣкой, кажи ми, кой е!

— Прати ме по-малката ти сестра, — отвърналъ князьтъ. — Тръгналъ съмъ да търся княгиня Василиса.

— Много си закъснѣлъ, синко, — рекла вещи цата — Защо не дойде по-рано? Княгиня Василиса те забрави вече. Тя мисли да се омжва за друго. Бързай, та отиди при по-голѣмата ми сестра: княгинята живѣе при нея. Но помни едно: щомъ влѣзешъ въ хижата, Василиса ще се превърне на вретено, а сестра ми ще вземе вретенето и ще почне да преде съ него. Добре си отваряй очитѣ, да те не измаматъ! Грабни вретенето и го счупи на две. Едната половина хвърли задъ гърба си, а другата — право предъ себе си. Тогава Василиса ще се яви предъ тебе.

Князь Иванъ тръгналъ отново следъ кълбото. То се търкаля — а той върви подире му. Дълго се търкаляло кълбото: не се знае, колко. И князьтъ вървѣлъ дълго: не се знае, колко. Но третиятъ чифтъ чизми съ желѣзни подметки се скъсаль. Тогава князь Иванъ се озовалъ предъ трета хижа, която стоела на паунови нозе. И тая хижа почнала да се върти. И ней князьтъ казалъ да се спре и да се обърне съ вратата къмъ него.

Влѣзълъ князь Иванъ въ хижата и видѣлъ една бабичка, цѣла превита отъ старостъ. И тя била вещица, само кожа и кости, по-сбръчкана отъ първитѣ две, но съ още по-остри и по-криви зъби.

Като видѣла, че влиза човѣкъ, току грабнала отнѣкъде едно голѣмо вретено и почнала да преде златна вълна. Князь Иванъ се хвърлилъ да грабне вретеното, но вещицата го заключила въ единъ кипарисовъ ковчегъ, а ключа лапнала. Но князьтъ я стисналъ за гърлото и тя изплюла ключа въ шѣпата му. Той отключилъ ковчега, взелъ оттамъ вретенето, счупилъ го и хвърлилъ дветѣ половини — както му била поръчала оная вещица.

Изведнѣжъ предъ него се явила княгиня Василиса.

— На време дойде, князь Иване, — рекла тя. — Ако не бѣше пристигналъ до довечера, утре заранъ щѣхъ да се омжжа за другъ царски синъ.

Тѣ се прегърнали и седнали на единъ вълшебенъ
шишинъ, който полетѣлъ и ги отнесълъ въ тѣхното цар-
ство. Царьтъ посрещналъ сина си и снаха си съ голѣма
радостъ и направилъ угощение, на което дошли много
жора отъ цѣлото царство.

Когато царьтъ умрѣлъ, престола наследилъ князь
Иванъ. Той царувалъ дълго, обичанъ отъ всички. И ца-
рица Василиса била обичана, защото била и умна и
добра.

Староселци и новоселци

(руска приказка)

Далечъ нѣкжде, задъ задрѣмалитѣ тъмни гори, отататѣмъ широкитѣ степи, живѣли руси, все отборъ здравенаци. Живѣли си тѣ охолно и щастливо край бистрата рѣчица въ долината: земята работѣли, рѣжъ сѣсли, добитѣкъ пасѣли, риба ловѣли.

Следъ време на тия селени станало тѣсно: хижа хижата почнала да измѣстя.

— Какъ да построимъ на дъщерята и зетя нова хижа въ старото селище? Какъ да издигнемъ прави стени? Тукъ житница — по-нататѣкъ плевня — и ще се блѣснемъ въ съседния дворъ. Можемъ ли кжшица като хората тукъ да издигнемъ? — оплаква се старецътъ — баща на бабата — майка.

А тя ще му натякне:

— Не ти се иска тебе да се погрижишъ за детето си! Развали пералника, разтури кокошарника, помоли се на съседа: не ще ли ти откжсне той отъ двора си едно мѣничко кжсче — колкото стрѣхица да има кжде да спуснемъ за новата кжшица? А ние пѣкъ нему въ замѣна нѣкое кжсче нива ще подаримъ,

А съседътъ се не съгласява: и нему вече дворътъ се е стѣснилъ.

Старецътъ и бабичката се угрижватъ, а дъщеря имъ ще пристжпи и ще рече:

— Не се косете, татко: направете ни колибка отвждъ рѣката, хей тамъ, на бърдото!

— Ти пѣкъ, дъще, що си намислила? — ще рече бабичката. — Отъ родното си село искашъ искашъ да забѣгнешъ.

— Защо, мамо? Нали ще бждемъ отвждъ рѣчицата? Вие подъ бърдото, въ падината, а ние надъ бърдото — това си е то. И вие насъ ще гледате и ние васъ, па ще се спохождаме и въ радость и въ беда.

Тъй поговорили старитѣ съ младитѣ, па туку се съгласили да се наредятъ поновому.

Старата челедъ си останала на старото мѣсто, въ долината, а младата се прибрала оттаткъ рѣчицата и попълзѣла по хълма, по чукаритѣ се заселила.

До първата хижа скоро се прилепила втора, трета — и ето, че цѣло ново заселище израстнало.

Заживѣли новоселцитѣ добре: земя далѣ Господь — какво друго искатъ? На староселци при рѣката станало по-широчко, повече просторъ добили.

Другарували, сродявали се староселци и новоселци помежду си, живѣели си приятелски, ходили си единъ другиму на гости, и единъ на другъ въ беда си помагали. Много време минало, толкова много, че и внуцитѣ на внуцитѣ на първитѣ новоселци израсли, и старитѣ дѣди почнали да забравятъ, кога е съградена първата хижа на новото заселище.

Случило се веднѣжъ — голѣма беда налетѣла, кръстосла друмища и пѣтеки и стигнала неканена до Старо-село. Налегнала староселци неплодна година: и семето не могли отъ нивитѣ да взематъ.

Загрижили се староселци, не знаели, какъ ще прекаратъ зимата, ала новоселци имъ помогнали да се прехранятъ и земята си да насѣятъ.

Минала се злата година. Но и другата не излѣзла по-добра. Не се родило ни жито, ни овощия, ни кърма за добитѣка.

Добитѣкътъ отъ гладъ изпопадалъ, а което останало здраво, едва на краката си се държело.

Настанала втора лоша година за староселци. Замислили се тѣ отново: „Какъ ще се живѣе сега, отъ кжде ще се вземе хлѣбъ?“

И ето тежката беда споходила по-заможнитѣ и започнала да имъ шѣпне:

— Е, че тия староселци всѣ на гърба ви ли ще се хранутятъ? Една година имъ помагаште, а сега ето ги — нѣмагъ ни снопче по гумната си, ни зрънце въ житницитѣ, ни картофи въ зимницитѣ, а кравитѣ, овцитѣ и свинитѣ имъ умрѣха. Ако и сега захванете да имъ помагате, ще трѣбва много отъ своето да имъ дадете: за васъ не ще остане. Нека староселци тая година прекаратъ, както знаятъ. Богъ да имъ помогне!

Послушали новоселци злия съветъ на лютата беда.

Събрали тѣ много плодъ, напълнили житниците съ жито, намлѣли брашно, живѣятъ си — и се подиграватъ съ беднитѣ староселци. А староселци не могатъ да наддѣлѣятъ. Зима настанала студена, тежка, гладна. Мразовито, студено. Изгорили и ведра и столчета; продали си за жито и последния добитѣкъ, последната дреха. Всичко изпояли; последнитѣ корички, последнитѣ огризки изели.

Дѣцата плачатъ, хлѣбъ искатъ. Тича староселска бабичка въ новото землище. Влиза тя въ пруста. „Помози Богъ!“ — казва, здрависва се, па приседне на крайчеца въ задния жгълъ. Заговори се за туй, за онуй, а тя тихомъ пришъпне:

— Не ще ли ни дадете, добри хора, малко рѣжчица на заемъ? Дѣцата ни плачатъ: хлѣбъ искатъ.

А стопанитѣ отказватъ.

Тича бабичката въ друга, въ трета хижка, — навредъ отказъ. Цѣлото село изхожда. Новоселци сж глухи къмъ староселската беда, никой се не отзовава.

— Ей, стрино, — говорятъ новоселци на бабичката, — върви си! Живѣйте си, както знаете, всѣкой си има грижи!

Загрижили се староселци и решили — цѣлото село при новоселци да идатъ.

Тръгнали тѣ — ето ги въ Ново-село.

— Помогнете ни, — молятъ се староселци, — тежко тегло ни е налегнало. Не ви ли е грѣхъ — да ни оставяте въ тази люта беда?

— Е, стига сте ни досаждали, вървете си! — отговарятъ новоселци.

Ала не стига, че не дали на староселци нищо, ами и надъ бедата имъ се присмѣли: съ укоръ ги посрещнали и изпратили.

— Вървете си, вървете си! Огъ васъ въ заемъ не сме нищо взели, вие до сега нищичко не сте ни дали: какво искате сега отъ насъ? Ходете си, ходете! Нагледахме ви се!

Заплакали староселци.

— Имате вие и преимате, ала, види се, забравили сте Бога! — рекли тѣ и се върнали въ Старо-село.

И ето какво се случило тогава въ Ново-село. Въ една хижа една жена замѣсила хлѣбъ. Отъ вечерята още направила всичко каквото трѣбва: взела три панички квасна каша, процедила я презъ рашето въ квасилката, разбъркала я съ вода, насипала крина ръжено брашно, размѣсила го, покрила квасилката, поставила я на чиста сламица, до пещъта.

Кисне тѣстото и малко помалко се повдига нагоре, набъбва: хубавъ хлѣбъ ще стане. Размѣсила жената тѣстото, притурила още брашно, замѣсила го както трѣбва и го оставила до утрото да втаса.

Заранята жената напалила добре пещъта, па отгребла жаравата на една страна.

„Спорй ми работата,“ — мисли си жената, — „осемъ голѣми кравая ще излѣзатъ тоя пжтъ; ще има цѣла недѣля да ядатъ нашитѣ дванадесетъ души въ кжци. А сега тѣстото на лопатата, че въ пещъта“.

Но какво станало? Жената иска краваитѣ въ пещъта да хвърли, а пжкъ то всичкото тѣсто отъ копаята се подигнало, скочило на пода, търколило се къмъ прага, — отъ прага — скокъ! — въ пруста, отъ пруста къмъ вратата, отъ вратата на пжтя, и туку надолу низъ бърдото се търколило.

Търкаля се ръженото тѣсто и никой не може да го стигне. Затекала се ужъ жената да го догони, ала стига ли се то! Наизлѣзли новоселци отъ хижитѣ си, затичали се следъ тѣстото, ала кжде ще го стигнатъ: ръженото тѣсто се изгубило.

На селскитѣ псета се дощѣло тѣстенце до си капнатъ; затичали се и тѣ следъ него съ все сила, но ръженото тѣсто търкаля ли се търкаля: и кучетета не могли да го стигнатъ.

Врани и гарвани хвъркнали, следъ тѣстото полетѣли; хвърчатъ, грачатъ тѣ следъ него, ала не могатъ да откъснатъ и една хапка.

Тѣстото се търколило чакъ въ Старо-село, спрѣло се на мегданя.

Излѣзли отъ хижитѣ жени, мжже, деца: чудомъ се чудятъ. Поговорили помежду си, па решили староселскитѣ старейшини да взематъ тѣстото, хлѣбъ да опекаатъ и на всички по равно да го подѣлятъ.

А и на другия денъ се случило сжщото. На всичките жени въ Ново-село, които омѣсили хлѣбъ, рѣженото тѣсто излѣзло отъ копанята, попгълзѣло къмъ прага, отъ прага—въ пруста, отъ пруста на двора, отъ двора на пжтя, па се търколило, изгубило се отъ очи: само староселци го видѣли. Тѣй новоселци и не узнали, кжде имъ е избѣгало рѣженото тѣсто, а то пакъ при староселци отишло.

И всѣки денъ все това, че това: тѣстото отъ копанята, колачетата, хлѣбоветѣ отъ пещъта, млинчетата отъ тепсиитѣ, брашното, житото отъ човалитѣ, отъ кошюветѣ, отъ ношвитѣ все тече, бѣга, лети отъ новото заселище къмъ старото село.

А староселци отъ денъ въ денъ все по-богати ставали. Всѣка хижа по редъ хлѣбъ пекла, и все поравно си го дѣлѣли.

Въ Ново-село работата все по-зле и по-зле отивала. Житото се свършило, хората вече дояждали последнитѣ корички. Загрижили се новоселци, умислили се. И ето, че се разчуло въ Ново-село за добруването на староселци: тамъ нѣмало вече гладъ, тежниятъ животъ се свършилъ, всичкитѣ новоселски хлѣбъ отишълъ въ Старо-село.

Дошло сега редъ на новоселци да трѣгнатъ по просия.

Пригответили се една утрина. Трѣгнали по пжтеката.

Дошли новоселци въ Старо-село, ала чакъ къмъ пладие; женитѣ прибирали трапезитѣ. Пристѣпватъ новоселци и почватъ да се молятъ:

— Нека сами се укоримъ, обични роднини, за туй, че на лошото време ви оставихме въ тежка беда. Забравете това! Помогнете ни!

— Ахъ, братя, оставете туй! Богъ ни е пратилъ всичко, елате заедно да хапнемъ! Поседнете, съседи, на една трапеза съ насъ: ще се постѣснимъ, ще похапнемъ каквото Господъ далъ!

Поседѣли староселци и новоселци; повеселили се, заедно пийнали и хапнали. После почнали да се питатъ, защо всичкото жито до последно зрънце отишло отъ Ново-село въ Старо-село. Размислили се. Мислили, мислили, па най-сетне решили:

„Когато се съградили първитѣ хижи въ Ново-село, всѣка нова домакия замѣсвала първото тѣсто отъ староселско брашно. И всѣки селянинъ посѣвалъ първия пътъ своята новоселска нива съ бащинитѣ си староселски зърна. Колкото хижи да се явили следъ това въ Ново-село, колкото и нови хора да се родили, на всички рѣжката била староселска.“

— Та, ще рече, ние сме деца отъ единъ и сжщи родъ! — отсѣкли староселци и новоселци. — И се хранимъ отъ едно и сжщо рѣжено зърно!

Помирими се тогава староселци и новоселци; започнали въ миръ да живѣятъ, да се спождатъ и да си помагатъ.

Хитъръ селенинъ

(руска приказка)

Имало едно време единъ царь, който много обичалъ да му разказватъ лъжливи приказки. Колкото по-невѣроятни били приказките, толкова повече ги харесвалъ и по-богато награждавалъ лъжеца. Но ето, че почнали да идватъ отъ цѣлото царство при него лъжци, повечето отъ които му разказвали глупости. За да се отърве отъ такива приказвачи, царьтъ се условилъ — да сложи на масата паница съ жълтици, а до нея — мечъ. Ако се случи, щото царьтъ да рече: „Лъжешъ, приятельо“, разказвачьтъ вземалъ паницата и си изсипвалъ жълтицигъ въ джеба. Ако ли не каже на оня, че лъже, отсичали на разказвача главата.

Единъ день въ двореца влѣзълъ единъ старъ хитъръ селенинъ. Тъкмо тогава царьтъ давалъ угощение. Събрали се били много благородници и придворни. Голѣмиятъ чертогъ билъ пъленъ съ хора. Казали на царя, че е дошълъ новъ лъжець. Той заповѣдалъ да сложатъ на масата паницата съ злато и меча. Старецьтъ влѣзълъ и почналъ да разказва:

— Вчера бѣхъ излѣзълъ на нивата да ора. Коньтъ ми е слабичкъ, па го бѣхъ впрегналъ и отъ цѣла седмица въ ралото: съ него лѣгаше, съ него ставаше. По едно време, както се бѣше напъналъ да тегли ралото, отъ много напънъ се раздѣли на две. Предната му часть съ първитѣ два крака отиде въ обора, а задната остана на нивата и почна да цвили.

— Лъже тоя селенинъ, — развикали се царедворцитѣ. — Какъ ще цвили коньтъ, като му нѣма главата?

— Оставете го: нека продължава! — казалъ царьтъ. — Ако не лъжеше, той щѣше да бжде вестникарь или адвокатъ: нѣмаше да е селенинъ.

Разказвачътъ продължилъ:

— Станахъ азъ, та подгонихъ задната половина къмъ предната, натъкнихъ ги една до друга, зашихъ ги съ ликò и ги стегнахъ съ единъ върбовъ колъ. После си легнахъ да поспя, че бѣхъ много уморенъ. Когато се събудихъ, що да видя? Върбата израсла надъ коня, но знаете ли, чакъ дожде израсла? Бога ми, ви казвамъ: чакъ до небето! Тогава ми дойде на умъ да се пока-
теря по върбата, за да видя, що има на небето.

Придворнитѣ се пакъ развикали:

— Тоя селенинъ лъже. Може ли да порасте върба чакъ до небето?

Но царътъ рекълъ:

— Може, може. Тоя селенинъ е хитъръ. За такъвъ дяволъ всичко е възможно.

Приказвачътъ продължилъ:

— Покатерихъ се азъ, та чакъ на небето. Гледамъ. . .

Но царедворцитѣ го прекжснали:

— Ами видѣ ли Господа Бога?

— Та тъкмо това щѣхъ да ви кажа: видѣхъ го.

— Що правѣше той въ рая?

— Играеше съ апостолитѣ на карти.

Царскитѣ гости рекли пакъ:

— Огъ тая лъжа по голѣма не може.

— Ба, — рекълъ царътъ. — Какви други съмъ слушалъ!

Не ми се вижда лъжа. Малко ли пѣти съмъ игралъ съ васъ на карти? Защо ви е чудно, че и Господъ си по-играва понѣкога съ апостолитѣ?

— Ние сме едно, Господъ е друго, — казали гоститѣ. — За Бога е унижение да седне да играе на книги.

— Хайде де! — рекълъ царътъ. — Вие пѣкъ да не мислите, — че като играе, та нѣкой ще го надвие? Унизително е да те надвиятъ, а не — да надвиешъ. Казвай по натамъ, селяко!

— Като се поразходихъ по небето, дойде ми на умъ, че е вече време да впрѣгамъ. Почнахъ да слизамъ по върбата, но тя бѣше изгнила, та се счупи, и азъ почнахъ да падамъ. Додето падахъ надолу, гледамъ — единъ селенинъ отвѣва жито. Плѣвата лети, вдига се до небето. Азъ я събрахъ и осукахъ отъ нея вжже.

Но голѣмцитѣ го прекжснали:

— Какво разказва тоя? — рекли тѣ. — Може ли отъ плѣва да се осуचे вжже?

— Може, защо да не може? — казалъ царьтъ. — Не сте ли слушали въ приказкитѣ, че има и отъ пѣськъ вжже? Всичко може.

Селенинътъ продължилъ:

— Азъ закачихъ вжжето за небето и почнахъ да се спущамъ по него. Стигнахъ до сто-двесте метра надъ земята, но вжжето се свърши. Ами сега? Мислихъ, мислихъ и намислихъ. Почнахъ да рѣжа отгоре, па да наставямъ отдолу.

— Ееее, това е вече опашата лъжа, — викнали гомѣмцитѣ. — Какъ може да се отреже вжжето отгоре, та да се настави отдолу? Нали ще падне?

— И това може, — рекълъ царьтъ. — Щомъ е вжжето отъ плѣва, всичко може.

— Почнахъ да слизамъ, — продължилъ селянинътъ. — Но пакъ се оказа, че вжжето е кжсо. Не стигаше нѣщо десетина-двадесетъ метра дѳземи. Рекохъ да скоча — друго срѣдство нѣмаше. Пуснахъ вжжето: плюууусъ! — всрѣдъ една нива съ ечимикъ. Потънахъ до шия въ калъта. Въртя се насамъ, въртя се нататкъ — все потъвамъ и потъвамъ. Нѣма съ какво да се откопая отъ калъта. Станахъ, та отидохъ въ единъ съседенъ чифликъ, поискахъ една лопата и се откопахъ съ нея.

— Ееее, сега вече селякътъ лъже, та се занася, — рекли царьовитѣ гости. — Бива лъжа, бива — ама чакъ толкова... Какъ ще се откопае, когато е потъналъ въ калъта до гуша? Голѣма лъжа.

— Защо да е лъжа? — рекълъ царьтъ. — Всичко се случва на тоя свѣтъ. Всичко може да стане — и това може. Карай, карай, селяко — да видимъ, докжде ще я докарашъ!

— Отидохъ после, царьо честити, на рѣката — да се измия. Измихъ се. Ставамъ да си вървя — и гледамъ: по брѣга овчарь пасе стадо. — „Добъръ день, овчарьо!“ — казвамъ азъ. Но той ми отврѣща: — „Азъ не съмъ простъ овчарь, ами съмъ баща на оня царь, комуто разказвашъ сега приказката“.

— Лъжешъ, — казалъ царьтъ. — Баща ми никога не е пасълъ овце.

— Вѣрно е, че излъгахъ, — рекълъ селенинътъ. — Но нали тия пари сж за оногова, който успѣе да те излъже?

И той взелъ жълтицитѣ отъ паницата.

Князътъ и златниятъ трендафилъ

(арменска приказка)

Въ едно село живѣли бедни хора — мжжъ и жена, съ дъщеритѣ и синоветѣ си. Настанали гладни и безплодни години. За да преживѣятъ, тѣ трѣбвало да продадатъ едно по едно всичко, що имали. Продали си и добитъка. Останала имъ само една нива, но нѣмало какъ да я оратъ; решили да продадатъ и нея. Съседтъ имъ билъ малко по-богатъ отъ тѣхъ. Той ималъ волове, можель да я оре. Купилъ я.

Още на другия деня новиятъ стопанинъ излѣзълъ на оранъ. Както орѣлъ, ралото се спънало о нѣщо твърдо. Разкопалъ селенинътъ на това мѣсто и намѣрилъ гърне съ жълтици. Повикалъ съседа си и му казалъ:

— Вземи си тия пари — тѣ сж твои. Въ твоята нива ги намѣрихъ.

— Не сж мои, твои сж, — рекълъ оня. — Тая нива не е моя: азъ ти я продадохъ.

— Вѣрно е, че азъ купихъ нивата, но не съмъ купилъ и гърнето съ жълтицитѣ.

— Не ставай магаре! — викналъ оня. — Вземи си жълтицитѣ! Тѣ сж били твой късметъ. Който купува земята, купува и онова въ нея.

— Не съмъ азъ магаре, а ти! — крѣсналъ другиятъ. — Азъ съмъ честенъ човѣкъ. Баща ми и майка ми сж ме учили да не лъжа и да не крада. Не мога да взема чуждъ имотъ. Дигай си паритѣ и си върви!

— Тѣй ли? А мене за безчестенъ ли смѣташь? И азъ не искамъ да присвоявамъ чуждо. Тия пари сж твои и азъ нѣма дори да ги пипна.

Скарали се двамата селени. Отишли при царя да се сждятъ. Той ги изслушалъ, разпиталъ свидетелитѣ, узналъ всичко. Зачудилъ се много на такава голѣма честность. Най-после рекълъ:

— Слушайте! Научихъ се, че и двама сте имали синове и дъщери. Сродете се и дайте жълтицитѣ на младоженцитѣ.

Двамата съседи се израдвали на тая присжда. Върнали се въ село, единъ отъ момцитѣ на единия взелъ една отъ момитѣ на другия, направили сватба и дали паритѣ на младоженцитѣ. Новото семейство си накупило земя, направило си голѣма кжща и разбогатѣло. Край него и родителитѣ заживѣли добре. Настъпили плодородни години — и нивитѣ, и лозята, и овошнитѣ градини родили много. Сроденитѣ семейства живѣели въ сговоръ и благополучие. Тѣ благодарѣли на Бога, че ги е пратилъ въ царството на оня мждъръ царь, който ги направилъ щастливи съ своята присжда.

Единъ день на сжщото мѣсто, кждето едно време било изровено гърнето, порасналъ трендафилъ. Но какъвъ чуденъ и невиденъ трендафилъ! Цвѣтоветѣ му били отъ чисто злато, никога не увѣхвали и вѣчно миришели. Стопанитѣ откъснали нѣколко рози, направили китка и я пратили подаръкъ на стария уменъ царь. А той ималъ синъ. Князътъ взелъ китката и я отнесълъ въ стаята си. Сложилъ я въ чаша съ вода. Миризмата на розитѣ била толкова силна и приятна, че се разнасяла по цѣлия дворець и всѣки, до когото стигне, изпитвалъ голѣма наслада.

Минали се дни. Минали се месеци. Розитѣ не увѣхвали. Тѣ миришели — като въ първия день. На княза се поискало да купи трендафила и да го пресади въ царската градина. Отишълъ при ония хора и имъ казалъ, че желае да му продадатъ чудния храстъ. Но тѣмъ се не искало да се раздѣлятъ съ него.

— Отъ Бога ни е даръ, — казвали, — не го продаваме.

Князътъ не казалъ нищо, но се много ядосалъ. Оскърбилъ се, че бащини му подданници не щатъ да му изпълнятъ волята. И единъ день, както се връщалъ отъ ловъ, свърналъ съ другаритѣ си презъ онова мѣсто. Смушкалъ коня си и прескочилъ оградата. Отишълъ при трендафила, хваналъ го яко съ ржце и се напълналъ да го изскубне. Ала ето, че храстътъ се отдѣлилъ ѳтземи, измѣкналъ се отъ ржцетѣ на княза и се издигналъ съ коренитѣ чакъ до небето. Момъкътъ се не са-

мо почудилъ, а и уплашилъ, като видѣлъ това. Погледалъ, погледалъ, па си тръгналъ. Но, когато понечилъ да се яхне на коня си, обърналъ се и видѣлъ, че трендафилътъ си расте — както си растѣлъ преди това. Върналъ се князътъ и се напъналъ отново да го изтръгне, И тоя пжтъ храстътъ се вдигналъ до небето. Три пжти станало това чудо. Тогава князътъ се ядосалъ и заповѣдалъ на своитѣ спжтници да препуснатъ конетѣ си по лозята и градинитѣ наоколо и да изтжчатъ всичко — за отмъщение на ония, които не искали да му продадатъ цвѣтето

Стопанитѣ видѣли всичко, но не смѣели дори да се покажатъ вѣнъ отъ кжщи: боели се, че ловцитѣ ще ги убиятъ.

Царскиятъ синъ се върналъ въ двореца и разказалъ всичко на баща си. Царътъ го укорилъ за стореното. После свикалъ всички мждреци и гадатели отъ столицата и ги запиталъ, какво е това чудо и що означава то. Дълго мислѣли мждрецитѣ, но нищо не измислили. Тѣ рекли:

— Царю честити, това чудо е голѣмо и нашиятъ умъ го не побира. Питай по-умни отъ насъ.

— Че кжде да намѣря по-умни отъ васъ?

— Прати сина си да походи по свѣта: все ще намѣри нѣкого — да му разтълкува, що значи това чудо.

Князътъ билъ тамъ и чулъ това. Той се приготвилъ за пжтъ, сбогувалъ се съ баща си и тръгналъ. Вървѣлъ, що вървѣлъ, намѣрилъ една бабичка — много стара и много умна. Разказалъ ѝ всичко, па я помолилъ да му обясни, какъвъ е тоя трендафилъ и какъ е поникналъ.

— Не знамъ, княже, — рекла тя, — но ти тръгни по тоя пжтъ. Ще срещнешъ единъ старецъ, цѣлъ прегърбенъ. Той знае повече отъ мене: дано ти каже.

Момъкътъ тръгналъ. Вървѣлъ, що вървѣлъ, стигналъ до единъ градъ. Запиталъ, де живѣе мждриятъ старецъ. Показали му. Старецътъ билъ наистина прегърбенъ, цѣлъ побѣлѣлъ. Живѣлъ въ една колиба. Князътъ го поздравилъ и му разказалъ, защо иде.

Старецътъ го изслушалъ, па рекълъ:

— Княже, бабичката ми е сестра. Тя ти е право казала, че има старецъ, който ще ти разтълми чудото,

но тоя старецъ не съмъ азъ, а братъ ми. Той живѣе въ други градъ, все по тоя пѣтъ. Той знае повече, защото е и по-старъ отъ мене.

Момъкътъ отново тръгналъ. Стигналъ въ оня градъ и намѣрилъ брата на стареца. Но се много зачудилъ, като видѣлъ, че по-стариятъ братъ изглежда по-младъ отъ брата си: той ходѣлъ изправенъ, косата и брадата му били едва прошарени.

„Оня ме е излъгалъ“, — си помислилъ той; — „тоя е по-младъ отъ него“.

Както и да е, той разказалъ на стареца всичко. А оня му казалъ:

— Не мога да ти разясня, какво е чудото, за което ме питашъ. Не съмъ азъ оня, когото търсишъ, княже. Това чудо ще ти разтълкува по-стариятъ ми братъ, а той живѣе още по-далече, все по тоя пѣтъ. Той знае повече отъ насъ двамата и отъ сестра ни. При него иди!

Князътъ продължилъ пѣтя си. Стигналъ до единъ крайморски градъ. Питалъ, разпитвалъ, кжде живѣе мждриятъ старецъ. Но всички му казвали, че въ града имъ има единъ голѣмъ мждрецъ, ала той не билъ старецъ. Старци имало много, но не били мждреци.

— Отведете ме тогава при мждреца! — казалъ князътъ. — Мене ми е все едно, кой ще ми каже оно-ва, което ми трѣбва да знамъ: — старъ ли е той или младъ, не важи.

Завели го въ една малка, но хубава и чисто наредена кѣща. Тамъ го посрещналъ човѣкъ на срѣдна възраст, червендалестъ и силенъ, съ черна коса и брада. Когато князътъ му разправилъ, кой е, отде иде, съ кого що е говорилъ и що желае да узнае, мждрецътъ си погладилъ брадата, усмихналъ се и казалъ:

— Ония двама старци сж мои братя, по-млади отъ мене.

— Не може да бжде, — рекълъ князътъ. — Ти казвашъ, че си по-старъ отъ тѣхъ, а изглеждашъ много по-младъ. Най-младиятъ отъ васъ е толкова съсипанъ, побѣлѣлъ и прегърбенъ, че изглежда най-старъ. Какъ да си обясня това?

— Ще видишъ, — рекълъ мждрецътъ. — Заповѣдай да обѣдваме най-напредъ, защото си ми госте-

нинъ, па сетне ще си поговоримъ и за това и за трендафила.

Въ края на обѣда жената на домакина донесла една диня.

— Какъ ти се вижда тая диня? — запиталъ мждрецътъ княза.

Онзи я погледналъ, взелъ я въ ржце, обърналъ я насамъ-натамъ и — за да покаже, че разбира отъ дини, рекълъ:

— Не е дозрѣла.

— Донеси друга! — казалъ стопанинътъ на жена си.

Тя взела динята, отишла въ зимника, одето се върнала следъ това пакъ съ диня въ ржце. Мжжътъ подалъ динята на княза и го попиталъ, какъ му се вижда. Онзи я пакъ повъртѣлъ и рекълъ:

— И тая е зелена. Ядва се, но е трѣбвало още малко да постои на корена.

— Дай трета! — поржчалъ мждрецътъ на жена си.

Тѣй стопанката слизала дванадесетъ пжти въ зимника. Последния пжтъ князътъ харесалъ динята.

— Добра е, — рекълъ. — Зрѣла е. Тъкмо диня както трѣбва.

Следъ като я изели, домакинътъ казалъ на княза:

— Нѣма да ми се сърдишъ, че ще ти кажа всичко, както си е. Азъ не обичамъ да лъжа. Ти си младъ, а искашъ да те мислятъ хората, че знаешъ всичко. Видѣхъ те, че не разбирашъ отъ дини: дванадесетъ пжти моята жена носи и изнася една и сжща диня, защото друга нѣмахме. Ти каза вначало, че динята била недо-зрѣла, после я намѣри зелена, а накрай ти се стори зрѣла. И тя си бѣше наистина зрѣла. Но тя не узрѣ презъ онова време, когато жена ми я разнасяше оттукъ до зимника и оттамъ до дотукъ.

Князътъ се засрамирлъ, но нѣмало що да каже: замълчалъ. А мждрецътъ продължилъ:

— Както не разбирашъ, коя диня е зрѣла и коя — зелена, тѣй не познавашъ и кой човѣкъ е старъ а, кой — младъ. Ти гледашъ цвѣта на косата, а не питашъ, кой какъ е живѣлъ. Видѣ ли, че моята жена слѣзе дванадесетъ пжти въ зимника, безъ да се оплаче? Тя е кротка, покорна и добра: гледа да ми угоди. За-

това азъ изглеждамъ най-младъ отъ братята. Ония двама сж на години по-млади отъ мене, но сж страдали отъ лоши жени, та сж застарѣли преди време. Запомни това.

— Добре, — казалъ князътъ, за да скрие смущението си. — Ами кажи ми, какъ е можалъ да порасте оня трендафилъ, който дава златни цвѣтове? Защо се издигаше до небето всѣки пжтъ, колчемъ понечехъ да го изтръгна? И защо си идваше на мѣстото, щомъ се отдалечехъ? Що значи това чудо?

— Да ти кажа, — рекълъ мждрецътъ. — Земята, кждето расте тоя розовъ храстъ, била продадена отъ единъ беденъ селенинъ на по-богатия му съседъ. Но и двамата били честни люде. Богатиятъ изровилъ въ тая земя жълтици, не му дошло и на умъ да си ги присвои, а повикалъ съседа си, отъ когото купилъ земята, и му казалъ да си прибере паритѣ. Ала и оня ги не щѣлъ: съвестъта му не давала да вземе пари, намѣрени въ земя, която е продалъ вече. Отишли при баща ти да се сждятъ. Царътъ ги помирилъ, като ги накаралъ да се сродятъ, а жълтицитѣ да дадатъ на младоженцитѣ. И оттогава и млади и стари си живѣятъ въ миръ и сговоръ, честно и почтено — като преди, работятъ си земята и никому зло не правятъ. Напротивъ, помагатъ на всички, които иматъ нужда. Разбра ли сега, че Бсгъ имъ е пратилъ тоя златенъ трендафилъ — за награда на голѣмата честностъ? Тѣ го не продаватъ и не могатъ го продаде: той си е тѣхенъ. И другъ никой не може да кжса отъ него цвѣтове. Ти самъ си видѣлъ, какъ се изтръгва трендафилътъ отъ ржцетѣ ти и се издига до небето, колчемъ поискашъ да го изкубнешъ. То е поука: никой не може да грабне и да си присвои чуждото щастие. Но човѣкъ може — ако е зълъ по сърдце — да развели щастieto на другия, както твоитѣ сплжници сж стжпкали лозята и градината на ония честити хора. Не бива никой да завижда на другитѣ, а трѣбва честно да се стреми да си осигури свое щастие.

Колкото и да билъ горчивъ тоя укоръ на мждреца, князътъ поблагодарилъ на домакина за гостоприемството и за поуката и си тръгналъ. Първата му грижа било да отиде при ония хора и да имъ заплати за щетата, що имъ билъ нанесълъ съ другаритѣ си. Ала колко се

зачудилъ, като видѣлъ, че и лозята и градината били по-буйни отъ напредъ, отрупани съ плодове! Чудниятъ розовъ храстъ билъ порасналъ колкото високо дърво и още отдалече свѣтѣлъ, покритъ съ златни трендафили. Миризмата му била толкова силна, че пчелитѣ, които кацали да берагъ медъ, падали зашеметени.

Князътъ погледналъ това благословено мѣсто и рекълъ:

— Богъ наистина закриля тия честни и добри хора. Тѣхната земя прилича на рай. Що съмъ азъ предъ тѣхъ? Що е голѣмата царска градина, въ която има отъ всички цвѣта по земята, предъ тази градинка, дето цвѣти златенъ трендафилъ, какъвто нѣма никжде другаде?

Иванъ Ковачтъ

(навазка приказка)

Въ една земя, съседна на турското царство, имало ковачъ на име Федоръ. Той живѣлъ близо до църквата. Федоръ ималъ само единъ синъ — Иванъ. Момъкътъ помагалъ на баща си въ ковачницата. Той билъ силенъ, уменъ и хубавъ. Освенъ това, знаелъ да прави всѣкакви магии. Майсторъ билъ и въ други занаяти. Можелъ и да пѣе, и да свири, и добре да танцува. Федоръ не успѣвалъ да се прехрани само съ ковачество, та държелъ и ханъ. И въ тая работа му билъ дѣсна ржка Иванъ.

Веднѣжъ султанътъ пратилъ единъ посланникъ по име Квартъ, да отиде на конь до персийския шахъ по работа. Посланникътъ миналъ презъ оня градъ и се спрѣлъ да пренощува въ хана на Федора. Иванъ го настанилъ, отвелъ коня му въ обора, па седналъ да свири на тамбура и да пѣе. Квартъ се цѣлъ пренесълъ, като чулъ пѣсенята и свирната: той много обичалъ пѣсни.

— Голѣмъ даръ на пѣснопоецъ и свирачъ има тоя момъкъ, — си казалъ той. — Ако успѣя нѣкакъ да го отмъкна, та да го подаря на султана, падишахътъ ще ми бжде много благодаренъ: той дири тъкмо такива — да го веселятъ. Ще ме направи пръвъ въ царството си.

Той запиталъ бащата, дали би се съгласилъ да пусне сина си съ него — да го отведе на гости на султана. Обещалъ да му брой за награда хиляда жълтици. Федоръ извикалъ Ивана на страна и му казалъ това.

— Не ща, татко, — рекълъ Иванъ. — Тоя човѣкъ мисли да ме направи робъ на султана. Кажу ми, че не си съгласенъ, колкото пари и да ти дава.

Ковачътъ казалъ на Квартъ, че не дава сина си. Оня му обещалъ две хиляди жълтици, но Федоръ се не съгласилъ. Обещалъ три хиляди, четири, дори петъ, ала ковачътъ отсѣкълъ, че — и всичкитѣ пари на свѣта да

му даде, пакъ не ще пусне момчето. Тогава посланикътъ го заплашилъ и си отишълъ. Той пратилъ конниците, които го придружавали, да отнесатъ писмото на персийския шахъ, а самъ се върналъ въ турското царство и събралъ войска отъ двесте души, па я пратилъ да грабне сина на ковача. Той останалъ да чака на границата.

Като видълъ, че нахлуватъ турцитъ, Федоръ казалъ на сина си:

— Иване, турци идатъ. Навърно оня посланикъ ги е пратилъ да те пленятъ. Що да правимъ?

— Не бой се, татко, — утешилъ го Иванъ. — Благослови ме, азъ ще излѣза срещу невърниците.

Въ това време турцитъ заобиколили къщата. Иванъ нѣмалъ време не само да оседлае коня си, а дори и да си вземе желѣзния боздуганъ. Той изтръгналъ единъ колъ отъ оградата, излѣзълъ на улицата, размакалъ кола си и избилъ двестетѣхъ души. Оставилъ живи само двама, на които казалъ:

— Вървете си и занесете много здраве отъ мене на своя господаръ Кварта. Кажете му да се върне, че иначе го чака нѣщо по-лошо.

Войниците отишли при посланика и му предали тия думи, като му разправили, какъ Иванъ Ковачътъ избилъ всичкитъ имъ другари. Като чулъ това, Квартъ препусналъ съ вси сили къмъ престолния градъ. Явилъ се предъ султана и му разказалъ всичко — отъ край до край. Султанътъ се ядосалъ много на Ивана. Той вѣоржжилъ десетъ хиляди души и ги пратилъ съ заповѣдъ да пленятъ момъка и му го доведатъ.

Като се научилъ, че идва срещу него толкова силна войска, Иванъ влѣзълъ въ обора, оседлалъ вѣрния си конь, взелъ боздугана и казалъ на баща си:

— Благослови ме, татко, че ще се бия съ мюсюлманитъ. Ще яхна единия конь, а другиятъ ще остане въ обора. Ако го видишь, че е потъналъ до колѣне въ кръвъ, да знаешъ, че съмъ убитъ. Яхни го и го пусни — накждето му видятъ очитъ. Той ще те откара до трупа ми.

Следъ това се сбгувалъ съ баща си и майка си, метналъ се на коня и препусналъ срещу турцитъ. Размакалъ оня ми ти желѣзенъ боздуганъ и се хвърлилъ

всрѣдъ редицитѣ турци. Колкото повалиль съ боздугана, дваждъ повече стѣпкаль коньтъ му съ копитата си. Всички избиль Иванъ Ковачтъ, ни одного не оставиль.

Подиръ нѣкое време избухнала война между султана и Алиострога, царь на аринарийцитѣ. Иванъ Ковачтъ се научиль за това. Вѣоржилъ се, яхналь пакъ оня конь, казалъ на баща си сѣщитѣ думи и препусналь натамъ, кждето знаель, че е Алиострогъ съ войската си. Но на едно мѣсто коньтъ му се спрѣль. Цѣлото поле било покрито съ трупове. Юнакътъ извикаль съ грѣмкия си гласъ:

— Хей, има ли въ това множество мѣртѣвци поне единъ живъ човѣкъ — да ми каже, чия е тая налѣгала войска?

Единъ отъ раненитѣ се обадилъ:

— Тая войска, юначе, е на Алиострога, царь на Аринария. Турскиягъ султанъ му объяви война, за да грабне дѣщеря му Клеопатра, и изби войницитѣ му.

А после рекълъ:

— Ето тамъ, задъ ония вѣрби, има мечъ отъ яка стомана: вземи го!

Иванъ Ковачтъ измѣкналь меча, забодень въ земята, премѣриль го въ рѣжка, па го забиль отново и рекълъ:

— Лекъ е за мене тоя мечъ. Не е биль много силенъ юнакътъ, който го е вѣртѣль.

И препусналь по-натамъ. Следъ нѣкое време стигналь до второ бойно поле, покрито съ още повече трупове. И тоя пжтъ юнакътъ запиталь съ грѣмовитѣ гласъ:

— Има ли поне единъ живъ между всички тия мѣртѣвци — да ми каже, чия е тая избита войска?

Пакъ се обадилъ единъ ранень и му казалъ, че войската е на Алиострога. И той добавилъ, че наблизю, задъ единъ букъ, е забить мечъ: да го вземе. Но и тоя мечъ се оказалъ лекъ за Ивана, макаръ че биль по-тежкъ отъ първия.

— Не е за мене това орѣжие, — рекълъ той. — Оня, който го е носиль, не е ималь голѣма сила. Мене ми трѣбва по-тежкъ мечъ: тоя не вѣрши работа.

И той забиль меча, па смушкаль коня си и препусналь още по-натамъ. До трето поле стигналь, близо до аринарското царство. Тамъ лежели още повече из-

бити войници. За трети път юнакът запитал гръмогласно, дали не е останал нѣкой живъ между мъртъвцитѣ — да му каже, чия е тази войска. И тамъ се оказалъ единъ раненъ, който му отговорилъ, че войската е на Алиострога.

— Задъ оня джбъ, хей тамъ, има мечъ отъ яка стомана, много остъръ: вземи го, ако можешъ го изтегли, — добавилъ войникътъ.

Иванъ Ковачътъ извадилъ меча. Той му се харесалъ по тежина.

— Тъкмо за мене е тоя мечъ, — рекълъ и си го препасалъ. — Юнакъ е билъ оня, който го е носилъ. Това оржие ще може да ми свърши работа.

И той влѣзълъ съ коня си въ престолния градъ на Аринария. Тамъ постъпилъ на служба при единъ голѣмецъ — князь и царедворецъ. Голѣмецътъ го обикналъ като свой синъ, понеже Иванъ билъ послушенъ, добъръ и смѣлъ.

Малко следъ това турскиятъ султанъ навлѣзълъ въ земята на аринарцитѣ. Той водѣлъ осемдесетъ хиляди души войска. Царъ Алиострогъ почналъ да събира всичко, що може. Едвамъ-едвамъ успѣлъ да събере тридесетъ хиляди. Цѣлата тази войска той изпратилъ срещу султановата.

Като видѣлъ, че Алиострогъ трѣгва да се бие съ турцитѣ, Иванъ Ковачътъ помолилъ своя господарь да го пусне да погледа битката. Но голѣмецътъ му не позволилъ, защото го обичалъ много. Юнакътъ издебналъ мига, когато царедворецътъ не билъ вжщи, влѣзълъ въ обора, оседлалъ коня си, взелъ си тежкия мечъ и препусналъ къмъ бойното поле. Той стигналъ тамъ, тъкмо когато дветѣ войски се готвѣли да влѣзатъ въ решителенъ бой. Иванъ Ковачътъ надалъ гръмогласенъ викъ, отъ който се смръзнали сърдцата на всички бойци. После се хвърлилъ срещу турцитѣ, развъртѣлъ меча си и почналъ да нанася удари на вси страни. Султановата войска се уплашила и ударила на бѣгъ.

Следъ победата юнакътъ изчезналъ. Той се върналъ въ града, вързалъ коня си въ обора и си отишълъ въ стаята. Голѣмецътъ го видѣлъ, но му не казалъ нищо: престорилъ се, че и не знае за неговото излизане. Прибрали се и войскитѣ. Върналъ се и царъ Алиострогъ и

поблагодарилъ на Всемогщия, че го е избавилъ отъ турския нападъ.

Три години следъ това поражение, презъ четвъртото лѣто, султанътъ решилъ отново да събере войска и да нападне аринарцитѣ. Той натъкмилъ сто хиляди души и навлѣзълъ съ тѣхъ въ земята на Алиострога. Тоя пжтъ ималъ намѣрение да опустоши цѣлото аринарско царство и да плени семейството на царя.

Като се научилъ, че многобройна войска иде срещу него, Алиострогъ се уплашилъ. Мжка му свила сърдцето. Все пакъ, той събралъ и тоя пжтъ войскитѣ си, вѣоржилъ ги и ги повелъ срещу султана. Иванъ Ковачтъ се научилъ за това. Той отново помолилъ своя господарь да го пусне — да види, какъ ще се биятъ. Желанието му било изказано съ толкова пламенни думи, че князътъ пусналъ тоя пжтъ юнака. Иванъ се качилъ на коня си и препусналъ къмъ бойното поле — бръзъ като вѣтъръ.

Когато стигналъ тамъ, войницитѣ се вече биели. Юнакътъ нападналъ като орелъ турцитѣ. Той махалъ безпощадно меча си на вси страни. На турцитѣ било заповѣдано тоя пжтъ да не отстъпватъ. Иванъ Ковачтъ избилъ хиляди. Следъ него вървѣли аринарцитѣ, насърдени отъ победата, и сѣчели когото срещнатъ. Турската войска била избита: спасили се малцина.

Веднага следъ победата Иванъ се върналъ. Но князътъ видѣлъ, че конътъ му е опръсканъ съ кръвь чакъ до седлото. Той разбралъ, че неговиятъ любимецъ е голѣмъ юнакъ. Въ това време се върналъ и Алиострогъ съ войската си. Той билъ посрещнатъ най-тържествено, като победителъ. Следъ като отслужилъ благодарственъ молебень, отъ признателность къмъ Бога за победата, царътъ заповѣдалъ да намѣрятъ юнака и да го доведатъ въ двореца. Но колкото и да го търсили, не могли да го намѣрятъ. Научилъ се за това оня царедворецъ, при когото служелъ Иванъ Ковачтъ. Той отишълъ при царя и му казалъ:

— Господарьо, при мене живѣе отъ нѣколко години момъкъ, чието потекло не знамъ. Той вече два пжти отива на бой и два пжти се връща съ окървавень конь. Изглежда да е голѣмъ юнакъ.

Царьтъ заповѣдалъ да му го представятъ. Довели Иванъ Ковача. Всички познали въ негово лице оня юнакъ, който разбилъ турцитѣ. Видѣлъ го Алиострогъ, че е хубавецъ, едъръ и силенъ. Оженилъ го за дъщеря си Клеопатра и го настанилъ въ двореца.

Не минало много време и царьтъ умрѣлъ. Иванъ се качилъ на престола да управлява аринарското царство. Турскиятъ султанъ чулъ, че неговиятъ врагъ се е възцарилъ. Като знаелъ, че не ще може да си отмъсти съ сила, той решилъ да постъпи хитро. Въоръжилъ голѣма войска и ѝ заповѣдалъ да се разположи на границата между Турция и Аринария. После извикалъ единъ свой паша — нѣкой си Беграръ, — преоблѣкли се като просяци и отишли въ аринарската столица. И други свои хора накаралъ да се преоблѣкатъ и да чакатъ по-нататъшнитѣ му заповѣди.

Единъ день, когато царьтъ билъ по ловъ, двамата просяци се спрѣли предъ двореца и протегнали ржце за просия. Царица Клеопатра се разхождала низъ градината. Тя ги видѣла и имъ дала милостиня. Когато султаньтъ видѣлъ хубавицата Клеопатра, той ѝ казалъ:

— Иска ми се, свѣтла царице, да видя меча отъ яка стомана, съ който Иванъ Ковачьтъ разби два пжти турцитѣ.

— Кой е този Иванъ Ковачьтъ? — попитала Клеопатра.

— Царьтъ на Аринария, твоятъ мжжъ.

— Азъ не съмъ се омъжила за ковачъ. Моятъ мжжъ е князь.

— Кой ти каза, че е князь? Той ли?

— За такъвъ го мислятъ всички. Ако не бѣше князь, баща ми не би ме далъ нему.

— Не е князь, царице, ами е ковачъ.

— Тогава трѣбва да е голѣмъ юнакъ.

— Не е и юнакъ, царице. Неговата сила е въ оръжието му. Отнемете ли му го, ще бжде слабъ като дете.

Царицата заповѣдала да донесатъ меча. Въ това време султаньтъ ѝ казалъ, кой е той.

— Отдавна те искамъ, — рекълъ ѝ той, — но баща ти те не даде на мене, а на нѣкакъвъ си ковачъ. Ти си родена да бждешъ царица на моето голѣмо царство, а не — робиня на Иванъ Ковача.

Клеопатра се много наскърбила, като узнала, че баща ѝ я е далъ на мжжъ отъ долно потекло. Тя се надумала съ султана — да му помага. Донесли меча и тя му го дала, а той го вржчилъ на пашата Беграръ и му пришъпналъ да заповѣда на войскитѣ да настѣпятъ къмъ столицата.

Още сжщата нощъ турцитѣ обсадили престолния градъ. Царьтъ заповѣдалъ да му оседлаятъ коня и да му донесатъ меча. Коня му оседлали, но меча не намѣрили. Тръгналъ самъ той да го търси, но го не видѣлъ никжде. Запиталъ жена си. Клеопатра му казала.

— Вчера идваха нѣкакви просяци. Може тѣ да сж го откраднали.

Нѣмало време за разправиѣ. Иванъ грабналъ желѣзния си боздуганъ, яхналъ коня и повелъ войницитѣ извънъ крепостъта. Като развъртѣлъ боздугана си, той си пробилъ пѣтъ до срѣдата на турската войска. Но тамъ го пресрещналъ пашата Беграръ и го пронизалъ съ меча. Иванъ Ковачьтъ падналъ мъртъвъ. Султаньтъ надвилъ. Той влѣзълъ въ града и се оженилъ за Клеопатра.

Презъ това време Федоръ, Ивановиятъ баща, поглеждалъ всѣка заранъ коня. Оня день, когато убили сина му, той сжщо влѣзълъ въ обора, но видѣлъ, че коньтъ е окървавенъ до колѣнетѣ. Федоръ се разплакалъ. Съ сълзи на очи оседлалъ той коня и го яхналъ. Коньтъ го отнесълъ на бойното поле, кждето лежелъ още трупьтъ на убития царь. Бащата слѣзълъ отъ коня и цѣлуналъ сина си по челото, па се разплакалъ отново.

Тогава коньтъ му рекълъ съ човѣшки гласъ :

— Федоре, господарьо мой! Прободи ми корема съ ножа си, па се скрий задъ мене. Ще надойдатъ гарвани съ своитѣ гарванчета да ме разкъсатъ. Ти хвани едно отъ тѣхъ и го не пускай, додето ти не донесатъ отъ оная вода, която отравя, ако се даде на здравъ, и съживява, ако се даде на мъртъвъ.

Ковачьтъ направилъ, каквото му казалъ му коньтъ. Когато разпралъ корема на добичето, прилетѣли цѣло ято гарвани да кълватъ. Федоръ хваналъ едно гарванче. Всички гарвани се разбѣгали, само една гарга остана. Тя била майка на хванатото.

— Моля ти се, — рекла тя на ковача съ човѣшки гласъ, — пусни чедото ми. Каквото поискашъ, ще ти дамъ.

— Донеси ми тогава отъ водата, която и трови и съживява.

Гаргата полетѣла надалечъ. Тя се спрѣла отвждѣ Воклонската рѣка, въ земята на царь Редозжба. Въ градината на тоя царь имало изворъ, отъ който течела чудотворната вода. Тъкмо тогава слугинитѣ на царя били излѣзли на рѣката да ператъ царьовитѣ дрехи. Гаргата прилетѣла и грабнала най-тънката риза на Редозжба. Слугинитѣ се заплакали. Тѣ погнали птицата, а тя кацнала на едно високо дърво и имъ рекла :

— Ще ви върна ризата, ако ми донесете две стъкла отъ чудотворната вода.

Момитѣ донесли водата и гаргата имъ дала ризата, грабнала стъклата и се върнала на бойното поле. Федоръ взелъ водата и пусналъ гарванчето. Сетне налѣлъ отъ оживителната вода въ устата на сина си и на своя конь -- и тѣ оживѣли, здрави и читави.

Федоръ пригърналъ своя синъ. Иванъ му разкалъ всичко станало, а сетне му рекълъ :

— Ти си върви сега, татко, а азъ ще се разправа съ своитѣ врагове.

Той видѣлъ единъ селенинъ, който билъ тръгналъ на пезаръ. Спрѣлъ го и му казалъ :

— Искашъ ли да спечелишъ много пари ?

— Искамъ, — отвърналъ оня. — Но какъ ?

— Ето какъ : азъ ще се превърна на хубавъ бѣлъ конь съ златна грива и опашка, а ти ще ме отведешъ въ двореца на султана и ще ме продадешъ. Ще поискашъ за мене хиляда жълтици.

— Добре, — казалъ селенинътъ.

И наистина, Иванъ се преобразилъ на великолепенъ бѣлъ конь. Гривата и опашката му били златни. Отвелъ го селенинътъ въ двореца. Царьтъ го купилъ веднага : не искалъ да изпусне такъвъ хубавъ конь. Отъ тоя день той често отивалъ въ обора да види добичето и да му се полюбува.

Веднѣжъ Клеопатра го запитала :

— Защо честишъ въ обора ? Що има тамъ ?

— Купилъ съмъ си златогривъ конь, та отивамъ да го наглеждамъ. Нѣма такъвъ конь никжде по земята.

Царицата разбираше отъ магии: научилъ я билъ Иванъ, додето живѣла съ него, като царица. Тя се досѣтила и рече:

— Тоя конь не е конь. Иванъ Ковачътъ е. Убий го!

И султанътъ заповѣдалъ да убиятъ коня. Но докле царьтъ и царицата си приказвали тъй, чуль ги оная царедворецъ, при когото живѣлъ Иванъ, преди да се въцари. Той отишълъ въ обора и казалъ на коня:

— Царицата поржча на султана да те убие.

— Нека ме убие, — рекълъ коньтъ. — А ти заповѣдай да събератъ кръвьта, която ще изтече отъ главата ми, и да я смѣсятъ съ ярмата, що даватъ на царьовитѣ бикове.

Така и станало. Слугитѣ влѣзли въ обора и отсѣкли главата на коня. Но една слугиня дошла и подложила кофа — да изтече кръвьта въ нея. После изсипала кръвьта въ коритото съ ярмата. Биковетѣ и кравитѣ изели ярмата. На другия день една крава се отелила. Тя родила теле съ златни косми.

Съобщили за това на султана. Той отишълъ да види телето. Много му се харесало. Оттогава ходѣлъ всѣки день да го гледа. Царицата забележила това и запитала мъжа си:

— Ти почна пакъ да отивашъ въ обора често-често. Що правишъ, тамъ?

— Гледамъ златовласото теле, — отвърналъ той.

А тя каза:

— Това теле не е теле. То е Иванъ Ковачътъ. Заповѣдай да го заколятъ и насѣкатъ на кжсове!

Придворниятъ чуль и тоя разговоръ. Той казалъ на телето, що е заповѣдано да сторятъ съ него. А телето рече:

— Нека ме насѣкатъ. Но ти поржчай да ми взематъ коститѣ отъ главата и да ги заровятъ въ градината!

Заклали телето, одрали го, насѣкли го на кжсове и го сготвили. Поднесли на царя всѣкакви гостби отъ него. Той оглозгалъ главата, изель мозъка и езика и хвърлилъ коститѣ. Оная слугиня, по поржча на царя-

двореца, събрала всички кости и ги заровила въ градината.

На другия день — за почуда на всички — на това мѣсто израсло голѣмо дърво. То било дебело, като че ли е расло тамъ отъ години. Цвѣнало още сжщия день, а следъ два-три деня завързало златни ябълки. Царьтъ се научилъ и отишълъ да го види. Приятна била сѣнната на това дърво, много на хубаво миришели цвѣтоветъ му, великолепно блестѣли златнитъ му плодове. Като седнѣлъ подъ него царьтъ, не му се ставало. Всѣки день отивалъ той въ градината и по цѣли часове седѣлъ подъ ябълката да пуши наргиле и да пие гюлова ракия.

Клеопатра го запитала единъ день:

— Какво правишъ въ градината? Кой кжде, ти — все тамъ.

А той ѝ казалъ:

— Израсло е чудно дърво което има райска миризма и ражда златни ябълки. Седне ли подъ него човѣкъ, не му се става. И цѣлъ день да седи, нѣма да се наседи. Иди го вижъ!

— Какво ще го гледамъ! — рекла царицата. — Това дърво не е дърво: то е Иванъ Ковачьтъ. Отсѣчи го и го нарѣжи на дъски!

Князьтъ чулъ и тоя разговоръ. Затекълъ се въ градината и разказалъ всичко на ябълката. А тя му рекла:

— Нека ме отсѣкатъ и нарѣжатъ. Ти поржчай да взематъ първата треска, която ще падне, и да я хвърлятъ въ езерото. После кажи тайно на всички царедворци, пълководци и войници, че Иванъ Ковачьтъ ще се върне — да бждатъ готови. Щомъ се ява, нека хванатъ султана и нека го вържатъ.

Султаньтъ заповѣдалъ на отсѣкатъ ябълката и да нарѣжатъ на дъски, па да му сковатъ отъ тѣхъ голѣмъ ковчегъ и да го украсятъ. Когато паднала първата треска, слугинята — по поржка на княза — я взела и я хвърлила въ езерото. Изведнѣжъ по водата плувала една дива патица съ златни пера на главата.

То било надвечерь. Въ това време царица Клеопатра била влѣзла въ банята да се окже. Извикали царя да види птицата. Той заповѣдалъ да я хванатъ. Нѣколцина слуги се съблѣкли и се хвърлили въ езеро-

то. Но тъкмо единъ приближи до патицата, тя хвъркне и кацне на друго мѣсто. Приближи ли къмъ нея другъ — гурне се, па се покаже далече отъ него. Дълго я гонили, но не могли да я уловятъ.

Най-после султанътъ се не стърпѣлъ. Съблѣкълъ се и се хвърлилъ въ водата. Патицата почнала да си играе съ него, докле го доведе до другия брѣгъ. Тогава отведнѣжъ литнала, кацнала въ беседката, дето били дрехитѣ на царя, превърнала се на човѣкъ и облѣкла царьовитѣ дрехи. Отъ беседката излѣзълъ Иванъ Ковачъгъ. Той заповѣдалъ да уловятъ султана и да го вържатъ.

Всички посрещнали съ голѣма радостъ своя предишенъ царь. Събрали се боляритѣ, князетѣ и другитѣ придворни на съветъ и осждили султана и коварната Клеопатра на смъртъ. А Иванъ се оженилъ за дъщерята на оня царедворецъ, който му помогналъ толкова много, и зацарувалъ отново въ страната.

Търговецъ и дяволи

(татарска приказка)

Имало едно време двама търговци — и двамата богати, и двамата почитани отъ хората. Но единиятъ билъ спечелилъ богатството си честно, а другиятъ — съ лъжа, измама, лихварство и грабежъ. Първиятъ служель на Бога, вториятъ — на дявола, Единиятъ помагалъ на бедни, нещастни, сирачета, неджави и вдовици, а другиятъ се не двоумѣлъ да одере и кожата отъ гърба на своя длъжникъ. Честниятъ ималъ сърдце и съвестъ, а безчестниятъ билъ бездушень и жестокъ.

Единъ день двамата търговци се скарали за нѣщо. Честниятъ обвинилъ оногова, че е спечелилъ имота си съ нечестни срѣдства.

— Та що отъ това? — викналь другиятъ. — Нечестно спечелениятъ имотъ е по-ценень отъ оня що е спечелень съ честень трудъ.

— Тѣй казвашь ти, — възразилъ честниятъ търговецъ. — Ако питаме честнитѣ хора, ще чуешъ, какво ще кажатъ тѣ.

— И тѣ ще кажатъ сжщото.

— Нѣма да кажатъ. Никой честень човѣкъ не цени богатство, добито съ обиръ и измама.

— Добре тогава. Да се обзаложимъ. Съгласень ли си?

— Съгласень съмъ.

— Хайде. Да тръгнемъ да питаме първитѣ трима, моито ще срещнемъ. Ако се изкажатъ въ твоя полза, ще ти дамъ всичко, що имаме. Ако ли взематъ моята страна, ти ще ми дадешъ цѣлия си имотъ.

Оня се съгласилъ. Тръгнали. Излѣзли вьнь отъ града, но не срещнали никого. Единъ Богъ знае, колко сж вървѣли: день ли; два ли, месецъ, или година. По едно време видѣли момче на седемь-осемь години. Спрѣли го да го попитатъ.

— Я чуй! рекли. — Искаме да те питаме нѣщо. Какъ мислишъ! кое богатство струва повече — дали добитото съ честенъ трудъ, или спечеленото съ нечестни сръдства?

— Азъ мисля, — отвърнало момчето, — че имотътъ, спечеленъ нечестно, струва повече.

— Защо мислишъ тъй? — попиталъ честниятъ търговецъ.

Но хлапето не искало да чуе вече дума. То си тръгнало по пѣтя. Честниятъ рекълъ на другаря си:

— Биваше ли да питаме деца? Що разбира едно момче отъ честенъ и безчестенъ трудъ?

— Все едно, — казалъ оня. — Нали се условихме да питаме, когото срещнемъ? Дете видѣхме, дете питахме.

И тѣ си продължили пѣтя. Единъ Богъ знае, колко сж вървѣли: день ли, два ли, месецъ ли, или година. Единъ день видѣли край пѣтя селенинъ, който орѣлъ нивата си. Той билъ на около двадесетъ и петъ години. Спрѣли се търговцитѣ да го запитатъ.

— Какъ ти се струва, — рекли: — кой имотъ е за предпочитане — дали спечелениятъ честно, или добитиятъ съ грабежъ и лъжа?

Орачътъ се замислилъ. Той мислилъ дълго и найсетне отсѣкълъ:

— По моему, — рекълъ, — безчестно добитиятъ имотъ е за предпочитане.

— Защо ти се струва тъй? — запиталъ очудено честниятъ търговецъ.

— Нѣмамъ повече време за приказки. — казалъ орачътъ и се заловилъ отново за работа.

Безчестниятъ търговецъ се радвалъ и си потривалъ ржцетѣ отъ задоволство.

— Не виждашъ ли, че печеля облога? — рекълъ той на своя сплтникъ. — Да ти кажа ли? Нѣма защо да бѣхтемъ повече пѣтъ — и време да губимъ, и да се моримъ. Най-добре — дай ми имота си: азъ го спечелихъ. И още десетъ души да питаме, все това ще кажатъ, което чу отъ двамата.

— Не, не, викалъ оня. — Ще попитаме още едного. Дано срещнемъ нѣкой по-старъ човѣкъ: старитѣ сж много патили, та и много знаятъ.

Тръгнали по-натамъ. Единъ Богъ знае, колко сж вървѣли: день ли, два ли, месецъ ли, или година. Ето че срещнали единъ прегърбенъ старецъ, цѣлъ разтреперанъ отъ години. Той едвамъ вървѣлъ, подпирайки се съ тоягата си.

Честниятъ търговецъ го поздравилъ почитателно и го запиталъ:

— Кажй ни, добри старче, кое е — споредъ тебе — по-добро: съ честенъ трудъ ли да спечели човѣкъ имотъ, или съ безчестна търговия?

Старецътъ се изкашлялъ, погладилъ си бѣлата брада и рекълъ:

— Мене ако питате, много по-добре е за човѣка да спечели богатство съ безчестна търговия, отколкото съ честна работа.

— Какъ тъй? — запиталъ оня. — Помисли малко, старче, па после говори! Не виждашъ ли, че единиятъ ти кракъ е въ гроба: отсжди по съвестъ! Може ли безчестната търговия да бжде нѣщо по-добро отъ честния трудъ?

— Сине мой, — казалъ старецътъ, — ти поиска да ти кажа, що мисля, — и азъ ти казахо. Но ти не си длъженъ да се съгласишъ съ мене. Мисли си какво ти е воля!

— Нѣма защо да се разправяте, — рекълъ безчестниятъ търговецъ. — Казаното — казано. Трина души срещнахме, и тримата рекоха едно и сжщо. Ти изгуби облога. Да си вървимъ. Ти трѣбва да ми дадешъ цѣлия си имотъ.

Върнали се. Честниятъ търговецъ далъ на безчестния всичко, що ималъ. Той останалъ безъ счупена парà и безъ кора хлѣбъ. Трѣбвало — или да тръгне по просия, или да се цени у нѣкого ратай.

— Боже Всемогъщи, — рекълъ той съ сълзи на очи. — Да бжде благословено името Ти! Колко жалко е, че повечето хора почитатъ безчестието повече отъ честността!

На търговеца било тежко да остане следъ това въ оня градъ, кждето всички го знаели. Какъ ще протегне ржка за подаяние на ония, които му завиждали до преди малко? Какъ ще се главй да работи при ония, които прекланяли глава предъ него, когато мине по улицитъ?

Той решилъ да напусне града. Метналъ една торба на рамото си и тръгналъ.

Единъ Богъ знае, колко вървѣлъ: день ли, два ли, месецъ ли, или година. Но една вечеръ стигналъ до морския брѣгъ. Тамъ видѣлъ, че се люшка на пѣсъка старъ корабъ, изхвърленъ отъ вълнитѣ. Нощта приближавала. Сиромахтъ се качилъ на кораба, защото търсѣлъ мѣсто — да пренощува. Влѣзълъ въ една стаичка, легналъ и заспалъ.

По едно време — къмъ срѣднощъ — се повдигнала ужасна глѣчка отъ животински гласове.

Беднякътъ разбралъ веднага, че това не сж хора, а дяволи. Затова го и хваналъ такъвъ страхъ. Дяволитѣ тичали, скачали, мушкали се, щипѣли се, боричкали се. Тѣ пищѣли, ревѣли, лаели, цвилѣли, мяучели, блѣли, куткудячели, надавали още какви ли не викове — ту като животни, ту като хора. Едни крѣкали като пуеци, гжски или пауни, други грухтѣли като свини, ревѣли като магарета, виели като вълци. На сиромаха гръмнала главата отъ тая глѣчка. Цѣлиятъ корабъ се разтърсилъ отъ скоковетѣ и боричкането на чудовищата.

Изведнѣжъ всичко млъкнало: въ стаичката се явилъ единъ много страшенъ дяволъ — Сатаната, царътъ на дяволитѣ. Всички му се поклонили до земята. Той ги изгледалъ, а после седналъ на една голѣма бѣчва, като си скръстилъ нозетѣ съ разцепени копита и си накривилъ малко короната.

— Дяволи, мои вѣрни подданици, — рекълъ Сатаната, — кажете ми: що сте направили днесъ? Кой чия душа е погубилъ? Кой заслужва награда? Кой чие огнище е разрушилъ? Кой кои хора е смразилъ? Кой кого е пратилъ въ пѣкъла?

Единъ рекълъ:

— Тая заранъ отиде на рѣката една хубава мома да си налѣе вода. Тя е една на майка, а майка ѝ е вдовица — друга подпора нѣма. Дъщеря ѝ е и помощница и утѣха. Тъкмо когато се наведе да си напълни ведрото азъ разклатихъ камънитѣ, на които стоеше, и блѣснахъ момата, та се удави въ рѣката.

Други рекълъ:

— А пъкъ азъ изпратихъ на единъ ходжа, когото цѣлиятъ градъ почита, цѣла кана старо вино. Той го изпи, опи се, скара се съ своигѣ съседи, наби жена си и децата си и прободе съ ножъ брата си.

— Азъ скарахъ, — казалъ трети, — двама търговци: единиятъ честенъ, другиятъ безчестенъ. Накарахъ ги да се хванатъ на облогъ — кое богатство е по добро: дали спечеленого съ честенъ трудъ, или добитою съ безчестна търговия. Решиха да питатъ трима души. Азъ се престорихъ първомъ на момче, после — на орачъ, най-сетне — на старецъ. И тритѣ пжти имъ казахъ, че имотъгъ, спечеленъ по безчестенъ начинъ, е за предпочитане. Безчестниятъ спечели облога и взе всичко, що имаше честниятъ: не му остави счупена парѣ.

Тѣй се изредили всички дяволи. Всѣки се хвалѣлъ съ лошитѣ си подвизи. Кой — кои скаралъ, кой — кого убилъ, кой — кого накаралъ да открадне, да излъже, да ограби, да отрови.

Накрай излъзло едно грозно дяволче, което сжщо се поклонило на дяволския царъ и рекло:

— Царю честити и началниче на пѣкленитѣ духове! Въ едно царство — наблизю тукъ — има единъ царски синъ. Той бѣше до скоро уменъ, добъръ и кроткъ. На всички правѣше добрини. Баща му и майка му се гордѣха съ неговата храбрость, разумность, добрина и скромность. Но азъ взехъ ума на княза и той полудѣ, като изпи една чаша студена вода следъ обѣдъ, когато бѣше много горещо. Той е вече лудъ. Родителитѣ му сж отчаяни. Цѣлиятъ народъ скърби. Извикаха всички най-прочути лѣкари, но никой не можа нито да му познае болестъта, нито да го изцѣри.

— Е, та цѣлъ живогъ ли ще остане тоя князь лудъ? — запиталъ дяволскиятъ царъ. — Ако е тѣй, ти заслужвашъ голѣма награда.

— Не, не, не! — развикали се дяволитѣ, които завидѣли на дяволчето и се уплашили, да не би то да вземе първата награда. — Князътъ може лесно да се излъкува. Въ голѣмата пещера край оня градъ има изворъ, чиято вода тече най-напредъ по червени камъни, а после — по сини. Дяволчето му е дало да пие вода отъ червенитѣ камъни — и князътъ е полудѣлъ. Даде

ли му се да срѣбне вода отъ синитѣ камъни — той ще оздравѣе.

— Щомъ е тъй, — рекълъ Сатаната, — ти не заслужавашъ първата награда. Ще я вземе оня, който е успѣлъ да опие ходжата, а тебе ще дамъ единъ малкъ подаръкъ заради усърдието.

Когато почнало да се съзорява, той си отишълъ, а следъ него изчезнали единъ по единъ и другитѣ дяволи.

Сиромакътъ чулъ всичко. Той си казалъ, като останалъ самъ:

— Значи, оня безчестникъ е успѣлъ да ми вземе богатството съ помощта на дявола. Ето защо не трѣбваше нито да се карамъ съ него, нито да се обзалагамъ: и кавгата, и облогътъ идатъ отъ дявола. Но пакъ благодаря Богу, че ми показа тая нощъ едно честно срѣдство — да забогатѣя. Ще ида въ оня градъ, дето е лудиятъ князь.

Щомъ се съмнало, той тръгналъ за онова царство. Когато приближилъ столицата, срещналъ цѣла тълпа хора, облѣчени въ черно. Колкото повече се приближавалъ до града, толкова повече се усилвали плачоветѣ и скръбнитѣ оплаквания. Чувала се дори и тѣжна музика, сякашъ погребаватъ нѣкого. Като влѣзълъ въ града, сиромакътъ билъ толкова уморенъ, че седналъ предъ една продавачница да се отмори.

— Кажй ми, добри човѣче, — запиталъ той продавача, — какво нещастие ви е сполетѣло, та всички сж облѣчени въ жалеини дрехи и всички плачатъ и въздишатъ?

— Ти трѣбва да си чужденецъ, — рекълъ запитаниятъ, — затова не знаешъ. Да ти кажа: синътъ на нашия ханъ си изгуби ума. Ние всички го обичаме, защото на всички ни правѣше добрини.

— А защо вашиятъ ханъ не повика лѣкари, и знахари, да излѣкуватъ сина му?

— Що думашъ ти? То малцина ли идваха? Отъ вси земи на свѣта дохождаха, но никой не успѣ да го изцѣри. Ханътъ бѣше обещалъ да даде половината царство на оногова, който върне ума на престолонаследника. Никой не можа.

Тогава пжтникътъ станалъ и тръгналъ къмъ двореца. Визиритѣ и други царедворци седѣли предъ вра-

тата и ронѣли сълзи. Той се приближилъ и ги поздравилъ по обичая.

— Що искашъ? — запиталъ го единъ отъ тѣхъ.

— Искамъ да се ява предъ хана, — отвърналъ той, побледнѣлъ отъ смущение.

— Не може. Ханътъ е съсипанъ отъ скръбъ, отъ какъ се разболѣ клетиятъ му синъ. Той не излиза отъ покоитѣ си и се не срѣща съ никого. Върви си по пѣтя, човѣче, и ни остави да се наплачемъ!

— Но азъ искамъ да се ява предъ хана, за да му кажа, че се наемамъ да изцѣря престолонаследника.

Царедворцитѣ загледали очудено и съ явно недо-вѣрие човѣка съ просешки дрехи.

— Ти на себе си ли си? Какъ може единъ просякъ да излѣкува нашия князъ, когато най-голѣмитѣ учени не успѣха да му помогнатъ? Я си върви!

— Азъ ще го излѣкувамъ, — рекълъ търговецътъ увѣрено.

Тогава единъ визиръ казалъ на другаритѣ си:

— Може пѣкъ наистина да го изцѣри.

Ханътъ — както билъ отчаянъ — заповѣдалъ да извикатъ просека: който се дави, хваща се и за сламка.

Просекътъ дошълъ, падналъ предъ хана и му цѣлуналъ пеша на дрехата.

Ти ли си искалъ да лѣкувашъ сина ми? — запиталъ повелителтъ.

— Надявамъ се съ помощта на Аллаха, — отвърналъ оня, — да го изцѣря.

— Добре, човѣче, — казалъ ханътъ. — Ако го излѣкувашъ, ще ти дамъ половината си царство. Отъ глава до петъ ще те отрупамъ съ злато и скъпоценни камъни.

— Отведете ме при княза тогава, — рекълъ търговецътъ.

Като влѣзли при болния, той спѣлъ, но хъркалъ въ съня си, гърчелъ се, кривѣлъ си лицето и отъ време на време издавалъ страшни писъци. Просекътъ го погледалъ, па казалъ на царя:

— Нека дойде единъ слуга.

Царътъ повикалъ тихо единъ слуга; просекътъ заповѣдалъ да отиде веднага и да налѣе вода отъ синитѣ камъни. Оня се върналъ малко следъ това и донесълъ

вода. Търговецът налѣлъ въ една чаша, престорилъ се, че шѣпне нѣкакво заклеване или баилка надъ нея, па изсипалъ водата въ устата на заспалия. Болниятъ изведнѣжъ престаналъ да пици и да се гърчи: заспалъ си спокойно. Следъ единъ часъ се събудилъ. Просекътъ му далъ още една чаша вода. И ето, че умътъ на княза се върналъ: той билъ излѣкуванъ. Царьтъ се разплакалъ отъ радостъ. Той пригърналъ просека и му казалъ:

— Много мждъръ човѣкъ си ти, както виждамъ. Навѣрно не си простъ сиромакъ, който проси, а нѣкой голѣмъ ученъ или светия, тръгналъ да обикаля свѣта. Съ тия знания, що имашъ, ти заслужвашъ да станешъ ханъ. На драго сърдце ти давамъ половината си царство.

— Благодаря ти много, царю честити, — казалъ съ поклонъ търговецътъ, — такава честь не е за мене. Азъ съмъ простъ човѣкъ и не мога да нося корона. Тебе е избралъ Аллахътъ — и ти ще си бждешъ единчкъ царь на това царство.

Ханътъ се почудилъ, като видѣлъ, колко безкористенъ е тоя беденъ лѣкаръ, и го пригърналъ и цѣлуналъ отново. Сетне заповѣдалъ на визиритѣ да отключатъ царската съкровищница, за да си вземе лѣкарътъ жолкото иска злато и скжпоценни камъни. Ала търговецътъ взелъ само толкова, колкото ималъ, преди да се обзаложи съ лошия търговецъ. На хана това се видѣло малко и той заповѣдалъ да му напълнятъ още две крини злато, две — сребро и две — скжпоценни камъни. Освенъ това, му подарилъ и двадесетъ коня — отъ найхубавитѣ.

Търговецътъ се върналъ въ родината си. Разчуло се, че е спечелилъ голѣмо богатство — много по-голѣмо отъ онова, що изгубилъ на облогъ. Чулъ за това нечестниягъ търговецъ и отишълъ да го разпита, какъ е спечелилъ толкова пари: по честенъ пжтъ ли, или по нечестенъ.

— Аллахъ ми помогна, — отвърналъ оня. — И тия пари сж спечелени по честенъ пжтъ.

— Какъ стана това?

— Ето какъ. Купихъ единъ човаль сухо грозде и го отнесохъ край морето. Тамъ видѣхъ единъ прогнилъ корабъ. Качихъ се, па изсипахъ стафидитѣ въ водата.

Надойдоха риби да ядатъ. За всѣко зрънце стафида — рибитѣ ми донасяха по една жълтица, по една сребърна пара и по единъ безцененъ камъкъ. Тѣй стана това. Честниятъ търговецъ казалъ тия думи, разбира се, само за да се отърве отъ повече разпитване. Ала оня не разбралъ, че е шега. Отишълъ, та купилъ цѣли петдесетъ човала сухо грозде. Наелъ камили и тръгналъ къмъ морето. Видѣлъ прогнилия корабъ, заповѣдалъ да пренесатъ тамъ човалитѣ, а после отпратилъ камиларитѣ — за да не видятъ, що ще направи. Казалъ имъ да дойдатъ на другия день.

Било вече на мръкване. Сребролюбецътъ почналъ да изсипва човалитѣ. Надошли много риби да ядатъ. Щѣлото море загъмжало наоколо отъ риби — сребристи, златисти, синкави, червеникави. Но никоя не донесла ни злато, ни сребро. Глътне стафида — две, па се скрие. Додето чакалъ търговецътъ на кораба, почнали да идватъ дяволитѣ. Той се уплашилъ, като чулъ пъклената врѣва. Щѣлъ да умре отъ страхъ. Погледналъ насамъ, погледналъ нататъкъ, па се скрилъ въ единъ кжтъ и се завилъ съ човалитѣ.

Дълго скачали, играли и лудували дяволитѣ. Най-после дошълъ Сатаната. Почнали да му казватъ, кой що е направилъ. Куцото дяволче се оплакало, че князътъ се е излѣкувалъ.

— Навѣрно, — рекло, — нѣкой ни е чулъ, когато сме приказвали тукъ, па е отишълъ и го е излѣкувалъ.

— Тогава претърсете кораба! — заповѣдалъ Сатаната. — Намѣрете оногова, който подслушва. Ако е научилъ това, той ще научи и други тайни, много важни.

Затичали се дяволитѣ по кораба. Най-сетне намѣрили търговеца подъ човалитѣ.

— Аха! — рекли. — Ти ли си оня, който подслушва, що си приказваме?

— Не съмъ! Не съмъ! — почналъ да вика търговецътъ, разтреперанъ и пребледнѣлъ.

Но дяволитѣ не искали да слушатъ. Хванали го и го хвърлили въ морето.

На заранята камиларитѣ дошли въ уречения часъ, ала не намѣрили ни стафиди, ни търговецъ.

Щастливиятъ князь

отъ Оскаръ Уайлдъ

Високо надъ града, на високо подножие, се издигаше изгукантъ на щастливия князь. Той бѣше цѣлъ покритъ съ тънки листа отъ чисто злато, въ очитѣ му свѣтѣха два блѣскави сапфира, а на дръжката на меча горѣше червенъ рубинъ. Мнозина се възхищаваха отъ статуята.

— Тя е хубава, като пѣтела на нѣкой вѣтропоказалець, — забележи единъ отъ градскитѣ първенци, който желаше да мине за човѣкъ, разбиращъ отъ хубостъ. — Но все пакъ тя не е много полезна, — добави той, като се боеше да не би да го смѣтнатъ за непрактиченъ, каквто въ сжщностъ не бѣше.

— Защо не вземешъ примѣръ отъ щастливия князь? — попита една чувствителна майка момченцето си, което плачеше, загдето не може да стигне луната. — Щастливиятъ князь и не мисли дори да плаче за недосягаемото.

— Приятно ми е, че има на свѣта поне единъ щастливецъ, — избѣбра единъ разочарованъ човѣкъ, разгледайки чудната статуя.

— Тя прилича на ангелъ, — казваха сирачетата, завръщайки се отъ църква съ червени рокли и бѣли престилки.

— Отде знаете това? — запита учительтъ по смѣтане, — та вие никога не сте виждали ангелъ?

Една нощъ надъ града прехвъркна ластовичка. Нейнитѣ другарки още преди шесть седмици бѣха отлетѣли къмъ Египетъ, само тя бѣ останала тукъ, защото бѣше обикнала една хубава трѣстика. Въ началото на пролѣтъта, хвъркайки надъ рѣката, тя я бѣ забележила задъ жълти водни растения; поразена отъ стройността на трѣстиката, тя се спрѣ да си побѣбре съ нея.

— Да те обикна ли? — попита ластовичката, а трѣстиката отговори съ дълбокъ поклонъ. Ластовичката започна да се върти около стълбото, като засѣгаше съ

крилцата си водата и образуваше въ нея сребристи кржгчета.

— Странна привързаност! — чуруликаха другитѣ ластовички, — тръстиката не е богата, па и тя има много роднини. И наистина, цѣлата рѣка бѣше обраснала съ тръстика.

Когато настъпи есенъта, ластовичкитѣ си отлетѣха. Скоро ластовичката се почувствува усамотена.

— Колко е вѣгърничава тръстиката. — Азъ допускамъ, че тя обича домашното си огнище, — продължи ластовичката, — но азъ обичамъ да пжтешествувамъ, па и моята жена трѣбва да има сжщитѣ вкусове.

— Искашъ ли да отлетишъ съ мене? — попита ластовичката своята обична. Но тръстиката поклати отрицателно глава: тя бѣше силно привързана къмъ кжщата си.

— И тѣй, ти си се гаврила съ мене? — извика ластовичката. — Сбогомъ! Азъ ще отлета къмъ пирамидитѣ. — И тя отлетѣ.

Тя хвърка презъ цѣлия день и презъ нощъта стигна въ града.

— Де да се почина? — каза тя. И видѣ ластовичката статуята на подножието. — Тукъ ще си почина, — извика тя. Това мѣстенце е твърде хубаво и тукъ има достатъчно чистъ въздухъ. И тя се разположи въ краката на щастливия князь.

— Азъ имамъ златна спалня, — каза ластовичката шпннешкомъ, като се озърна наоколо и се приготви да заспи. Но едва поиска да скрие главичката си подъ крилцето, и една едра капка капна върху нея.

— Чудна работа! — извика ластовичката. — На небето нѣма нито единъ облакъ, звездитѣ силно свѣтятъ и при все това вали дъждъ. И тръстиката обичаше дъждъ, но това бѣше отъ себелюбие. — Но ето още една капка капна.

— Каква полза отъ тая статуя, щомъ не може да ме защити отъ дъждъ? — каза тя. — Азъ ще си подира убѣжище подъ стрѣхата на покрива.

И ластовичката се реши да промѣни нощовището си. Но преди да успѣе да разпери крилата си, капна и трета капна. Пгичката погледна нагоре и видѣ — ахъ, какво видѣ! Очитѣ на щастливия князь бѣха пълни съ сълзи, които течеха по златнитѣ му бузи. При лун-

ната свѣтлина, лицето му бѣше толкова хубаво, щото сърдцето на ластовичката се препълни отъ жалостъ къмъ него.

— Кой си ти? — попита тя.

— Азъ съмъ щастливиятъ князь.

— А защо плачешъ? — попита ластовичката, — азъ цѣла се измокрихъ отъ твоитѣ сълзи.

— Когато бѣхъ живъ и имахъ човѣшко сърдце, — отговорилъ князътъ, — азъ не знаехъ, какво нѣщо сж сълзитѣ, защото живѣехъ въ двореца на безгрижието, дето не влиза скръбъта. Презъ деня играехъ съ своитѣ придворни въ градината, а вечеръта танцувахъ въ една голѣма зала. Градината бѣше обградена съ голѣма стена. Моитѣ придворни ме смѣтаха за щастливъ князь, и азъ наистина бѣхъ щастливъ, ако се върва, че щастието се заключава въ насладитѣ. Така живѣхъ, така и умрѣхъ. Следъ смъртъта ми ме поставиха толкова на високо, че мога да виждамъ цѣлото безобразие и цѣлото нещастие на своя градъ и макаръ сърдцето ми да е отъ олово, пакъ не мога да сдържа сълзитѣ си.

— Я гледай! Той не е цѣлиятъ отъ злато, — каза ластовичката!

— Далечъ отъ тукъ, — продължи князътъ съ дълбокъ и звученъ гласъ, — далечъ отъ тукъ, въ една малка улица, се намира бедна кжщица. Единъ отъ прозорцитѣ ѝ е отворенъ, и азъ виждамъ жена, седнала предъ една маса. Лицето ѝ е посърнало и натжжено; грубитѣ ѝ червени ржце сж избодени отъ иглата, защото е шивачка. Тя шие за скорошния балъ цвѣтя по свилената рокля на най-обичната придворна на кралицата. Въ кжта на стаята на постилка лежи болното ѝ момченце. То има огънь и иска портокали. Но майка му не може да му даде друго, освенъ вода, и затова то плаче. Ластовичко, ластовичко, малка ластовичко, не би ли се съгласила ти да ѝ занесешъ рубина отъ дрѣжката на моя мечъ? Моитѣ крака сж приковани за подножието, та не мога да се движа.

— Чакатъ ме въ Египетъ, — каза ластовичката. — Моитѣ другарки летятъ край Нилъ и се разговарятъ съ голѣмитѣ лотоси. Наскоро тѣ ще стигнатъ до гробницата на великия фараонъ. Самиятъ фараонъ лежи въ

голѣмъ прекрасенъ ковчегъ. Той е обвитъ съ жълто платно и е балсамиранъ съ миризливи треви. Около шията му се намира верижка отъ бледнозелени скъпоценни камъни, а ржцетъ му приличатъ на увѣхнали листа.

— Ластовичко, ластовичко, малка ластовичко, — каза князътъ, — нѣма ли да се съгласишъ да останешъ една нощъ при мене и да бждешъ моя пратеница? Момченцето страда отъ жажда, а майка му е наскърбена.

— Да знаешъ, че азъ много не обичамъ момченцата, — отговори ластовичката. — Край рѣката, дето живѣхъ миналото лѣто, имаше две лоши момченца, деца на единъ воденичаръ: тѣ винаги ме замѣряха съ камъни. Разбира се, тѣ не ме улучваха. Ние, ластовичкитѣ, хвъркаме много бързо. Па, освенъ това, азъ произхождамъ отъ родъ, който се е славилъ съ своята ловкостъ. Но все пакъ това бѣше лошо.

Но щастливиятъ князь изглеждаше толкова тжженъ, че и ластовичката се натжжи.

— Макаръ че е студено, — каза тя, — ще остана една нощъ при тебе и ще бжда твоя пратеница.

— Благодаря ти, малка ластовичко, — каза князътъ.

Ластовичката изкълва голѣмия рубинъ отъ меча на княза и, като го стисна въ човката си, полетѣ надъ покривитѣ на града.

Тя летѣше покрай украсената съ бѣли мраморни ангели камбанария на съборната църква, летѣше покрай двореца, отдето се чуваха звукове на музика. Една хубава девойка излѣзе съ единъ момъкъ на балкона.

— Колко сж чудни звездитѣ! — ѝ каза той.

— Азъ се надявамъ, че роклята ми ще бжде готова за придворния балъ, — отговори тя. — Дадохъ я да ушийтъ на нея цвѣтията, но шивачкитѣ сж ужасно мързеливи.

Ластовичката прехвъркна презъ рѣката и видѣ увисналитѣ по мачтитѣ на корабитѣ фенери. Тя летѣше надъ пазара и видѣ стари търговци евреи, които измѣрваха злато въ меднитѣ блюда на везнитѣ. Като долетѣ до кжщицата, тя погледна презъ прозореца; момченцето кашляше и се мѣташе на постелката си, а майката бѣше заспала отъ умора. Птичката полетѣ въ стаята и сложи рубина до напръстника на шивачката. Сетне тя обиколи нѣколко пжти около леглото, като ма-

хаше съ крилата си и като милваше съ тѣхъ челото на детето.

— Стана ми прохладно — каза момченцето. — Сега ми е по-леко.

И то заспа дълбоко.

Като се завърна при щастливия князь, ластовичката му разказа всичко. — Чудно нѣщо — добави тя, — сега ми е съвсемъ топло, макаръ че въздухътъ е студенъ.

— Причината на това е, че си извършила добра постъпка, — каза князътъ.

Малката ластовичка се замисли и наскоро заспа. Мислитѣ винаги я приспиваха.

На съзоряване, тя полетѣ къмъ рѣката да се окъпе.

— Тая нощъ ще замина за Египетъ, — каза ластовичката и зачурулика отъ радостъ.

Презъ деня тя посети всички паметници на града и дълго време престоя на върха на камбанарията. Гдето и да се появяваше, тя чуваше чуруликането на вработета, които говорѣха за нея, като за нѣкой благороденъ чуждестранецъ. Това много зарадва ластовичката.

Когато изгрѣ луната, тя се завърна при щастливия князь.

— Нѣмашъ ли нѣкаква поръчка за Египетъ? — попита тя, — азъ днесъ ще замина.

— Ластовичке, ластовичке, малка ластовичке, — каза князътъ, — нѣма ли да се съ согласишъ да останешъ още една нощъ при мене?

— Но мене ме чакатъ въ Египетъ. Утре моитѣ другарки ще отлетятъ къмъ водопадитѣ. Тамъ между високата трѣстика лежи рѣчниятъ конь, а на голѣмъ гранитенъ престолъ седи и богъ Мемнонъ. Всѣка нощъ той гледа звездитѣ, а когато се яви зорницата, той я поздравя съ радостенъ викъ и млѣква. Къмъ пладне излизатъ отъ водата жълти лъвове. Очитѣ имъ сж зелени като изумруди, и реватъ имъ е по силенъ отъ шума на водопада.

— Ластовичке, ластовичке, малка ластовичке, — каза князътъ. — Далечно, далечно, въ другия край на града, азъ виждамъ момъкъ въ една таванска стая. Той е седналъ предъ писалищна маса, на която сж разхвърлени книжа, а до него има чаша съ китка отъ увѣх-

нали теменуги. Очитѣ му сж тъмни, косата му кждрава, устнитѣ му червени като нарѣ, а погледѣтъ му замисленъ. Той се сили да довърши една драма за директора на театра, но отъ студа ржцетѣ му сж се вкоченили. Огънѣтъ въ огнището е изгасналъ, а гладѣтъ мжчи момѣка.

— Още една нощъ ще остана при тебе, — каза ластовичката, която имаше много добро сърдце. — И на него ли ще занеса рубинъ?

— Азъ нѣмамъ вече рубини, — каза князѣтъ, — останали сж ми само очитѣ. Тѣ сж направени отъ скжпоценни сапфири, преди хиляди години донесени отъ Индия. Изкълви единъ отъ тѣхъ и го занеси на момѣка. Той ще го продаде, ще си купи храна и дърва и ще може да довърши работата си.

— Милий княже, азъ нѣма да направя това, — каза ластовичката и заплака.

— Ластовичке, ластовичке, малка ластовичке, — каза князѣтъ, — направи това, за което те моля.

И ластовичката изкълва окоото на княза и полетѣ съ негс. Въ таванската стая можеше лесно да се влѣзе, тѣй като на покрива имаше дупка. Момѣкѣтъ, дълбоко замисленъ не чу, какъ плѣскатъ крилата на птичката, а когато повдигна очитѣ си, видѣ върху увѣхналитѣ теменуги хубавия сапфиръ.

— Започватъ да ме ценятъ, — извика той, — навѣрно нѣкой отъ почитателитѣ ми е пратилъ този скжпоцененъ камѣкъ. Сега мога да се заловя да довърша драмата.

И той се почувствува напълно щастливъ.

На следния день ластовичката полетѣ къмъ пристанището, кацна на мачтата на единъ голѣмъ корабъ, наблюдавайки матроситѣ, които изнасяха отъ хамбаритѣ съ вжжета голѣми сандѣци.

— Азъ заминавамъ днесъ за Египетъ, — каза ластовичката, но никой не обърна внимание на нея.

А когато изгрѣ луната, тя отново се завърна при щастливия князъ.

— Дойдохъ да си взема сбогомъ, — му каза тя.

— Ластовичке, ластовичке, малка ластовичке, остани при мене още една нощъ.

— Зима е вече, — отговори ластовичката. — Скоро ще завали първиятъ снѣгъ. Въ Египетъ грѣе топло

слънце, палмитѣ сж зелени, а крокодилитѣ лежатъ въ тинята и лениво се озъртатъ наоколо. Моитѣ другарки виятъ гнѣздата си въ Балбекския храмъ, а бѣлитѣ гължби гугукатъ и ги гледатъ. Мой милий княже, азъ ще трѣбва да те оставя, но винаги ще си спомнямъ за тебе, а идната пролѣтъ ще ти донеса два прекрасни скъпоценни камъка, въ замѣна на даденитѣ отъ тебе. Моятъ рубинъ ще бжде по-червенъ отъ аления трендафилъ, а сапфирътъ ми ще бжде по-синъ отъ далечното море.

— Долу на площадъта, — каза князътъ, — седи малка продавачка на кибритъ. Тя е изпуснала кибрита си въ водата и той се е измокрилъ. Баща ѝ ще я бие, ако се завърне въ кжщи безъ пари, та тя седи и плаче. Тя нѣма нито обувки, нито чорапи, а главата ѝ е съвсемъ гола. Изкълви второто ми око, че ѝ го дай: тогава нѣма да я биятъ.

— Азъ ще остана още една нощъ при тебе, — каза ластовичката, — но не мога да изкълва и второто ти око, защото тогава ще ослѣпѣешъ съвсемъ.

— Ластовичке, ластовичке, малка ластовичке, изпълни молбата ми.

Ластовичката изкълва и второто око на княза и се спуска надолу.

Тя пролетѣ покрай момиченцето и мушна сапфира въ роклята ѝ.

— Какво чудно стъкълце! — извика девойчето и весело се опжти къмъ кжщи.

А пъкъ ластовичката се завърна при княза.

— Сега ти ослѣпѣ, — каза тя, — за това никога нѣма да те напусна.

— Не, моя малка ластовичко, ти трѣбва да отлетишъ къмъ Египетъ, — отвърна князътъ.

— Азъ за винаги ще остана при тебе, — каза ластовичката и заспа въ краката на княза.

Презъ цѣлия следенъ день тя седѣше, кацнала на рамото му, и му разказваше за далечнитѣ страни, които бѣ видѣла. Тя му разказа за хубавитѣ ибиси (свещени птици въ Египетъ), които — застанали на дълги редици по брѣговетѣ на Нилъ — ловятъ златоперки риби съ оститѣ си човки; за сфинкса, който е старъ, колкото свѣтъра, живѣе въ пустинята и всичко знае; за търговцитѣ

които бавно вървят следъ камилитѣ си, съ кехлибарени броеници въ ржце; за краля на Луннитѣ планини, който е черенъ, като черното дърво (абаноса) и се покланя на единъ голѣмъ кристалъ; за голѣмата зелена змия, която живѣе на едно палмово дърво и има дванадесетъ жреци, които я хранятъ съ мъстакулки отъ медъ; и за пигмеитѣ, които плаватъ по езерото върху широки плоски листа и водятъ постоянна борба съ пеперудитѣ.

— Мила малка ластовичке, — каза князътъ, — ти ми разказвашъ такива чудесни истории, но още по чудни сж човѣшкитѣ страдания. Тайната на нѣмотията е най-удивителна. Полети около града, малка ластовичко, и сетне ми разкажи, какво си видѣла.

И ластовичката полетѣ изъ голѣмия градъ. Тя видѣ щастливитѣ богаташи въ дворцитѣ имъ и седящитѣ предъ вратитѣ имъ бедняци. Тя полетѣ къмъ тъмнитѣ улици и видѣ бледнитѣ лица на гладуващитѣ деца, които тжжно поглеждаха калната улица. Подъ свода на моста лежеха две силно прегърнали се момченца, които желаеха да се стоплятъ.

— Ние сме гладни, — казаха тѣ.

— Тукъ е запретено да се лежи, — имъ викна единъ стражаръ и тѣ станаха, па трѣгнаха подъ поройния дъждъ.

Ластовичката отлетѣ обратно при княза и му разказа всичко, що бѣ видѣла.

— Азъ съмъ покритъ съ тънъкъ слой злато, — каза князътъ, — ти можешъ да го снемешъ отъ мене листче следъ листче и да го раздадешъ на ония бедняци. Хората винаги мислятъ, че златото може да ги направи щастливи.

Ластовичката започна постепенно да сема тънкитѣ листенца злато, докле, най-сетне, щастливиятъ князь стана съвсемъ сивъ. Всѣко листче тънко злато тя занасяше на беднитѣ, и лицата на децата ставаха розови и тѣ съ смѣхъ си играеха по улицитѣ и викаха: — „Сега имаме хлѣбъ“.

Завалѣ първиятъ снѣгъ, а следъ него настѣпиха мразоветѣ. Улицитѣ изглеждаха като направени отъ сребро, толкова блестяха и свѣтѣха. Отъ корнизитѣ на покривитѣ се спускаха дълги шушулки. прилични на малки ханджари отъ кристалъ, а малкитѣ деца се облѣ-

коха съ червени кожухчета и се пързалиха по леда. На малката ластовичка ставаше все по-студено, но тя не искаше да напусне княза, защото го бѣше обикнала. Тя кълвѣше трошички хлѣбъ на прага на хлѣбарницата и за да се стопли, плѣскаше съ крилцата си. Но, най-сетне, тя почувствува, че ще умре. Тя едва има сила да долети до рамото на княза.

— Сбогомъ, милий княже, — изчурулика тя; — мога ли да цѣлуна ржката ти?

— Много се радвамъ, че най-сетне ще отлетишъ къмъ Египетъ, малка ластовичко! — каза князътъ. — Ти твърде дълго време седѣ тукъ. Но ти трѣбва да ме цѣлунешъ и по устнитѣ, защото те обичамъ!

— Азъ не се готвя да отпеля за Египетъ, — каза ластовичката. — Азъ отивамъ въ царството на смъртта. — И ластовичката цѣлуна княза по устнитѣ и падна мъртва предъ краката му.

Въ този мигъ у статуята се зачу силенъ трѣсъкъ, като че ли нѣщо се е строшило въ нея. И наистина, оловното сърдце на княза се бѣ разцѣпило на две — мразътъ бѣше много суровъ.

На следната сутринъ кметътъ, съ нѣколцина отъ членовѣ на общинското управление, се разхождаше по площадъта. Като мина покрай стълпа, той погледна на горе, къмъ статуята.

— О, Господи! — каза той, — какъвъ оголѣлъ изглежда князътъ!

— Ужасно дрипавъ, — извикаха членовѣтѣ, които винаги се съгласяваха съ кмета. И тѣ се покачиха на върха на стълба, за да го разгледатъ по-отблизо.

Рубинътъ е падналъ отъ дрѣжката на меча, той нѣма очи, нѣма позлата, — каза кметътъ. — Той прилича на беднякъ.

— Да, той прилича на беднякъ, — казаха членовѣтѣ.

— А ето и една мъртва птица при краката му, — продължи кметътъ. — Трѣбва да издадемъ заповѣдь, че на птицитѣ се забранява да умирагъ тукъ.

И членовѣтѣ си взеха бележка отъ това предложение.

Статуята на щастливия князь биде свалена отъ подножието.

Следъ това статуята биде стопена въ пещъ.

— Чудно, — каза надзирателтъ, който надзираваше топенето, — това разбито оловно сърдце, не иска да се стопи въ пещъта. Трѣбва да го изхвърлимъ.

И сърдцето биде хърлено въ ямата за сметъ, гдето лежеше мъртвата ластовичка. — Донеси ми отъ града най-скжпоценнитѣ нѣща, — каза Господь Богъ на своя ангелъ, — и ангелтъ му донесе оловеното сърдце и трупа на ластовичката.

— Добъръ изборъ си направилъ, — каза Господь, — защото въ градината на Рая винаги ще пѣе тая малка птичка, а въ моя златенъ градъ винаги ще възпѣва щастливиятъ князь.

Съдържание

	стр.
Златната прежда	3
Лъвъ и чакали	7
Наддуманата княгиня	10
Хитъръ селянинъ	13
Свирачтъ въ омагьосания замъкъ	15
Умна мома и царь	18
Заекъ и ежъ	22
Царь Орѣшко	25
Изгубена игла	28
Славей	35
Богаташтъ и благословената мома	46
Царица Кекерица	58
Староселци и Новоселци	67
Хитъръ селянинъ	73
Князтъ и златниятъ трендафилъ	77
Иванъ Ковачтъ	83
Търговецъ и дяволи	94
Щастливиятъ князь	102

